

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ŞEHİR COĞRAFYASI AÇISINDAN SÖKE
ŞEHİRİ**

Hazırlayan

Özay GÜLEN

No:2501980246

Danışman

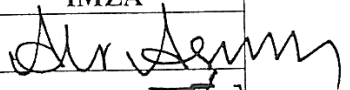
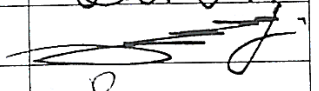
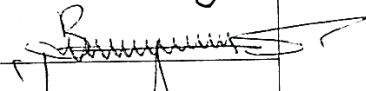
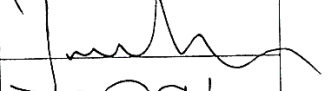
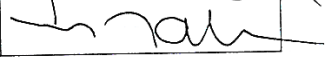
Doç. Dr. Orhan GÜRBÜZ

İstanbul -2006

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Coğrafya Anabilim Dalında 2501980246 numaralı Özyay Gülen Tan'ın hazırladığı "Şehir Coğrafyası Açısından Söke Şehri" konulu YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca 18/12/2006 Pazartesi günü saat 13:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin .....ne* OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.ALİ ARSLAN	Kabulü	
DOÇ.DR.ORHAN GÜRBÜZ	Kabulü	
DOÇ.DR.SÜHEYLA BALCI AKOVA	Kabulü	
DOÇ.DR.İSMAİL COŞKUN	Kabulü	
YRD.DOÇ.DR.MUZAFFER BAKIRCI	Kabulü	

ÖZ

Bu çalışma Söke şehrini kapsamaktadır. Şehrin kuruluş yeriyle ilgili fiziki özellikleri, iklimi, tarihçesi, nüfus ve yerleşme özellikleri, yerleşmenin tarihi gelişimi ve günümüzdeki durumu anlatılmaktadır. Çalışmanın diğer bölümlerinde Söke şehrinin iktisadi, idari, sağlık, ulaşım ile sosyal ve kültürel fonksiyonları ve bu fonksiyonların alansal dağılışı ele alınmıştır. Tezin son kısımlarını şehrin sorunları ve önerileri kapsamaktadır.

Söke şehrinde beşeri, ekonomik ve doğal sorunların yaşanması ve şehrin fonksiyonlarının daha fazla gelişmesi için öncelikle bu sorunların çözümlenmesine yönelik çalışmaların yapılması üzerinde durulmuştur.

Günümüzde Söke şehri, fonksiyonları gittikçe artan ve etki sahası genişleyen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehir genel olarak tarıma dayalı sanayi, ticaret ve hizmetler sektörüne dayalı bir ekonomik yapı sergilemektedir.

Bu çalışmada Söke şehrinin sosyal kültürel ve ekonomik gelişiminin seyri ve bu gelişime etki eden faktörler ile şehrin gelişimi ve bugünkü durumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde, Söke şehrinin yapısına uygun çözüm önerileri sunulmuştur.

ABSTRACT

This work includes the city of Söke In this work, location of the city, physical features, climate, population, settlement properties, historical progress of this settlement properties and current situation of it are mentioned. In other parts of the work, economic, administrative, health and transportation concerns of the city and social and cultural functions of it are studied. In addition to it, regional dispersion of these concerns are also dealt with. Last part of the thesis consists of problems of the city and solutions for them.

It was emphasized upon performing the studies firstly as directed at the human, economical and natural problems in Söke city and solving these problems for developing the functions of the city further.

Today, Söke city is an area whose functions increase gradually and whose area of influence is extended significantly. The city exhibits an economical structure that is based on the industry, commerce and services depending on the agriculture industry, commerce and services depending on the agriculture industry in general.

In this work, social, cultural and economic progress of Söke and factors which are influential on this progress are tried to be presented. In addition to it, present conditions of the city are tried to be explained.

In the last part of the work, some suggestions for solving the problems in Söke are shown.

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalında, Yüksek Lisans tezi olarak yaptığım çalışmada Söke Şehir Coğrafyası ele alınmıştır.

Tez konusu olan Söke şehrinde aynı zamanda öğretmenlik görevini de yapmakta olmam, bu şehri tanımamda ve araştırmamda büyük bir yarar sağlamıştır.

Araştırmam esnasında benden teşvik ve yardımlarını esirgemeyen, kendilerine her müracaat ettiğimde ilgi ve samimiyet gördüğüm danışman hocam Doç.Dr. Orhan GÜRBÜZ'e ve coğrafya bilimini bana tanıtan ve sevdiren sayın hocam Prof. Dr. Süha GÖNEY'e teşekkürü zevkli bir vazife olarak görüyorum

Çalışmamın her aşamasında beni destekleyen ve karşılaştığım sorunları çözmede yardımcı olan aileme, sevgili eşim Kubilay GÜLEN'e ve çok sevdiğim arkadaşlarım olan Gülhan YILMAZ ile Gülay ÇIRAK'a en içten şükranlarımı sunarım.

Söke'deki arazi çalışmalarım sırasında yardımcı olan kaymakamlık, belediye ve diğer kurumlardaki yetkilileriyle daha önce öğretmenlik ve idarecilik yapıp emekli olan, coğrafyaya gönül veren Söke'yi çok seven şu an 'Gerçek Gazetesi'nde makaleler yazan sayın Ensar Turgut Tekin'e her gittiğimde beni geri çevirmediği için çok teşekkür ederim.

Bizlere emek veren ve yetiştiren bütün hocalarıma saygılarımla.

Özay GÜLEN

İÇİNDEKİLER

ÖZ	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolarIN LİSTESİ	IX
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ	XIII
GRAFİK LİSTESİ	XVI
HARİTALARIN LİSTESİ	XVII
KISALTMALAR	XVIII
GİRİŞ	1
COĞRAFİ MEVKİ	3
I. BÖLÜM FİZİKİ ÖZELLİKLER	6
A) Söke Şehri Çevresindeki Jeomorfolojik Özellikler	6
B) İklim Özellikleri	14
1) Sıcaklık	14
2) Yağış	16
3) Rüzgâr	18
4) Bulutluluk ve Nem	19
C) Söke Şehri Çevresindeki Hidrografya Özellikleri	19
II. BÖLÜM SÖKE ŞEHRİNİN TARİHÇESİ	22
A) Türklerden Önceki Dönemde Söke	24
B) Türkler Döneminde Söke	24
C) Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Döneminde Söke	25
III. BÖLÜM SÖKE ŞEHRİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ	28
A) Söke Şehrinde Nüfusun Gelişimi	28
B) Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri	32
1) Nüfusun Cins ve Yaş Yapısı	32
2) Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu	36
3) Nüfusun Mesleklere Göre Dağılışı	37
4) Nüfusun Mahalle Esasına Göre Dağılımı	41

C) Göçler	47
IV. BÖLÜM SÖKE ŞEHRİNİN YERLEŞME ÖZELLİKLERİ	51
A) Söke Şehrinin Büyüyüp Gelişmesi	51
B) Yerleşme – Saha İlişkisi	52
C) İkametgâh Sahaları	54
D) Söke Şehrinin Gelişim Yönleri ve Bunları Etkileyen Faktörler	61
E) Cadde ve Sokak Sistemi	61
F) Mesken Özellikleri	62
V. BÖLÜM SÖKE ŞEHRİNİN BAŞLICA FONKSİYONLARI VE BUNLARIN DAĞILIŞ SAHALARI	64
A) İKTİSADİ FONKSİYONU	65
1) Sanayi Faaliyetleri	65
a) Küçük Sanayi Sitesi	66
b)Organize Sanayi Bölgesi	67
c) Batısöke Söke Çimento Sanayi T.A.Ş.	73
d) Söke Değirmencilik A.Ş.	73
e) Söktaş Pamuk ve Tarım Ürünleri Değerlendirme Ticaret ve Sanayi A.Ş.	74
f) Çırçır Fabrikaları	74
g)TARİŞ	74
h)Mavi Ege ve Ekenerler Gömlek Fabrikası	75
ı)Menderes Tekstil ve Tekstil Sanayi Ticaret Limitet Şirketi	75
i)Berra Çorap ve Tekstil Sanayi Lmd. Şirketi	75
j) Madencilik	75
k) Enerji	76
2) Ticaret	77
3) Söke Şehri Çevresinde Tarım ve Hayvancılık	84
4) Turizm	88
a) Kültür ve Sanat Turizmi	89
b)Doğal Güzellikler	99
c)Eko Turizm	101
d) Konaklama	103
B) İDARİ FONKSİYONU	104

C) SAĞLIK FONKSİYONU	109
D) ULAŞIM FONKSİYONU	110
E) SOSYAL VE KÜLTÜREL FONKSİYONLARI	115
1) Eğitim ve Öğretim	115
2) Adnan Menderes Üniversitesi Söke Meslek Yüksekokulu	117
3) Kütüphane ve Basın Yayın	118
4) Sportif Faaliyetler	119
5) Müze	119
SONUÇ VE ÖNERİLER	120
FOTOĞRAFLAR	123
BİBLİYOGRAFYA	159
EKLER	

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri	14
Tablo 2: Söke'nin Aylık Ortalama Sıcaklık Değerlerinin Mevsimlere Dağılışı	14
Tablo 3: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Düşük Sıcaklık Değerleri (°C)	14
Tablo 4: Sökenin Aylık ve Yıllık Ortalama Yüksek Sıcaklık Değerleri (°C)	15
Tablo 5: Söke'nin Aylık ve Yıllık En Düşük Sıcaklık Değerleri (°C)	15
Tablo 6: Söke'nin En Yüksek Sıcaklık Değeri (°C)	15
Tablo 7: Yüksek Sıcaklığın 30°C ve + Olduğu Ortalama Gün Sayısı	15
Tablo 8: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Buhar Basıncı Değerleri (mb)	15
Tablo 9: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm)	16
Tablo 10: Söke'de Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı	16
Tablo 11: Söke'de Aylık Ortalama Yağış Şiddetlerinin Mevsimlere Dağılışı	16
Tablo 12: Söke'nin Günlük En Yüksek Yağış Miktarının Aylık ve Yıllık Değerleri (mm)	17
Tablo 13: Söke'de Aylık ve Yıllık Ortalama Kar Yağışlı Günler Sayısı	17
Tablo 14: Söke'de Aylık ve Yıllık Ortalama Dolu Yağışlı Gün Sayısı	17
Tablo 15: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Bulutlu Günler Sayısı	19
Tablo 16: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Nisbi Nem Değerleri (%)	19
Tablo 17: Sayım Devrelerine Göre Söke'nin Kentsel Nüfus Artış Hızı (1927-2000)	30

Tablo 18: Söke'de Kentsel Nüfusun Cins Durumu	32
Tablo19: Söke'de Nüfusun Cinsine Göre Yaş Gruplarının (Aktif-Bağımlı) Durumu(2000)	33
Tablo 20: Söke'de Nüfusun Cins ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2000)	33
Tablo 21: Söke Şehrinde Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılım Sıralaması	38
Tablo 22: Söke Şehir Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılım (2000)	40
Tablo 23: Söke Şehrinde Mahallere Göre Nüfus Yoğunluğu (2000)	41
Tablo 24: Söke Şehrinde Mahallere Göre Nüfus Dağılımı (1975-2000)	41
Tablo 25: Söke Şehrinde Mahallelere Göre Bina Sayıları ve Nüfus (2000)	42
Tablo 26: Söke'ye Bağlı Belediyelerin Nüfusları (1955-2000)	47
Tablo 27: Söke'ye Göç Yoluyla Gelenlerin Geldikleri İllere Dağılımı	48
Tablo 28: Söke'de Hane Reislerinin Doğum Yerine Göre Dağılımları	48
Tablo 29: Söke'ye Göç Yoluyla Gelmiş Olanların Göç Etme Yıllarına Göre Dağılımları	49
Tablo 30: Söke'de Bulunan Hane Halkı Reislerinin Göç Durumu	49
Tablo 31: Söke'ye Göç Edenlerin Göç Etme Nedenleri	49
Tablo 32: Söke Şehri Fonksiyon Alanlarının Dağılışı	54
Tablo 33: Söke Şehrindeki Önemli Resmi ve Özel Hizmet Birimlerinin Dağılımı	60
Tablo 34: Tarımsal Sanayi Tesisleri, Ticaret İşletmeleri, Tarımsal Kooperatifler ve Bayilikler	67
Tablo 35: OSB'de Arazi Kullanımı	68

Tablo 36: Söke Organize Sanayi Bölgesinde Sektörel Dağılım	71
Tablo37: Söke OSB'de Katılımcı Firmaların Sektörel Dağılımı	72
Tablo 38: Söke ve Çevresinde İşletilen Madenler	76
Tablo 39: Söke Ticaret Borsasının Kotasyonunda Bulunan Tescil Ettiği Ürünler	79
Tablo 40: Söke Ticaret Borsasının son 6 Yıllık İşlem Hacmi	
Tablo41: Söke Şehrinde Ticaret Odasına KayıtlıKooperatifler	80
Tablo 42: Söke Şehrindeki Meslek Grupları ve Sayıları (2000)	80
Tablo 43: Söke Şehrinde İş Kolları ve Sayıları	82
Tablo 44: Söke Şehrinde Kurulu Dernek ve Üye Sayıları	82
Tablo 45: Söke Şehrinde Kurulu Meslek Odaları ve Sayıları	83
Tablo 46: Söke Şehrinde Bulunan Bankalar	84
Tablo 47: Söke'de Genel Arazi Dağılımı	85
Tablo 48: Söke Şehri Çevresindeki Tarım Alanlarını Sulama Durumu ve Alanları	85
Tablo 49: Söke Çevresinde Yetiştirilen Ürünlerin Alansal Dağılımı	86
Tablo 50: Söke Ovasında Ekimi Yapılan Ürünler(Dekar)	86
Tablo 51: Söke Kazasının Kadın, Erkek ve Milliyete Göre Nüfus Dağılımı	105
Tablo 52: Söke İlçesinin Merkez ve Nahiyelerine Bağlı Köy Dağılımı (1945)	106

Tablo 53: Söke'ye Bağlı Köylerin Söke Şehrine Uzaklıkları ve Nüfusları (2000)	107
Tablo 54: İdari Olarak Söke'ye Bağlı Belediyeler ve Nüfusları (2000)	107
Tablo 55: Söke Fehime Faik Kocagöz Devlet Hastanesinde Bulunan Bölümler	110
Tablo 56: Söke Şehrinin İl ve İlçe Merkezlerine Olan Uzaklıkları	111
Tablo 57: Söke'deki Şehirler arası Seyahat Şirketleri, Gittiği Yerler ve Araç Sayısı	112
Tablo 58: Söke Şehir İçi Ulaşımında Minibüs ve Otobüslerin Gittiği Güzergahlar	113
Tablo 59: Söke Şehrindeki Eğitim Kurumları(2005-2006)	115
Tablo 60: Söke Şehrinde Bulunan Okul Öncesi(Anaokulu) Kurumlar (2005-2006)	116
Tablo 61: Söke Şehrindeki Yaygın Eğitim Kurumları (2005-2006)	116

FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

Foto 1 : Söke Ovasından Bir Görünüş	123
Foto 2 : Söke Ovasından Bir Görünüş	123
Foto 3 : Şehrin Tepeden Görünüşü	124
Foto 4 : Şehrin Tepeden Görünüşü	124
Foto 5 : Yenicami Mahallesinin Tepeden Görünüşü	125
Foto 6 : Konak Ve Fevzipaşa Mahallesi	125
Foto 7 : Garajın Tepeden Görünüşü	126
Foto 8 : Şehir ve Ovanın Tepeden Görünüşü	126
Foto 9 : Şehir ve Ovanın Tepeden Görünüşü	127
Foto 10: Konak Mahallesi	127
Foto 11: Konak Mahallesinde Merdivenli Yol	128
Foto 12: Atatürk Mahallesi	128
Foto 13: Atatürk Mahallesi	129
Foto 14: Fevzipaşa Mahallesi	129
Foto 15: Fevzipaşa Mahallesinde Gecekondular	130
Foto 16: Yenicami Mahallesi	130
Foto 17: Cumhuriyet Mahallesi	131
Foto 18: Kemalpaşa Mahallesi	131
Foto 19: Kemalpaşa Mahallesinde Eski Evlere Örnek	132
Foto 20: Yenikent Mahallesi	132
Foto 21: Yenikent Mahallesinin Tepeden Görünüşü	133
Foto 22: Yenikent Mahallesinin Tepeden Görünüşü	133
Foto 23: Albayrak Caddesi	134
Foto 24: İstasyon Caddesi	134
Foto 25: Aydın Caddesi	135
Foto 26: Aydın Caddesi	135
Foto 27: Abdi İpekçi Caddesi	136
Foto 28: Kubilay Caddesi	136
Foto 29: Adnan Kahveci Caddesi	137

Foto 30: Kurtuluş Caddesi	137
Foto 31: Yüksel Yalova Caddesi	138
Foto 32: Belediye	138
Foto 33: Belediye Meydanı	139
Foto 34: Hükümet Konağı	139
Foto 35: PTT	140
Foto 36: Türk Telekom	140
Foto 37: Adliye Sarayı	141
Foto 38: Söke Vergi Dairesi	141
Foto 39: TEDAŞ	142
Foto 40: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Öğretmenevi	142
Foto 41: Tarım Kredi Kooperatifi Müdürlüğü	143
Foto 42: Türkiye İş Kurumu Söke Eğitim Merkezi	143
Foto 43: SÖKTAŞ	144
Foto 44: TARIŞ	144
Foto 45: TARIŞ Market	145
Foto 46: TANSAS	145
Foto 47: Küçük Sanayi Sitesi	146
Foto 48: Ticaret Lisesi	146
Foto 49: Felekşan Fırat İ.Ö.O.	147
Foto 50: Vakıfbank İ.Ö.O.	147
Foto 51: Hilmi Fırat Anadolu Lisesi	148
Foto 52: Kocagöz İ.Ö.O	149
Foto 53: Ziraat Bankası	149
Foto 54: Halkbank	150
Foto 55: Finansbank	150
Foto 56: Garanti Bankası	151
Foto 57: Garaj	151
Foto 58: Garaj	152
Foto 59: Şehir Garajından Köylere Kalkan Minibüsler	152
Foto 60: Şehir Garajından Diğer İlçelere Kalkan Minibüsler	153
Foto 61: Gar	153

Foto 62: Yenicami Mahallesiinde kurulan arşamba Pazarı	154
Foto 63: Yenicami Mahallesiinde kurulan arşamba Pazarı	154
Foto 64: Efes Sineması	155
Foto 65: Hacı Ayşe Güven Camii	155
Foto 66: Atatürk Parkı	156
Foto 67: Şehirde Yapılan Ticari Bir Etkinlik	156
Foto 68: Milet	157
Foto 69: Priene	157

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Söke'nin Ortalama Yağış ve Sıcaklık Verileri	17
Grafik 2: Sökenin Şehir Nüfusunun 1927-2000 Yılları Arasındaki Artış Hızı Oranları	29
Grafik 3: Söke'de Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2000)	34
Grafik 4: Çeltikçi Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)	43
Grafik 5: Cumhuriyet Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)	43
Grafik 6: Yenicami Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)	44
Grafik 7: Konak Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)	44
Grafik 8: Atatürk Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)	45
Grafik 9: Fevzipaşa Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)	45
Grafik 10: Kemalpaşa Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)	46
Grafik 11: Söke OSB'de Arazi Kullanımı	69
Grafik 12: Söke OSB' de Sektörel Dağılımı	72

HARİTALARIN LİSTESİ

1. Söke Haritası	4
2. Lokasyon Haritası	5
3. Jeoloji Haritası	10
4.Söke Ve Çevresinin Morfoloji Haritası	11
5. Söke Şehrinde Fayın Geçtiği Alanı Gösteren Harita	13
6. Söke Çevresindeki Turizm Alanlarını Gösteren Harita	92
7. Söke Şehri Mahalle Sınırları	
8.Söke Şehri Fonksiyon Sahaları	

KISALTMALAR

a.g.e.: Adı geçen eser

a.g.s.: Adı geçen sempozyum

O.S.B: Organize Sanayi Bölgesi

GİRİŞ

Söke, Aydın iline bağlı, Priene, Magnesia, Myus, Herecleia, Milet gibi antik kentlerin yakınında fakat nispeten yakın zamanlarda Türklerin bölgeyi hakimiyeti altına almasından sonra kurulmuş bir şehirdir.

Şehir, Samsun Dağları ile Kemer ve Gümüş Dağları arasındaki alçak bir sahadan geçen Söke çayı vadisinin iki yamacı üzerinde yerleşmiş, çevresindeki köylerin mallarını alıp sattığı bir pazar durumundadır. Bunda ticari imkanların genişliği ve ulaştırma bakımından elverişliliği etkilidir.

Söke, verimli Büyük Menderes havzasında kurulmuş bir yerleşim olması nedeniyle çevresindeki tarıma elverişli araziden mümkün olduğunca yararlanmışır.

Bugün Söke şehri tarıma dayalı sanayinin gelişmekte olduğu, turizm potansiyeline sahip, yapılan ve yapılmakta olan projelerle gelişen fakat aynı zamanda doğal, beşeri ve ekonomik sorunların da yaşandığı bir yerleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal sorunların arasında şehrin I. derecede deprem kuşağında bulunması, deprem sorununu ortaya koymaktadır. Ayrıca şehrin bazı alanları aşırı eğimli olduğundan dolayı heyelan riski taşımaktadır.

Söke şehrinde sosyal ve kültürel imkanlar da fazla gelişmediği için beşeri sorunlar ortaya çıkmıştır. Nitekim sosyal ve kültürel açıdan şehir içinde halkın çokta faydalanabileceği, oturup sohbet edebileceği, çay içebileceği çekici alanlar yoktur. Bu da halkın şehrin en yakınında bulunan Kuşadası'na yönelmesine neden olmuştur.

Şehir, turistik açıdan önem taşıyan alanlara yakın olduğu olduğu halde, şehirde turizm potansiyelinin değerlendirilememesi, çevresinde yetiştirilen ürünlerin yeteri kadarı iyi pazarlanamaması ekonomik sorunlar olarak karşımıza çıkar.

Mevcut su kaynaklarının yeterli olmadığı Söke'de Sarıçay barajının henüz yapılmamış olması şehirde büyüyen ve artan nüfusa yetecek sudan yoksun bırakmakla beraber suya bağlı projelerin gerçekleştirilmesini de zora soktuğundan su sorunu yaşanmaktadır.

Şehir içinde bazı yerlerde döner ve ışıklı sistemin olmaması nedeniyle de trafik sorunu yaşanmaktadır.

Bilgi alma konusunda, konu ile ilgili kaynaklar incelenmiş ve araştırma sahasında çalışma yapılmıştır. Çalışmada Söke Belediyesi, D.S.İ., D.İ.E., Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Ticaret odası gibi kuruluşların verilerinden yararlanılmıştır.

Beş bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde şehrin kurulduğu yerin ve yakın çevresinin fiziki özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde şehrin tarihçesi, üçüncü bölümde şehrin nüfus özellikleri incelenmiştir. Dördüncü bölümde şehrin yerleşim özellikleri, beşinci bölümde şehrin başlıca fonksiyon sahaları ve bunların mekansal dağılışı incelenmiştir. En son olarak da şehrin sorunları ele alınmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

COĞRAFİ MEVKİ

Söke şehri, Batı Anadolu'da Aydın iline bağlı denize kıyısı bulunan, yüzölçümü 1356 km² olan şirin bir ilçenin merkezidir. Aydın şehrine 54 km uzaklıkta olan şehir 37°45' Kuzey enlemi ile 27°24' Doğu boylamı üzerinde yer alır. Ege Bölgesinin Ege Bölümü içerisinde yer alan şehrin denizden yüksekliği 38 m'dir.

Söke, Aydın İlinin sınırlarında yer alan ilçelerden, doğuda Koçarlı, kuzeydoğuda Germencik, kuzey ve kuzeybatıda Kuşadası, batı ve güneybatıda Ege Denizi, güneyde Didim ve Muğla iline bağlı Milas ilçesiyle komşudur.

Aydın ve İzmir'e hem karayolu ile hem de demiryoluyla, Milas ve Kuşadası'na ise sadece karayolu ile bağlıdır. Aydın'a 54 km, Kuşadası'na 23 km, Didim'e 56 km, İzmir'e 120 km uzaklıktadır. İzmir'i Anadolu'nun güneybatısında yer alan önemli turizm merkezlerine bağlayan yol da şehir yakınından geçer.

Büyük Menderes ovasının kuzey kenarında, Samsun dağı eteklerinde kuzeydeki Durmuş Dağı etekleriyle meydana gelmiş bir geçit önünde yamaç ve etekte kurulmuş olan şehir ilçenin kuzey kısmında yer alır. Şehrin güneyi ve doğusu geniş bir ova halindedir. Aydın ve Nazilli'den sonra ilin en büyük 3. kentidir. Çevresindeki zengin tarım alanlarından elde edilen ürünlerin pazarlandığı önemli bir ticaret merkezi olan şehrin 7 km doğusundan Büyük Menderes nehri geçer. Nehir, menderesler yaparak ovada çok yavaş yol alır. Bu özelliğinden dolayı "Menderes" adını almıştır.

Şehir, elverişli iklim şartlarına ve geniş bir ovaya sahip olduğundan çok çeşitli ürünler yetiştirilmektedir. Dolayısıyla şehrin çevresindeki ziraat hayatı çok canlıdır ve ziraat faaliyetleri bütün seneye yayılmıştır. Ayrıca önemli ulaşım yolları da bu oviden geçtiğinden şehir için kavşak noktasıdır diyebiliriz. Bu durum şehrin sosyal ve ekonomik bakımdan gelişmesine çok elverişli şartlar sunmaktadır.

Harita 1: Söke Haritası

Harita 2: Lokasyon Haritası

I.BÖLÜM

FİZİKİ ÖZELLİKLER

A. SÖKE ŞEHİRİ ÇEVRESİNDEKİ JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER

Söke arazisi genelde iki sıradağ kütlesi arasında oluşmuş bir çöküntü alanından meydana gelmiştir. Güneyi Toros Dağları uzantısıyla kuzeyi Aydın Dağları uzantısıyla sınırlıdır. Güneyinde Beşparmak Dağları en yüksek noktasını oluşturur ve Dağın denizden yüksekliği 1250 metredir. Kuzeyindeki Samsun Dağlarının en yüksek noktası ise Dilek Dağıdır. Denizden yüksekliği ise 1229 m'dir.

Söke ve çevresi, Menderes masifine ait olan altta en yaşlı paleozoik, gnays, şist ve mermerlerden oluşan metamorfik kayalardan meydana gelmiştir. Çok karmaşık bir yapı gösteren bu kristalen birimler tavandan tabana doğru dizilmiştir.

Kuaterner yaşlı alüvyon, bölgede geniş bir alana yayılmıştır. Söke deresinin getirdiği malzemeler bölgede birikinti konisi oluşturmuştur.

Söke'nin hemen batısında başlayan Samsun Dağları paleozoik ve bazı kısımları daha eski zamana ait tabakalardan oluşmuştur. Dağlık sahanın doğu ucunda mikaşistler yüzeye çıkmaktadır. Bunun üzerinde gri renkli masif kalkerler gelmektedir. Dağlık arazinin ortasında ve bazı kısımlarda faylar neticesinde kalkerler arasında mikaşistler tekrar yüzeye çıkmaktadır.¹ Samsun Dağında genel olarak diyebiliriz ki kalkerler geniş alana yayılmaktadır

Samsun Dağlarının azami yüksekliği 1360 m olup bir takım sivri tepelerle denize dik olarak uzanır. Uzunluğu 40 km kadardır. Sisam adası karşısında denize doğru bir burun oluşturur ki buna DİP BURUN denir. Bu dağların güney yamaçları söke sınırları içindedir. Söke civarında Samsun Dağları yüksekliğini kaybederek alçalır, batıda ve doğuda yeniden yükselir. Batıdaki yükselme ani olur.² Söke civarında arazi neojen, kaba konglomera ihtiva eder. "Bu dağlık saha, doğu ve batı uçlarına doğru yavaş yavaş incelen bir yarı elipsoidi andırmaktadır".³

Samsun Dağının eski çağlardaki ismi Mycale'dir. Söke'nin hemen kuzeyinde bulunan ve yamacına yaslandığı tepenin adı MORALI DAĞI'dır. Daha doğuda Fevzipaşa deresinden sonra yükselen tepenin adı da ASAR DAĞI'dır. Kemalpaşa mahallesinin yamacına kurulduğu tepeye de BÜLBÜL DAĞI denir.

Samsun Dağı'nın ovaya bakan yamaçları daha dik olduğundan daha görkemli bir görünüşe sahiptirler. Bunun sebebi Samsun Dağı silsilesinin geçirgenlik durumu (Kalker kütleler fazla)'dur. Bu diklik sebebi ile bazı yerlerde çağlayanlar meydana gelmiş ve dev kazanları

¹ S. Göney, **Büyük Menderes Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 1895, İstanbul 1975, s.38

² A.Arkiş, **Söke Kazası Monografyası**, İstanbul 1944-1945, Tez:1055,s.3

³ S. Göney, **a .g.e.**, s.38

teşekkül etmiştir. Bazı yerlerde de akan sular birikinti konileri meydana getirmiştir.⁴

Samsun Dağları genellikle makilerle ve çam ormanlarıyla kaplıdır. Yerleşme eteklerde ve ovaya yakın yamaçlarda kurulmuştur. Dağlık sahada eğim ve toprak şartlarının ziraate elverişli olduğu yerler zeytin ve incir ağaçlarıyla kaplanmıştır. Bunun dışında ormanlık sahalar, çalılıklar ve verimsiz otlaklar geniş yer tutmaktadır.

Samsun dağlarında işletilmeyen bol miktarda mermer yatakları ve işletilmekte olan kireç ocakları vardır.

Söke'nin güneyinde uzanan Beşparmak Dağları ise granit ve granülit kayalardan meydana gelmiştir. Oluşum itibariyle püskürük kayalardır. Bu dağların zirvesi Söke dışında kalmaktadır. Bu zirvedeki tepelere beş tane parmağın gökyüzüne uzanmış gibi görünmesinden dolayı Beşparmak adı verilmiştir.⁵ Bu dağların kuzey yamaçları, Büyük Menderes'e kadar muhtelif dalgalarla alçalarak iner. Bu durumuyla tamamen Büyük Menderes ve Söke Ovası'na egemen durumdadır.⁶

Yüksek kesimleri çam ve meşe ormanları ile kaplıdır. Eteklerinde ve alçak yamaçlarında zeytinlikler vardır. Bu dağların da genel bitki örtüsü makidir.

Bu dağda bol miktarda demir cevheri bulunduğu halde işletilmemektedir.

Neojen arazisi Söke ve civarında geniş sahalara yayılmaktadır. Söke neojeni değişik irtifalarda bulunmaktadır. Tabanda detritik bir konglemera seviyesi ile başlar. Bunların üzerine marn ve kalkerler gelir. Daha üst kısımlarda ise gre ve konglomeralar sıralanır. Nebert'e göre⁷ "Söke neojeninde miosen ve pliosen mevcuttur." Linyit seviyelerine umumiyetle Neojen formasyonunun kenarlarında rastlanmaktadır. Linyitli serilerin teşekkülü miosen'de olmuştur.⁸ Söke Neojenindeki linyitler işletilmektedir.

Şehrin üzerinde kurulmuş olduğu Büyük Menderes ovası dördüncü zaman jeolojik devrine ait bir teşekküldür. Ovanın bulunduğu yerde ilkçağlarda deniz mevcuttu. Büyük Menderes nehrinin getirmiş olduğu alüvyonların denizi doldurması sonucu ova meydana gelmiştir. Evvelce deniz kenarında bulunan Söke, Milet, Selçuk, Efes şehirleri de Büyük ve Küçük Menderes nehirlerinin getirip sahile yığıldıkları çamur ve toprakların körfezleri

---

⁴ M. İbişoğlu, **Söke'nin Beşeri Ve İktisadi Etüdü**, İstanbul 1969, Tez:5908,s.10

⁵ A.Arkiş, **Söke Kazası Monografyası**, İstanbul 1944-1945, Tez:1055,s.7

⁶ Y.Çağbayır, **Söke**, İzmir 1989, s.13

⁷ K. Nebert, H. Wedding, Söke/Aydın Linyit Sahasında Yapılan Bir Harita Etüdü Hakkında Kısa Rapor , Rapor No:2964, 1960, say. 1-4 (Bkz. S. Güney, **a.g.e.**, s.19)

⁸ H. Wedding, Caferli İle Çukurköy (Söke/Aydın) Hattının Kuzeyindeki Neojen Sahasında Yapılan Harita Etüdü Hakkında Rapor M.T.A. Enstitüsü Neşredilmemiş Raporlardan, Rapor No:2964, 1960, Say. 1 (Bkz.S.Göney, **a.g.e.**,s.19)

doldurmasından dolayı bugün sahillerden çok içeride kalmışlardır.

1960'lı yıllara kadar geniş otlakları ile Yörüklerin hayvanlarına barınak ve otlak olan Söke Ovası günümüzde modern ve örnek tarımın uygulama alanıdır. Özellikle tarımın makinalaşmasıyla gereği gibi işleme olanağına kavuşarak büyük, modern çiftlik ve tesisleri ile ülkemizin en ileri pamuk üretim merkezlerinden biri haline gelmiştir.⁹

Söke ovası aslında Aşağı Menderes havzasındaki çöküntü alanının tabanıdır. Jeolojik devirlerden 4. zamanın pliosen ve pileistosen evresinde meydana gelen çökmelerde bir vadi halini almıştır. Tektonik hareketler doğu-batı istikametinde Büyük Menderes Grabenini meydana getirmiştir. 1955'teki Balat depreminde ise bir miktar alçalmış. 1985'teki depremde ise ova 1 m yükselmiştir.¹⁰

Yakın zamanlara kadar ova taşkınlar sebebiyle bir deniz görünümünü alırdı. Hatta Büyük Menderes'in güneyinde yer alan köy ve kasabalar ile irtibat kesilir, ulaşım kayıklarla sağlanırdı. Daha sonra açılan tahliye kanalı, nehrin yukarı havzalarında kurulan barajlar ve Büyük Menderes nehrinin yatağının iki yakasına yapılan büyük seddelerle şehir su taşkınlarından kurtulmuştur.

Menderes özelliğinden dolayı Büyük Menderes, ovada hayli yatak değiştirmiştir. Bugün Büyük Menderes'in eski yataklarından bazıları tesviye ve dolgu yapılarak tarıma açılmıştır. Bazıları da derinliği sebebiyle yağmur ve taban sularının birikmesiyle küçük gölcükler halini almıştır.

Söke Ovasında yer alan Topraklar:

Denizden kazanılmış bir yer olan Söke ovasının toprakları tuzludur. Ovanın sulama işleri Menderes nehrinden karşılanmaktadır. Söke ovasında 4 tür toprakla karşılaşılır.¹¹

1)Yarı Alüvyal Topraklar: Yamaçlarda ve dağ eteklerinde sellerin getirdiği gnays ve mikaşist bulunan bu topraklar kireç bakımından zengin olup geçirgen bir yapıya sahiptir. Bu sahaların sulanmasına imkan olmadığından daha ziyade incir, tütün ve zeytin yetiştirilmesine elverişlidir.

2)Alüvyal Topraklar: Büyük Menderes nehrinin erozyonla getirmiş olduğu alüvyonlardır. Kalker bakımından zengin olan bu toprakların geçirgenliği oldukça azdır. Tınlı-kumlu, Tınlı-killi, Tınlı ve alüvyal yapıdadır. Bu topraklarda silt ve milk fazla miktarda bulunduğundan, etraftaki arazilere nazaran daha çukurda yer aldığından genellikle drenaj bozukluklarına rastlanır.

---

⁹ M. Öztürk,'v.d.' Söke Ovasında Çoraklaşma Ve Bitki İlişkileri, **Büyük Menderes Ovası ve Deltasında Tarım ve Çevre Sorunları Sempozyumu (5 Eylül 1996)** , İzmir 1996,s.31

¹⁰ Y.Çağbayır, **a.g.e**,s.10

¹¹ M. İbişoğlu, **Söke'nin Beşeri ve İktisadi Etüdü**, İstanbul 1969, Tez:5908, s.10

3)Taban Arazisi Toprakları: Kalker bakımından zengin olan bu topraklar Söke ovasının batı ucunda deniz seviyesinde veya deniz seviyesine çok yakın yerde bulunurlar. Bu nedenle ekim yapmak için geç tava gelirler. Tuzlu ve alkali olduğundan tarıma pek elverişli değildir. Bu bakımdan kültür bitkilerinin yetiştirilmesine imkan olmadığından daha ziyade otlak olarak kullanılırlar.

4)Dağlık ve Arızalı Araziler: Mikasist kayaların bulunduğu, tabi zeytinliklerle ve ormanlarda kaplı olan topraklar erozyon sebebiyle daima aşınmaya maruz kalmaktadır.

Kaynak: S. Göney, **B. Menderes Bölgesi** kitabından yararlanarak çizilmiştir.

Harita 3: Jeoloji Haritası

Kaynak: E.T.TEKİN

Harita 4: Söke Ve Çevresinin Morfoloji Haritası

DEPREM DURUMU

Aşağı Menderes havzası ilkçağlardan beri deprem bölgesidir. Antik Çağlarda dahi önemli depremlerin olduğu söylenmektedir.

Söke'de sırasıyla 2 Nisan 1920'de 5,3, 29 Temmuz 1925'te 4.5, 15 Temmuz 1952'de 4.6, 17 Nisan 1953'te 4.5, magnitüdünde depremler olmuştur. 1 Mayıs 1954'te ise 4.8, 5.1, 5.2 ve 4.8 magnitüde dört deprem daha gerçekleşmiştir.

Yine 1955 senesinde ki Büyük Balat depremi bir köyü haritadan silmiş, topraklarda büyük çatlaklar oluşmuş, günlerce sıcak su ve doğal gaz akmıştır. Depremin dış merkezi 37,9° kuzey enlemi ve 27,1° doğu boylamıdır.¹² 1985 yılındaki büyük depremde ise ova yüzeyi 1.30 m yükselmiştir.

Söke Belediyesi, 1999 sonlarında yaptığı incelemelerle fayın Söke'nin yerleşim yerinin tam ortasından geçtiğini saptamıştır.

Harita 5'deki kalın siyah çizgi deprem fay hattıdır. Kırık; Söke Sazlıköy beldesinden doğudan gelip Çimento fabrikası önünden şehir mezarlığına oradan da Endüstri Meslek Okulunu takiben Söke Lisesi önünden geçmektedir. Hat, Kemalpaşa İlköğretim Okulu ve Halk Eğitim binasından yeni vergi dairesine varmaktadır. Yine vergi dairesinin batı sırtlarında Savuca deresi batısından gelen ikinci fay hattı ile kesişmektedir.

Savuca deresinden ovaya inen altı adet önemli kırık daha vardır.

Yine Konak Mahallesi üzerindeki su deposundan batı taraftaki maden ocaklarına giden bir kırık vardır. Yenikent, Cumhuriyet, Yenicami mahallelerinde sanayi kesimlerinde hiçbir kırık hat yoktur.

Bu jeolojik ölçüm ve tespitlerinden sonra Söke Belediyesi, planladığı toplulaştırma gibi yedi katlı blok yapımından vazgeçmiştir. Bunun yanında birçok yasal tedbirlerde alınmıştır.

Yani Söke tümüyle deprem bölgesi içindedir ve Büyük Menderes tektonik çukuru içindeki deprem merkezlerinin etkisi altındadır. Özellikle Söke'de yeraltı çöküntülerinden kaynaklanan birinci derecede depremler olmaktadır. İlçe merkezinin ırmak birikintileri ve dik yamaçlar üzerinde bulunması da depremin verdiği zararın artmasına neden olmuştur.

---

¹² İ.Dalgıç, **Söke Tarihi ,Coğrafyası, Ekonomisi**, İzmir 2003, s.17

Kaynak: Y. Çağbayır, **Söke**, İzmir 1989

Harita 5:Söke Şehrinde Fay Hattının Geçtiği Alan

C.İKLİM ÖZELLİKLERİ

Söke'de tipik Akdeniz iklimi görülür; yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer. Yaz aylarında hemen hemen hiç yağış olmaz. Yağış çoğunlukla yağmur şeklindedir. Kar yağışı çok az görülür ve yerde fazla kalmaz. Dolu çoğunlukla ilkbaharda yağar. Yüksekler ovoidan daha çok yağış almaktadır. Fakat son yıllarda yağmurlarda da belirgin bir azalma gözlemlenmektedir. Şimdiye kadar kaydedilen en düşük sıcaklık -4.9°C , en yüksek sıcaklık 41.1°C olarak gözlemlenmiştir.

1. Sıcaklık

Söke 'nin yıllık ortalama sıcaklık değeri 17.4°C 'dir.

Tablo 1: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri

AYL	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
SIC	8.7°C	10.1°C	12.0°C	15.4°C	20.6°C	24.4°C	26.6°C	26.0°C	23.1°C	18.3°C	13.9°C	9.9°C	17.4°C

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

En düşük ortalama sıcaklığın Ocak (8.7°C), en yüksek ortalama değerlerin ise Temmuz (26.6°C) ve Ağustos (26.0°C) aylarında olduğu görülmektedir. Ayrıca aylık ortalama sıcaklık değeri 0°C 'nin altına inmediği gibi, 30°C 'nin üstüne de çıkmamıştır.

Tablo 2: Söke'nin Aylık Ortalama Sıcaklık Değerlerinin Mevsimler Dağılışı

MEVSİMLER	SONBAHAR	KIŞ	İLKBAHAR	YAZ
SICAKLIK $^{\circ}\text{C}$	18.4°C	9.5°C	16°C	25.6°C

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Tabloya baktığımızda aylık ortalama sıcaklık değeri yazın 25.6°C , Sonbaharda 18.4°C , İlkbaharda 16°C , Kışın ise 9.5°C 'dir.

Bu 2 tabloda dikkati çeken husus; yaz ve sonbahar mevsimlerindeki ortalama sıcaklık değerlerinin (25.6°C ve 18.4°C), tablo 1'de gösterilen yıllık ortalama sıcaklık değerlerinden (17.4°C) fazla, Kış ve İlkbahar mevsimlerine ait ortalama sıcaklık değerlerinin (9.5°C ve 16°C) ise yıllık ortalama sıcaklık değerlerinden (17.4°C) az olduğudur.

Yaz ve kış mevsimi arasındaki sıcaklık farkı oldukça yüksektir. Söke'de yaz ve kış arasındaki sıcaklık farkı 16.1°C 'dir.

Tablo 3: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Düşük Sıcaklık Değerleri

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
SICAKLIK	5.3°C	6.3°C	7.8°C	10.5°C	11.9°C	18.9°C	21.6°C	21.0°C	18.0°C	13.6°C	9.5°C	6.3°C	12.8°C

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Tabloya baktığımız zaman en düşük ortalama sıcaklık değeri Ocak ayına aittir. (5.3°C)

Tablo 4: Sökenin Aylık ve Yıllık Ortalama Yüksek Sıcaklık Değerleri

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yılık
SICAKLIK	12.5°C	14.2°C	16.7°C	20.6°C	26.0°C	29.9°C	31.9°C	31.2°C	28.3°C	23.6°C	18.6°C	13.9°C	22.3°C

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Tabloya baktığımız zaman en yüksek sıcaklık değeri Temmuz ayına (31.9°C) aittir. Onu Ağustos ayı (31.2°C) izlemektedir.

Tablo 5: Söke'nin Aylık ve Yıllık En Düşük Sıcaklık Değerleri

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yılık
SICAKLIK	-4.9°C	-4.6°C	-2.2°C	2.2°C	6.8°C	12.2°C	14.5°C	14.4°C	9.4°C	4.0°C	-0.6°C	-4.3°C	-4.9°C

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Sıcaklığın en düşük olduğu ayların Ocak (-4.9°C) ve Şubat (-4.6°C) olduğu görülür. 0'ın altına düştüğü aylar Ocak (-4.9°C), Şubat (-4.6°C), Mart (-2.2°C), Kasım (-0.6°C) ve Aralık (-4.3°C)'tir.

Tablo 6: Söke'nin En Yüksek Sıcaklık Değeri

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yılık
SICAKLIK	22.4°C	22.6°C	29.0°C	32.0°C	36.4°C	38.8°C	41.1°C	39.0°C	38.2°C	34.0°C	27.0°C	21.9°C	41,1°C

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Söke'de sıcaklığın en yüksek olduğu ayın Temmuz (41.1°C) olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Yüksek Sıcaklığın 30°C ve + Olduğu Ortalama Gün Sayısı

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Ort. Gün	-	-	0.0	0.3	4.3	14.8	20.8	20.8	7.6	1.2	-	-	73.1

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Tabloya baktığımızda sıcaklığın 30°C ve üzeri olduğu gün sayısı en çok Temmuz ve Ağustos ayına aittir. Günlük en yüksek sıcaklığın 30°C ve üzeri olduğu gün sayısı yıllık 73.1'dir.

Tablo 8: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Buhar Basıncı Değerleri (mb)

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Buhar Basıncı Değerleri(mb)	8.2	8.6	8.9	10.5	13.1	14.6	16.1	15.9	14.5	12.6	10.6	8.6	11.8

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Söke'nin aylık ortalama buhar basıncı değerinin en yüksek olduğu aylar Temmuz (16.1mb) ve Ağustos (15.9mb)'tur. En düşük olduğu aylar ise Ocak (8.2mb), Şubat (8.6mb) ve Aralık (8.6mb)'tir.

2. Yağış

Söke'de ortalama yağış miktarı yıllık 943 mm'dir

Tablo 9: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm)

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Yağ. Mik.(mm)	200.8	133.3	97.1	68.6	36.6	11.4	1.3	1.4	15.8	57.8	118.4	200.5	943

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Yağışın en fazla olduğu ayların Aralık ve Ocak olduğu görülür. (200.8 mm ve 200.5 mm) En az yağış alan ay ise Temmuz ve Ağustos'tur (1,3 mm ve 1.4 mm). Bunun dışında Haziran ve Eylül ayları en düşük yağış miktarı ile dikkati çeker. (Haziran 11.4 mm ve Eylül 15.8mm). (Grafik1)

Yıllık yağışın mevsimlere dağılışına bakıldığında en fazla yağışın kış mevsiminde olduğu görülür. (634.6 mm). Yıllık yağışın %56,7'si bu mevsimde düşmektedir. Bu da gösteriyor ki yağışın yarısından fazlası bu mevsimde düşmektedir. En fazla yağışın gerçekleştiği ikinci mevsim İlkbahardır (202,3 mm) ve bu mevsim %21,5'lik bir orana sahiptir. Sonbahar mevsiminde yağış değeri 192 mm ile %20,3'lük bir orana, yaz mevsimi de 14,1 mm ve %1,5'lik bir orana sahiptir.

Tablo 10: Söke'de Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı

MEVSİMLER	SONBAHAR	KIŞ	İLKBAHAR	YAZ	TOPLAM (yıllık)
YAĞIŞ (mm)	192	534,6	202,3	14,1	943
ORAN (%)	20,3	56,7	21,5	1,5	100

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Buna göre en kurak mevsim 14,1mm yağış miktarı ile yaz mevsimidir. Tablo9'a bakıldığında yağışların en düşük olduğu ay Temmuz (1,3 mm)'dur. Yağmurlu gün sayısı 94 gündür. Kırığı 17 gündür. Yağmurlu gün sayısı azdır. Fakat km²'ye düşen yağmur miktarı yüksektir.

Tablo 11: Söke'de Aylık Ortalama Yağış Şiddetlerinin Mevsimlere Dağılışı

MEVSİMLER	SONBAHAR	KIŞ	İLKBAHAR	YAZ
Yağ. Şiddeti	40,4	45,9	32,7	18,3

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Tabloya göre Söke'de aylık ortalama yağış şiddetinin en fazla kış mevsiminde (45,9) yaşandığı görülür. Yağış şiddetinin en fazla olduğu ikinci mevsim Sonbahar'dır (40,4). İlkbahar mevsiminde 32,7 ve yaz mevsiminde ise 18,3'tür.

Tablo 12: Söke'nin Günlük En Yüksek Yağış Miktarının Aylık ve Yıllık Değerleri (mm)

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Günlük Yağ. Değ.	118,5	87,2	106,0	110,0	117,5	14,2	12,5	16,5	77,0	110,0	102,0	102,2	142,1

Tabloya göre Söke'de en yüksek yağış miktarının olduğu ay Ocak'tır. (118,5 mm). Bunu 117,5mm ile Mayıs ayı izler. Günlük en düşük yağış miktarının olduğu aylar ise Haziran (14,2 mm) ve Temmuz (12,5 mm) aylarıdır.

Tablo 13: Söke'de Aylık ve Yıllık Ortalama Kar Yağışlı Günler Sayısı

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Gün		0,1	0,0										0,1

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

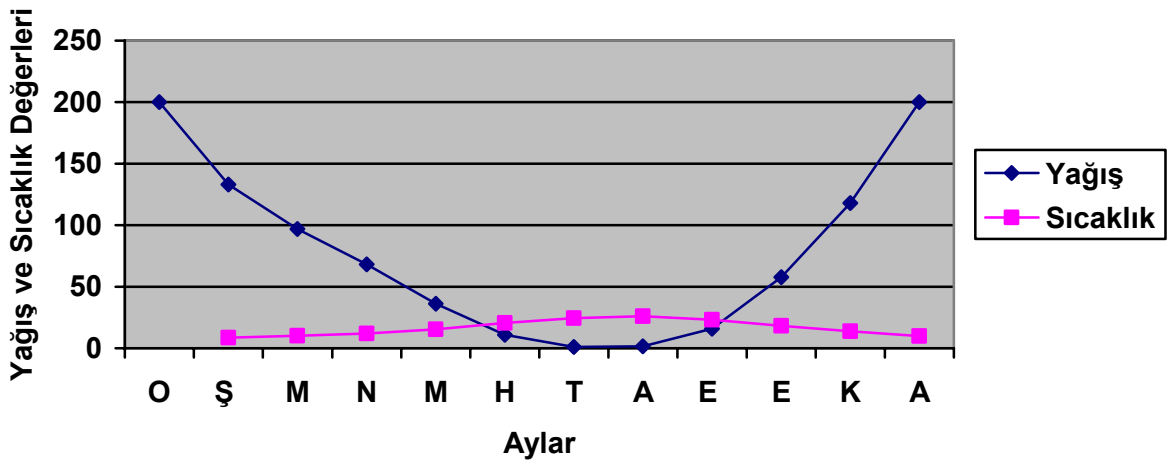
Tablodan da anlaşılacağı gibi Söke'de kar yağmaz. Bazı soğuk kış aylarında Beşparmak Dağlarının doruklarına, Samsun Dağlarına, Gümüş Dağına ve Kemer Dağına Kar yağdığı görülür. Fakat bu kar yağışı uzun ömürlü olmaz. Bir hafta içinde bu kar erir. Bu da bize Söke'de yağışların daha çok yağmur halinde yağdığını gösterir.

Tablo 14: Söke'de Aylık ve Yıllık Ortalama Dolu Yağışlı Gün Sayısı

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Gün	0,5	0,2	0,3	0,0	0,1	0,0					0,2	0,0	1,5

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Tabloya göre Söke'de Ocak, Şubat, Mart, Mayıs ve Kasım aylarında dolu yağdığı görülmektedir. Fakat yağan gün sayısı çok azdır. Yıllık dolulu günlerin sayısı 1,5 gündür. Kısacası bu tablo bize Söke'de çok fazla dolu yağmadığını göstermektedir.

Grafik1. Söke'nin Ortalama Yağış ve Sıcaklık Verileri (Grafik çizimi için tablo1 ve tablo9'dan yararlanılmıştır.)

Söke'deki yağış miktarının fazlalığı bulunduğu mevki ile ilgilidir. Kuşadası ve Bodrum gibi kıyı istasyonlarına nazaran daha içerde bulunan Söke'nin yıllık yağışındaki fazlalığa yol açan sebeplerden biri hemen kuzeyinde 1000 m'yi aşan Gümüş Dağı'nın varlığıdır. Çok kısa bir mesafe dahilinde hava kütlelerinin hızla yükselmesi, Söke civarında orografik yağışları kuvvetlendirerek yıllık yağış miktarını fazlaştırmaktadır. Yağış fazlalığını hazırlayan diğer bir sebep de batı, güneybatı ve güneyden Büyük Menderes vadisi boyunca sokulan depresyonların kolayca Söke'ye ulaşmasıdır.¹³

Yağış, Söke çevresinde yetiştirilen ürünler için önem taşımaktadır.

3. Rüzgar

Söke'de hakim rüzgar yönü güneybatı (SW) olup bu batı sektörlü rüzgarların hakimiyeti görülür. Bu durum doğu-batı (E-W) yönündeki Büyük Menderes oluşunun topoğrafik olarak uygun şartlar hazırlamasının sonucudur. Söke, batıdan gelen siklonların doğuya hareketlerini sağlayan doğal yol üzerindedir.

Söke'de yazın ETEZİYEN RÜZGARLARI egemendir. Kuzey yönlü olan bu rüzgarlar soğuk bölgeden gelip sıcak bölgelere doğru estikleri için nem bakımından fakir ve kurudur.¹⁴ Söke'de bu rüzgarlar yaz döneminde buharlaşmayı ve bitkilerde terlemeyi hızlandırır

Bu rüzgarlar Batı Anadolu'da Mayıs'tan itibaren esmeye başlar ve yaz mevsimi boyunca esmekte devam ederler. Toprağın nemini aldığından önce pamuk mahsulünü hızla büyütür sonra da toprağın nemi azalmış olduğu için mahsulü su ister.

Bazı noktalarda da MELTEM RÜZGARLARI hissedilir. Bu rüzgarlara İMBAT adı da verilir. Gündüzleri denizden karalara, geceleri karalardan denizlere doğru eserler. Kış gelince vaziyet değişir. Batıdan batı rüzgarları (LODOS) esmeye başlar. Bu rüzgarlar rutubetlidirler. Bu suretle bütün bölge kış ayları rutubetli ve yağmurludur. DOĞU RÜZGARLARI ise kışın sert ve soğuk olarak eser.

Söke'nin kuzeybatı (NW) ve güney (S) istikametinde uzun boğazlarla denize açık bulunmasından dolayı bu rüzgarlar içerilere kadar girerler. Bunun sonucu olarak getirdikleri serinlikle yaz mevsimi pek sıcak olmaz. Kışın soğuk daha çok hissedilir.

Yani Söke'de 1.derecede SW ,2.derecede N rüzgarları hakimdir, en az esen rüzgar ise S rüzgarlarıdır.¹⁵ SW rüzgarları denizlere oranla daha fazla soğumuş olan karalar üzerinden geldiği için soğuktur. Ortalama rüzgar hızı ise 1,6 'dır.

Söke'de esen rüzgarlar çevreye büyük yarar sağlar:

1.Kışın esenler havayı ılıklaştırıp yumuşatırlar

---

¹³ S. Göney, **Büyük Menderes Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 1895, İstanbul 1975, s. 102

¹⁴ M. İbişoğlu, **Söke'nin Beşeri Ve İktisadi Etüdü**, İstanbul 1969, Tez:5908, s.9

¹⁵ Devlet Meteoroloji Müdürlüğü.

2.Yazın esenler ise havayı serinletirler. Bu nedenle Söke yazın çevreden çok serindir. Aydın, Denizli, Nazilli ve İzmir sıcaktan yanarken Söke bu rüzgarlar sayesinde serin olur.

3. Yağış getirirler.

4.Akdeniz üzerindeki nemli ılık havanın Ege kıyılarına taşınmasını sağlar.

4) Bulutluluk Ve Nem

Söke'de aylık ve yıllık ortalama bulutlu günler sayısı incelendiğinde en yüksek bulutlu gün sayısı Temmuz ayı (31,9), en düşük bulutlu gün sayısı Ocak ayı (12,5) olduğu görülür. Yıllık bulutlu gün sayısı ise 22,3'tür.

Tablo15: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Bulutlu Günler Sayısı

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Gün S.	12,5	14,2	16,7	20,6	26,0	29,9	31,9	31,2	28,	323,6	18,6	13,9	22,3

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

Söke'de sisli gün sayısı çok fazla değildir. Yani fazla sis görülmez.

Söke'de ortalama nisbi nem %58'tir. Nisbi nem yaz mevsiminde azalmakta, kış mevsiminde çoğalmaktadır. Tablo 16'ya bakıldığında nisbi nemin en yüksek olduğu aylar Ocak (%69), Aralık (%68), en düşük olduğu aylar Haziran (%49), Temmuz (%47), Ağustos (%48)'tur.

Tablo16: Söke'nin Aylık ve Yıllık Ortalama Nisbi Nem Değerleri (%)

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıl
Ort. N.	69	68	62	60	54	49	47	48	52	60	66	68	58

Kaynak: D.M.İ.G.M. Döküm Cetvelleri

D. SÖKE ÇEVRESİNDE HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ

Söke ve yakın çevresinin hidrografik elemanlarını akarsular, yeraltı suları ve kaynaklar ile göller oluşturmaktadır.

Söke ovasına hayat veren Büyük Menderes nehri Ege Bölgesinin en uzun ve en büyük ırmağıdır. Uzunluğu 380 km'yi bulur. Kaynaklarını Ege Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi sınırında kalan dağların batıya dönük yamaçlarından alır. Doğuda Afyonkarahisar'ın hemen batısında yer alan Murat Dağları ile Kocatepe,Sandıklı Dinar; güneyde Burdur yakınlarındaki Söğüt Dağları, Denizli'nin güneyinde Honaz Dağı, Tavas ve Muğla'nın kuzey ve kuzey-batı taraflarında yer alan Mentеше Dağları ve en nihayet batıda Beşparmak dağlarının Menderes havzasına bakan yamaçlarından alır.¹⁶

Bol yağmurların yağdığı aylarda ve dağlardaki karların eridiği ilkbaharda Büyük Menderes'in suyu kabarıp. Bu kabarma sırasında çevresindeki arazileri sular kaplar. Eski yataklara ve çukur alanlara sular dolar ve büyük gölcükler meydana getirir. Bu taşkınlardan

¹⁶ Y.Çağbayır, **Söke**, İzmir1989, s.5

daha önce belirttiğimiz gibi açılan tahliye kanalları,yapılan barajlarla kurtulmuştur.

Rivayetlerde göre ¹⁷ Büyük Menderes nehrinin ilk ismi Anabelen'dir. Anabelen vadisinden Maandır isminde bir kumandan Frigyalılarla yaptığı savaşta yenilince akli dengesi bozulur ve karısı ile oğlunu öldürerek kendisini Anabelen'in bulanık suları içine bırakır ve boğularak ölür. Nehrin ismi bu olaydan sonra Meandır olmuştur. İyonlular bu kelimenin sonuna "os" takısını ilave ederek nehre Meandros adını vermişlerdir.Günümüze ise bu kelime Menderes olarak intikal etmiştir.

Adını terim olarak bilim diline verdiği Menderes şöyle oluşmaktadır.¹⁸ Suyunun kabarık olduğu zamanlarda yatağının bazen sağ bazen de sol tarafını aşındırır. Bu aşınan kısmın karşı yakasında ise birikintiler olur ve o kısmın tabanı yükselir.Yükselen taban tarafındaki kıyı az aşınır; buna karşılık derinleşen taraftaki kıyıda çok aşınır. Böylece nehir akışı içinde kıyılardan birisini doldurarak dış bükey hale getirirken tam onun karşısına gelen kıyısını ise aşındırarak iç bükey duruma getirir. Alüvyonlu ovada ilerlerken bu aşındırma ve biriktirmeler sonucu ardı ardına birçok yılan kıvrımları oluşturur.

İşte bu şekle menderes adı verilmektedir. Dolaşarak akmasının nedeni;

- 1) Söke ovasının düz olması
- 2)Ovanın jeolojik yapısı

Büyük Menderes dışında Söke çevresinin başlıca akarsularını küçük dere ve çaylar teşkil eder. Kış yağışları ile zaman zaman akıp ovadaki azmaklarda kaybolurlar. Çok azı ise Büyük Menderes'e ulaşabilir. Çok az olmakla birlikte bunlardan yaz kış su taşıyanları şunlardır:

Söke Çayı: Söke'nin kuzeyindeki Sonerler boğazından Eşektaşlı sırtlarından toplanan kaynak ve yağmur sularını alarak güneydoğuya doğru akar. Moralı Dağı ve Kemalpaşa mahallesinin üst tarafındaki Bülbül Dağının arasındaki Abalaki boğazından geçip şehri ikiye ayırır. Söke altındaki bataklıklarda kaybolur

Fevzipaşa Çayı: Gümüş Dağının güneybatı yamaçlarından kaynaklanan suları sel ve yağmur sularını alıp Kemer bataklığına doğru akar ve orada kaybolur.

Sarıçay: Büyük bir bölümü Koçanlı ve Söke arasındadır. Beşparmak dağlarının kuzeydoğu yamacında yer alan Sarıçay vadisinin kaynak ve yağmur sularını alıp Menderes'e ulaşır.

Söke çevresi ve ovası Büyük Menderes'ten olduğu kadar yeraltı suyundan da faydalanmaktadır. Bu konuda yapılan etüdlere göre Yuvaca ile Çalıköy arasında çekilecek bir hattın doğusunda kalan yerlerde yeraltı suyundan yararlanabileceği anlaşılmıştır. Söke'de mevcut yeraltı suyu CaCo₃ ve CaSo₃ taşıdığından oldukça serttir. Bu sertliği artırıcı olarak yeraltında bulunan kalker ve mermer formasyonları eklenince sertlik daha da artmaktadır.

---

¹⁷ S. Göney, a.g.e., İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1985, İstanbul 1975, s.1-2

¹⁸ Y.Çağbayır,a.g.e.,İzmir 1989,s.6

Söke ovasında genel olarak taban suyu yüksektir. Yeraltı suları yağış, sulama ve Büyük Menderes'ten derinlere sızan sulardan meydana gelmektedir. Ovanın genel yapısı dolayısıyla yeraltında teşekkül eden bol su yeraltındaki tektonik çatlaklardan Ege Denizine akmaktadır. Bütün bunların yanı sıra yer yer Büyük Menderes'in seviyesinden daha yüksek yeraltı sularına rastlanmaktadır. Bunlar da sızıntılar halinde Büyük Menderes'i beslemektedir.

“Sazlıköy, Söke, Yenidoğan, Akçakonak ve Güllübahçe güneyinde yapılan çalışmada yer altı su rezervi 48×10^6 m³/yıl olarak saptanmıştır. Halen çekilen yer altı suyunun dışında da alandan yaklaşık olarak 30×10^6 m³/yıl su çekilebileceği sanılmaktadır.”¹⁹

---

¹⁹ Söke Rehberi , **Söke Belediyesi Yayını**, 1999.

II.BÖLÜM SÖKE ŞEHRİNİN TARİHÇESİ

Söke, birçok medeniyetin doğup geliştiği bir kesişim noktasında yerini almış ve bunların izlerini tarih boyunca en güzel şekilde taşıyarak günümüze ulaşmıştır. Tarihi buluntular incelendiğinde Söke ve civarının M.Ö. 5000 yılından beri meskun bir yer olduğunu görürüz. Bilinen zamanlarda sırayla Söke; Hititliler, İonlar, Frigler, Lidyalılar, İranlılar (Persler), Makedonyalılar ve Romalıların hakimiyetleri altında kalmış sonra Selçuklu Devleti'nin Sivas Valisi olan Bahaeddin Bey'in oğlu olan Menteşe Bey 1282 yılında Aydın ve çevresini Bizans'tan alınca Türk tarihi devri açılan Söke daha sonra Menteşeoğulları Beyliğinin Osmanlı topraklarına katılımıyla Osmanlı Devleti egemenliğine girmiştir. 1919 yılında İtalyan ve 1922'de ise Yunanlılar tarafından kısa bir süre işgal edilmiş ve Kurtuluş savaşıyla bağımsızlığına tekrar kavuşmuştur.

Söke şehrinin adının nereden geldiği konusunda bir çok rivayet vardır. Bunlar şunlardır:

Halk arasında Söke kelimesinin aslı hakkında efsane söylene gelmektedir. Söke'yi kuran Aydınogullarından Mehmet Bey imiş. Söke'den Kuşadası'na seyahat ederken Girantepe ve Kirantepe (Giranta) mevkinde dinlenmek istemiş. Hava da gayet sıcak olduğundan "Sökül ya mübarek" demiş ve şakır şakır yağmur yağmaya başlamış. O zamandan beri tepenin aşağısındaki yere Söke adı verilmiş.¹

Söke kelimesinin aslı hakkında Evliya Çelebi'de tetkiklerde bulunmuş ve şu rivayeti atmıştır!

Orhan Gazi, Güzelhisar'da iken küffari hakı sarı bedgirdar Balat kalesinden gemilerle asker döküp Söke'ye gelip burayı işgal eder. Orhan Gazi'de askerlerine "Bre gaziler! Vurun tez bu kal'adan kafirleri söküp atın (söke söke çıkarın) deyince ismi öyle kalmış².

Söke kelimesi Orhan Gazi'nin nutkunda geçen "söke söke" ifadelerinden gelmektedir.

"Söke" kelimesi derleme sözlüğüne göre; analogik (benzeşme) olarak "Söge" ve "Söbe" kelimelerinden gelmektedir. Söge; ocağın iç yanı, odunların dayandığı duvar, "söbe" ise, yumurta biçimi, oval anlamına gelmektedir.³

Bilgi Umar'a göre "Söke" kelimesinin "Oka" adının başa "kutlu, kutsal, iyi güzel" anlamlarındaki "swa" ön takısı almış biçimi olan "Soka" nın kalın ünlüleri inceltmeye eğimli

---

¹ Y.Çağbayır, a.g.e., İzmir 1989, s.176

² E.Çelebi, **Seyahatname**, Üçdal Neşriyat Yayınları,

³ Türkiye Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, S-T, 2. Baskı Ankara 1993, s.3671, 3673 (Bkz. S. Tabak, Söke Kazasının Mülki Taksimatının Gelişimi, **Birinci Uluslararası Aşağı Menderes Havzasının Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu** (15-16 Kasım 2001), İzmir 2002 s.46

olan Batı Anadolu Türk ağzına uydurulmuş biçimdir.⁴

Fransız Seyyahı ve bilgini Charles Texier, Söke'yi 1835'de gezdi ve eserini 1842'de neşretti. Küçük Asya adıyla yazılan 8 ciltlik eserin 2. cildinde Söke için yazılan cümleler şunlardır:

Söke şehri menderes ovasındadır. Buradan magnezia harabelerine gitmek için bir güçlük yoktur. Mesafesi takriben 12 km'dir. Yazarın eserin başka bir yerinde Gelebeç (Güllübahçe) den söz ederken "Gelebeç, su Köyü yahut söke isminde bir nahiyeye 12 km uzaklıktadır." Charles Texier Söke kelimesinin aslını bize su köyü" olarak vermektedir.⁵ Bunun sebebi ise Menderes nehrinin sık sık buradaki ovaya taşmasından ileri gelir. Daha sonra su köyü halk dilinde suköy, sukö, söke haline gelerek son şeklini almıştır.

Türkler tarihte birçok devletler ve şehirler kurmuşlardır. Bu devlet ve şehir adları da genelde büyük Türklerin ve kahramanların adlarıdır. Son tetkikte Söke'nin adı buna dayanmaktadır. Moğolların İlhanlılar kolu Selçuklu devrinde Anadolu'ya baştan başa zaptetmiş ve Selçuklu Devleti yerine beylikler kurulmuştur. Bu istila ile beraber birçok kabilelerde Anadolu'ya göç ederek yeni geldikleri yerlerde şehirler kurmuş ve yerleşmişlerdir

Söke'de bu şehirler arasındadır. 1300 miladı yıllarında Batı Anadolu'da Moğol zulümü son derece artmıştır. Bu zulümler esnasında Selçuklu amirallerinden Aydın Bey Türkmen aşiretlerini toplayarak Aydınoğulları devletini kurmuştur. Bu Türkmen aşiretleri Süleyman Şah'ın dedesi "Söke'nin ismine izafen Söke'yi kurmuştur.

Söke'nin başka bir ismi de Akçaşehirdir. Son zamana kadar Söke ve namı diğer Akçaşehir kaydıyla salnamelerde rastlanırdı. Aydınoğulları zamanında ve Osmanlılar devrinde Akçaşehir ismi daha çok kullanılıyordu. Akçaşehir beyaz mermerlerle kurulduğu için bu isim takılmış olabilir. Diğer bir rivayette;

Söke, civarındaki köy ve nahiyelerin satış yeriydi. Köylüler tüm mahsullerini Söke'ye getirirler ve burada kurulan pazarda mallarını satarlardı. Evvelce paraya ve kuruşa akça denildiğinden Söke'ye bundan sonra para şehri manasına gelen Akçaşehir denilmiş olabilir Bu rivayetlerden en mantığa uygun geleni Charles Texier'in Küçük Asya eserinde söylemiş olduklarıdır.⁶

Söke yakın zamanda kurulan bir şehir olmasına rağmen çevresinde birçok uygarlığın yaşanmasından dolayı şehrin tarihi üç bölüme ayrılarak incelenecektir.

---

⁴ B. Umar, **Türkiye'de ki Tarihsel Adlar**, İstanbul 1993, I. Baskı, s.65(Bkz.S.Tabak,Söke Kazasının Mülki Taksimatının Gelişimi,**a.g.s.**,s.47)

⁵ C.Texier, **Küçük Asya**, 1842, C.II

⁶ Y. Çağbayır, **a.g.e.**, İzmir 1989, s.30

A.TÜRKLERDEN ÖNCEKİ DÖNEMDE SÖKE

Söke toprakları en eski tarihte Hitit İmparatorluğu'na bağlı Etiliklerden LELEJLER'in elinde idi. Bu medeniyete ait tarihi buluntular M.Ö. 5000 yani zamanımızdan 7000 yıl öncesine kadar çıkmaktadır. Ancak bu bölge Etiler zamanında fazla siyasi olaya sahne olmamıştır. Hititlerden sonra İyonlar Söke topraklarını ele geçirmişlerdir.

İyonlar denizci ve tüccar idiler. Başlangıçta kıyılarda kendilerine uygun yerler bulup orasını hakim devletten satın alırlardı. Daha sonra buraya çevrenin ticaret merkezi olabilecek büyük bir ticaret kenti kurarlardı. Bu yolla Akdeniz kıyılarında 12 ticaret kenti meydana getirmişlerdi. Bu şehirlerden Söke sınırları içinde bulunanları Milet, Prien ve Myus'tur.

Milet, Etiler devrinde kurulmuş bir liman şehridir. O zamanki adı Leleçeis idi. Leleçler ülkesi demektir. Büyük Menderes'in güneyinde bulunan Söke toprakları Leleçyaya aitti.⁷

M.Ö. 800 yıllarında ise İyon egemenliği yıkılmış yerine Frigya egemenliği başlamıştır. Fakat Frigler egemenliklerini uzun süre koruyamamışlardır.

Frigya egemenliğinden sonra Lidyalılar bölgeye egemen olmuşlardır. Lidyalılar özellikle ticaret sayesinde çok zengin olmuşlardır. Milet'ten başlayarak (bugünkü Balat köyü) Asya içlerine uzanan tarihin meşhur kral yolunu yapmışlardır. Kral yolu İon şehirlerini Anadolu içlerine bağlamıştır.

Anadolu'nun diğer bölgeleri ile birlikte bölge M.Ö. 547 yılında Perslerin egemenliğine girmiştir. M.Ö. 333 yılında bölgeyi Büyük İskender'in Kumandasındaki Makedonyalılar ellerine geçirmişlerdir. Makedonyalılardan sonra Selevkosların, İ.Ö. 6. yy başlarında da Pergamon (Bergama) krallığının yönetimine girdi. Söke ve çevresi M.Ö. 64'te Roma imparatorluğu sınırları içine girmiş ve M.S. 395 tarihinde Roma imparatorluğunun 2'ye ayrılmasıyla bölgede Doğu Roma egemenliği başlamıştır. Doğu Roma İmparatorluğunun buradaki kesin egemenliği M.S. 1071 tarihine dek sürmüştür.

B.TÜRKLER DÖNEMİNDE SÖKE

Malazgirt Meydan Savaşı'ndan sonra Selçuklu akınları Ege Denizi'ne kadar yayılmıştır. Bu devirde Söke bazen Bizans, bazen de Türklerin egemenliğine girmiştir.

Selçukluların Sivas Valisi olan Bahaeddin Bey'in oğlu Menteşe Bey 1282 yılında Aydın ve çevresini Bizans'tan aldı. Böylece Türkler Büyük Menderes havzasında hakimiyeti tamamen ellerine geçirmiş oldular. Menteşe Bey 1300 yıllarında Karya (Muğla) toprakları ile birlikte Balat ve Söke topraklarını Bizans'tan alır. Bundan sonra Balat yine önemli bir ticaret merkezi olarak ilkçağdaki misyonunu sürdürür.

Moğolların İlhanlılar kolu Selçuklular devrinde Anadolu'yu baştan başa ele geçirmiş,

---

⁷ Y. Çağbayır, , a.g.e., İzmir 1989, s.25

Selçuklu Devleti yerine çeşitli yeni beylikler kurmuştur. Söke'yi Aydınoğlu Mehmet bey'in komutanlarından Süleyman Şah kurmuştur. Aydınoğullarının görevlendirmesi sonucu bugünkü Söke topraklarını fethetmiş ve burada bir şehir kurmuştur.

O çağda Balat'ın ön sırada yer alan bir şehir olması dolayısıyla pek önemi bulunmayan Söke, sadece Balat'ın sıtmalı havasından kaçan devlet görevlilerinin oturduğu ve çevre kasaba ve köylerin alış-veriş ettiği bir yerdi⁸. O zaman devlet görevlilerinin oturduğu yer bugünkü hükümet konağı ve çevresidir. Bu sebeple buradaki mahalleye Konak mahallesi adı verilmiştir. .

Söke 1864 yılında İzmir'e bağlı bir kaza haline gelmiş, 1868 yılında ise İzmir'den alınarak Aydın iline bağlanmıştır.

Söke başlangıçta bugünkü yerinden 3km kadar güneydoğu yönünde uzakta Tekkişla denilen mevkide kurulmuştur. Bugünkü yerine 17. yüzyılda nakledilmiştir.

C. KURTULUŞ SAVAŞI VE CUMHURİYET DÖNEMİNDE SÖKE

Söke Milli Mücadele döneminde İtalya ve Yunan işgaline uğramıştır.

Büyük Menderes havzasının Aydın sancağının önemli bir kazası olan Söke, Yunan adalarına yakınlığı ve yoğun Rum nüfusunun yaşaması nedeniyle daha işgaller başlamadan Yunan hükümetinin dikkatini çeken bir bölge oldu. Hatta çeşitli propagandalarla kışkırtılan Söke Rumları çete faaliyetleri ve ayaklanmalarla bölgede ciddi bir güvenlik sorunu yaratmışlardı.

I. Dünya savaşında amale taburlarına yazılmamak için adalara kaçmış olan binlerce Rum genci savaşın bitimiyle birlikte oralarda almış oldukları eğitimle geri dönüyorlardı. Bu Rumlar Türklere karşı hazırlanan bildirileri Söke ve çevresinde halka dağıtıyorlardı.⁹ Bu durum Rumların ayaklanmaya yüreklendirirken Yunanistan tarafından ortaya konulan bilinçli politikanın meyveleri toplanıyor ve Yoran'da üst üste iki kez bölgedeki Rumların katıldığı önemli ayaklanmalarla karşı karşıya kalınıyordu.

Yunanlılar henüz Söke'yi işgal etmemişlerdi ama buradaki Rumlar aracılığıyla emellerini gerçekleştirmek için iyi bir zemin hazırlamışlardı.

19 Şubat 1919 tarihinde Yoran'da adalardan gelen Rum gençleri ile yerli Rumlar birleşerek Jandarma karakoluna saldırmışlar, gümrük memurunu ailesi ile birlikte dövmüşlerdir. Yoran'dan çevre yerleşim birimlerine yayılan Rum isyanlarını bastırmak için İzmir'den 56. Tümen, Aydın'dan 57. Tümen ve 57. Tümen'in 135 Alayından birlikler Söke'ye gelmiş ancak Rum halkın ayaklanması Forbes Meyan Fabrikası Müdürü İngiliz Hoder'in ara-

---

⁸ Y. Çağbayır, a.g.e., s.30

⁹ Y. Çağbayır, **Söke**, İzmir 1989, s.32

buluculuğuyla sona ermiştir. ¹⁰

Paris Barış Konferansı'nda İzmir ve çevresinin Yunanlılara verilmesi Söke'de Rum mahallelerinde büyük sevinç yaratmıştır. Osmanlı Hükümeti'nin yerli Rum'ların faaliyetlerine kayıtsızlığı ve Türk halkının çaresizliği neticesinde Rum eylemleri iyice sıklaşmıştır. Rum eşkıyalar birçok Türk köyünü basarak, Türklere ait malları yağmalıyorlardı.

Yunanlılar Paris Barış Konferansı'nda alınan karara dayanarak 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etti. Daha sonra 26 Mayıs'ta Manisa işgal edildi. Bu şekilde Yunan kuvvetleri Gediz Havzasında ilerlemeye başladı. 27 Mayıs'ta ise Aydın işgal edildi

Bu arada İtalyanlar İzmir'in Yunanistan'a verilmesine bir tepki olarak ve işgal sahalarını genişletmek için 11 Mayıs 1919 günü Bodrum, Marmaris ve Fethiye'yi, 14 Mayıs günü Kuşadası ve Selçuk'u ve 17 Mayıs günü de Söke'yi işgal ettiler.

İtalyan Askeri Komutanı, Kaymakamlığa bir subay göndererek, işgallerindeki Söke istasyonuna herhangi bir Yunan taarruzunu engellemek için İtalyan bayrağı çekeceklerini beyan ile müsaade istemiştir.¹¹ İşin enterasan tarafı Türklerin bölgeye Yunanlıların gelmesindenense İtalyanlarla işbirliği yapmayı kabul etmeleridir.

İtalyanların Söke'de halka iyi davranması, Türklerin kendilerine karşı silahlı bir direniş göstermesini engellemiştir. Bunun yanı sıra İtalyanların halkı rencide etmeyen davranışları onlara karşı sempati yaratmıştır. İtalyanların bunları yapmalarındaki amacı işgal bölgesinin ekonomik zenginliklerinden mümkün olduğunca uzun süre faydalanmaktır. Söke'de de bu uygulanmıştır.¹²

Halkın, İtalyanlara karşı sempati duymalarının nedenlerinden biri de işgal bölgesinde milli örgütlenmelere engel olmadıkları gibi el altından yardım etmeleridir.

İtalyanların açtıkları sağlık kuruluşlarında ücretsiz tedavi yapmaları halk tarafından ilgiyle karşılanmıştır.

Bu arada Söke'de ki İtalyan kuvvetlerinin Rum eşkıyalarının faaliyetlerine ses çıkarmaması karşısında siviller de harekete geçmiş ve Yunan işgallerinin genişlediği dönemde Söke'de "Söke Heyet-i Milliyesi" kurulmuştur.

Sakarya zaferi ve İtalya'daki siyasi ve ekonomik karışıklıklar İtalyanların Anadolu'daki durumlarının yeniden gözden geçirmelerine yol açtı. Sonunda da İtalyanlar Anadolu'dan çekilme kararı almıştır.

---

¹⁰ G. Güneş, Kurtuluş Savaşında Yunan İşgal Döneminde Söke, **a.g.s.**, s.112)

¹¹ G.Güneş,Kurtuluş Savaşında Yunan İşgal Döneminde Söke, **a.g.s.**, s.113)

¹² M. Şefik Aker, İstiklal Harbinde 57. Tümen ve Aydın Milli Cidali, Ankara 1937, C.1, s.14, S. Aydınel, a.g.e. s.22, N. Taçalan, Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken, İstanbul 1970, s.177 (bkz. G. Güneş, Kurtuluş Savaşında Yunan İşgal Döneminde Söke **a.g.s.** s.118

21 Nisan 1922 tarihinde İtalya Birlikleri Söke'den ayrıldıktan sonra, Yunan askerleri tarafından Söke işgal edilmiştir.

İtalyanların tahliye ettikleri yerleri Yunanlıların işgal etmesi Söke halkını büyük zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır.¹³

İtalyanlar Söke'yi boşaltmadan önce durumu ve Yunanlıların kendilerinin yerine işgal edeceklerini Türklere duyurdular. Böylece Söke'nin Türk ve Müslüman halkı malını ve evini bırakarak Büyük Menderes'in karşı tarafına Bağarası'na, Koçarlı, Çine ve Milas'a geçtiler.¹⁴

Yunan askerleri Söke'ye girdikleri gün bütün mağaza ve evleri yerli Rumların da katılımıyla yağmalamışlardır. İşgal sırasında bazı Türkler tutuklanarak Atina'ya götürülmüşlerdir.

Büyük Taarruzun hemen ardından yenilen Yunan ordusu işgal ettikleri Türk topraklarından geri çekilmeye başladılar. Geri çekilirken geçtikleri ve boşalttıkları yerleri Söke' de dahil olmak üzere tahrip edip yaktılar.

5 Eylül sabahı Yunan askerleri yerli Rumlar ve Yunanlılarla işbirliği yapan bazı Çerkezler Türk mahallelerini ve çarşığı onbeş yerden ateşe verdiler.¹⁵

6 Eylül günü Söke yanarken kuşluk vakti Süreyya Örgeven yönetimindeki süvari birliği Söke'ye gelmiş aynı gün gece vakitlerde ise Rifat Bey'in emrindeki piyade taburu kasabaya girmiş ve Söke 4 ay 14 günlük Yunan işgalinden kurtulmuştur.¹⁶

Atatürk Söke'yi iki defa ziyaret etmiştir. Bunlardan ilki 4 Şubat 1924'tür. Bu tarihte Kuşadası'na Atatürk'ün geleceğini haber alan Söke'liler, Ata'yı aralarında görmek istediklerini ve bu yüzden Söke'yi de ziyaretini talep ederek kendisini bir heyet aracılığı ile davet etmişlerdir. Söke'lilerin davetini kabul eden Atatürk, eşi Latife Hanım ile birlikte aynı tarihte Söke'yi ziyaret etmiştir.

Atatürk, Söke'ye geldiğinde halk onu coşkuyla karşılamışlardır. Şehrin problemlerini sorup öğrenen Atatürk'e bu sırada kendisinin Söke'yi şerefleştirmesinden dolayı bir Rum mahallesi olan fakat büyük zaferden sonra, Türklere yaptıkları kötülüklerin öcünün alınacağı korkusu ile Rumların terk ettikleri mahalleye Kemalpaşa mahallesi adı verildiği bildirildi.

İkincisi ise Ege Manevraları sırasında 10 Ekim 1937 tarihindir. Ege Manevraları dolayısıyla Atatürk ikinci kez Söke'ye gelmiştir..

---

¹³ İ.Gün, A. Özdemir, **Söke Tarihi ve Coğrafyası**, Aydın 1943, s.104

¹⁴ A. İ. Sabis, Harb Hatıralarım C.5 Ankara 1951, s.286, C. Sökmensüer, **Milli Mücadelede Aydın Nazilli Cephesi**, İzmir ty., s. 98-99, (Bkz.G. Güneş, Kurtuluş Savaşında Yunan İşgal Döneminde Söke, **a.g.s.**, s.112)

¹⁵ G. Güneş, „Kurtuluş Savaşında Yunan İşgal Döneminde Söke, **a.g.s.**, s.112

¹⁶ Y. Çağbayır, **a. g.e.**, s.54, İ. Gün ve A. Özdemir, **a. g.e.**, s.10

III. BÖLÜM

SÖKE ŞEHRİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

A. SÖKE ŞEHRİNDE NÜFUS GELİŞİMİ

Söke, Türkiye'nin batısında Aşağı Büyük Menderes yöresinde bulunmaktadır. Aşağı Büyük Menderes, tarihi dönemlerden günümüze nüfus açısından çekim merkezi olmuştur. Bu nedenle burada büyük kentler kurulmuştur. Milet, Prien ve Hereklia bunlardandır. Günümüzde Söke bu yörenin en büyük yerleşmesidir.

Söke sahip olduğu geniş tarım alanları ve tarıma dayalı sanayisi ve turizm potansiyeli ile bir çok çekiciliği kendisinde barındırmaktadır. Bu nedenle geçmişten bu yana özellikle son 25-30 yıldır göç alan bir yerleşmedir. Göç alması nedeniyle sürekli olarak dinamik bir nüfus yapısı olan Söke devamlılık gösteren bir büyüme trendine sahip olması ile de dikkati çekmektedir.

Şehir nüfusuyla ilgili en sağlıklı bilgilere Cumhuriyet döneminde yapılan düzenli sayımlarla ulaşılmaktadır. Bu nedenle cumhuriyet dönemi öncesinde yapılan sayımlara pek fazla yer verilmemiştir. Sadece birkaç veriye yer verilmiştir.

1512 tarihli mufassal defterlerde Söke'de 112 hane, 14 mücerred, 2 imam hatip, 1 müderris (öğretmen), 1 ortak, 1 muhassıl, 1 müteveli (güvenilir memur), 1 ma'lul, 1 masum, 2 müezzin (hoca), 1 divane(deli) bulunmaktadır.¹

1529 senesinde ise 87 hane, 23 mücerred, 2 imam hatip, 1 müezzin (hoca), 1 muhassıl, 2 gaib, 2 na-bedid olarak kaydedilmiştir.

Şehir nüfusuyla ilgili bilgiye Evliya Çelebi'nin Seyahatname adlı eserinde de rastlamaktayız. Evliya Çelebi'ye ²göre kentin kerpiçten yapılmış 1100 evi, üç mescidi, 17 dükkanı ve 1 hanı, eski bir hamamı vardır.

1891 yılında yapılan nüfus sayımına göre ise şehir merkezinde nüfus 4545 ve hane sayısı 1240'dır. 1901 yılında ise nüfus 7384'tür. Bu nüfusun 3745'i erkek, 3639'u kadındır. Bu nüfus içerisinde Rum nüfus 3119, Ermeni nüfus 70, diğer yabancılar 470 kişidir. Geri kalan nüfusu Türkler oluşturuyordu.

Söke'de nüfus cumhuriyetten sonra yapılan düzenli sayımlara göre 1927'den bu yana sürekli artış göstermiştir. Bu artış ivmesi 1927 -1935 ,1935 -1940 , 1940 – 1945 yılları

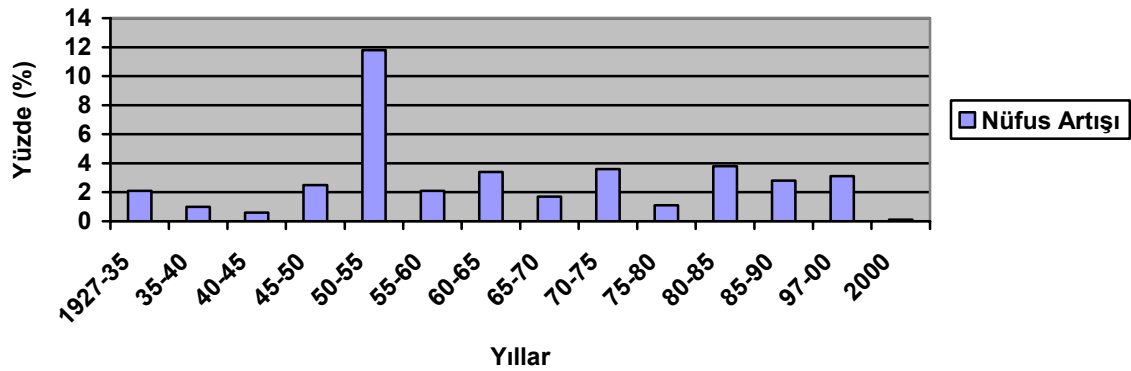
---

¹ BOA. TD. 87, 5.43.44 (Bkz. N. Gümüş, Y. Ağırçöl, Söke'de Nüfus, Nüfus Yapısı ve Göç, **a.g.s.** s.54)

² E.Çelebi, **Seyahatname**, Üçdal Neşriyat Yayınları,

arasında ortaya çıkan Türkiye'deki yıllık nüfus artış hızının gerisinde kalmıştır. (Türkiye'de nüfus artış hızları: 1927 – 1935'ten itibaren %2.1, 1.9 , 1.0). Bunun yanı sıra 1950 ve onu izleyen sayım yıllarında Söke kentinde tespit edilen nüfus artış hızı, Türkiye nüfus artış hızının üzerinde olmuştur. Bunun nedenleri arasında, Türkiye genelinde 1947 'de uygulamaya alınan ekonomik kalkınma çerçevesinde kentleşmenin ön plana çıkması ve 1950 sonrası karayolu ağının gelişmesi söylenebilir.³ 1950 yılında %2,5 ile Türkiye ortalamasının üzerine çıkan nüfus artış hızı daha sonraki yıllarda inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Şöyle ki 1950 – 1955 yılları arasında nüfus artış hızı %11,8 gibi yüksek bir orana sahip olmuş fakat 1955-1960 yılları arasında ise %2,1'e düşmüştür. (Şekil1, Tablo1)

Grafik2: Sökenin Şehir Nüfusunun 1927-2000 Arasındaki Artış Hızı Oranları

Kaynak: D.İ.E. Nüfus İstatistikleri

³ N.Gümüş,Y.Ağırçöl, Söke'de Nüfus, Nüfus Yapısı ve Göç, a.g.s., s.53

Tablo17: Sayım Devrelerine Göre Söke'nin Kentsel Nüfus Artış Hızı (1927-2000)

SAYIM YILI	KENT NÜFUSU	ARTAN NÜFUS	YILLIK(%)
1927	9290		
1935	10.912	1.622	2,1
1940	11.472	560	1
1945	11.870	398	0,6
1950	13.385	1.515	2,5
1955	21.434	7.958	11,8
1960	23.598	2.225	2,1
1965	27.648	4.050	3,4
1970	30.000	2.352	1,7
1975	35.407	5.407	3,6
1980	37.413	2.006	1,1
1985	44.556	7,143	3,8
1990	50.866	6.310	2,8
1997	62.023	11.157	3,1
2000	62.384	361	0,1

Kaynak: D.İ.E. Nüfus İstatistikleri

1927 – 1935 yılları arasında nüfus artış hızı %2,1' dir. Bu savaştan yeni çıkmış bir toplum için normal bir rakamdır. 1935-1940 yılları arasında ise bir önceki döneme oranla nüfus % 1'e düşmüştür. 1940-1945 döneminde ise ikinci dünya savaşının etkisinde nüfus artış hızı kısmen gerilemiş % 0,6' ya düşmüştür.

1945-1950 yılları arasında sonuçlanmış olan savaş ortamından uzaklaşmış olması ve yavaş yavaş ekonomide hissedilen yenileşmeye özellikle devrenin son iki yılında bölgeye giren makineli ziraatın tesirlerinin görülmesine paralel olarak nüfus artış hızı % 2,5'e ulaşmıştır.

1950-1955 döneminde ise Söke'de ani bir artış %11,8 gibi yüksek bir oran gözlemlenmiştir. Bunun sebebi ekimi 300 bin dekara kadar ulaşmış olan pamuk tarlalarına Denizli, Konya, Afyon gibi illerden binlerce pamuk toplama amelesinin gelmiş olması ve nüfus sayımına Söke'de katılmalarıdır. Diğer bir sebep de devrenin ilk yıllarında göçmen vatandaşların özellikle Bulgaristan göçmenlerinin Söke'ye gelmesidir. Artışın % 11,8 gibi

yüksek bir orana ulaşmasındaki en büyük faktör, alınan dış göç miktarı ile kentin normal artışının birleşmesidir.⁴

1955-1960 yılları arasında nüfus artışı tekrar % 2,1'e gerilemiştir. Bunda satın alma gücü yükselmiş olan iyi bir hayat yaşamak için göç eden vatandaşların sebep olduğu boşluk etkilidir.⁵

1960-1965 yılları arasında ise nüfus yeniden artarak % 3,4 oranına ulaşmıştır. 1955-1960 ve 1965-1970 yıllarında dalgalı bir seyir izleyen bir nüfusun 1965-1970 döneminde % 1,7' ye düşmesinin sebebi Türkiye'den Avrupa ülkelerine dış göç verilmesidir. 1970-1975 döneminde ise yeniden artışa geçen nüfus % 3,6'ya yükselmiştir. Fakat 1975-1980 yılları arasında yeniden düşüşe geçerek % 1,1 kadar inmiştir. 1980 yılına kadar Söke'nin nüfus artışı inişli çıkışlı bir seyir izlerken daha sonraki dönemlerde kısmen standartlaştığı görülür. Öyle ki 1980-1985 yılları arasında artış % 3,8' e yükselmiştir. Bunda terör sebebiyle Söke'ye yapılan göçlerin etkisi büyüktür. Daha sonra 1985-1990 yılları arasında % 2,5'e düşmüştür. Fakat 1990-1997 yılları arasında diğer dönemlerde görülen ani yükselme ve düşüşlerin yerini hafif bir yükselme almış ve % 3,1'e yükselmiştir.

1997-2000 yılları arasında ise bu oran hızla bir düşüşle % 0,1'e gerilemiştir. Burada dikkati çeken nokta Söke şehrinde 361 kişilik bir artış görülürken, köy nüfusunda 13.643 kişilik bir nüfus artışı gibi çok büyük bir rakamın karşımıza çıkmasıdır. (1997 yılında köy nüfusu 61.712, 2000 yılında ise köy nüfusu 75.355'tir. İki dönem arasındaki artış 13.643) Bunu oranlarla ifade edersek Söke şehrinde % 0,1 gibi bir artış görülürken, Söke genelinde % 7,3 gibi bir rakam görülmektedir. Bu artışın köylerde görülmesi şu düşüncüyü uyandırmaktadır:

1) Kentte oturan köylüler sayımlarını köylerinde yapmıştır. Bu da Söke şehir nüfusunun daha az görünmesine neden olmuştur.

2) Yazlıkları olanlar Didim, Akbük, Mavişehir, Güzelçamlı, Davutlar, Yuvansu ve Kuşadası'nda nüfus sayımı yaptırmıştır.

3) İzmir'de de evi olanlar o gün Söke'ye gelmeyerek İzmir'de sayılmayı tercih etmiştir.

Tabloda dikkati çeken bir diğer nokta ise Söke'nin kent nüfusunun 1981-1997 devreleri

---

⁴ N.Gümüş,Y.Ağırööl. ,Söke'de Nüfus,Nüfus Yapısı Ve Göç ,a.g.s.,s.54

⁵ N.Gümüş,Y.Ağırööl. ,Söke'de Nüfus,Nüfus Yapısı Ve Göç ,a.g.s.,s.54

incelendiğinde yaklaşık 20.000 kişinin köylerden Söke merkezine göç ettiği görülmektedir.⁶ Bunun sebeplerini şöyle sıralayabiliriz.

1) Kuşadası, Davutlar gibi turizm kentlerinin otellerinde çalışan personelin aileleri Söke'de oturmaktadır.

2) Söke'de ve sahillerdeki inşaat sektöründe çalışan işçiler ve aileleri Söke'de ikamet etmektedir.

3) Kooperatifler kanalıyla Söke'de konut yapımı sürmekte ve bu yolla da göç almaktadır.

4) Anadolu'nun muhtelif bölgelerinden Söke merkezine göç vardır. Söke şehir merkezine 12.000 kadar doğu kökenli nüfus göçetmiştir.

Gelen insanların durumu pek iyi olmadığından kenar mahallelere yerleşirler ve burada gecekondular yapıp oturmaya başlarlar. Yapılan son tespitlere göre Söke şehir merkezinde 5000 gecekondular bulunmaktadır.

Tablo ve grafiğimizi genel olarak değerlendirirsek Söke sürekli nüfus artışının olduğu bir yer olarak karşımıza çıkar. Bunun sebepleri ise Söke'nin hem tarım, hem inşaat hem de son yıllarda turizm alanında büyük bir işgücü potansiyeline sahip olmasıdır.

B. NÜFUSUN SOSYAL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1. Nüfusun Cins ve Yaş Yapısı

Kent nüfusu D.İ.E. 2000 verilerine göre 62.384 kişidir. Bu nüfusun 31.518'i erkek, 30.866'sı kadındır. Kentsel nüfusun cins durumuyla ilgili dikkati çeken nokta 1935 yılında da kadın nüfusunun erkek nüfusuna oranla daha fazla olmasıdır. Daha sonraki devirlerde erkek nüfus kadın nüfustan fazla olmuştur.

Tablo18: Söke'de Kentsel Nüfusun Cins Durumu

YIL	KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN %	ERKEK%
1935	5.535	5.377	10.912	50,7	49,2
1985	21.512	23.044	44.556	48,2	51,7
2000	30.866	31.518	62.384	49,4	50,5

Kaynak:D.İ.E. Verileri

Erkek nüfusu arttıran en önemli neden çalışmak amaçlı dışardan gelen erkek nüfusun

⁶.E.T,Tekin,Söke Nüfusu,Gerçek Gazetesi, 21 Haziran 2006,Sayı.7004

fazla olmasıdır.

Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı değerlendirilirken, geniş aralıklı gruplandırma ile şehrin nüfus pramidinden yararlanacağız. Buna göre;

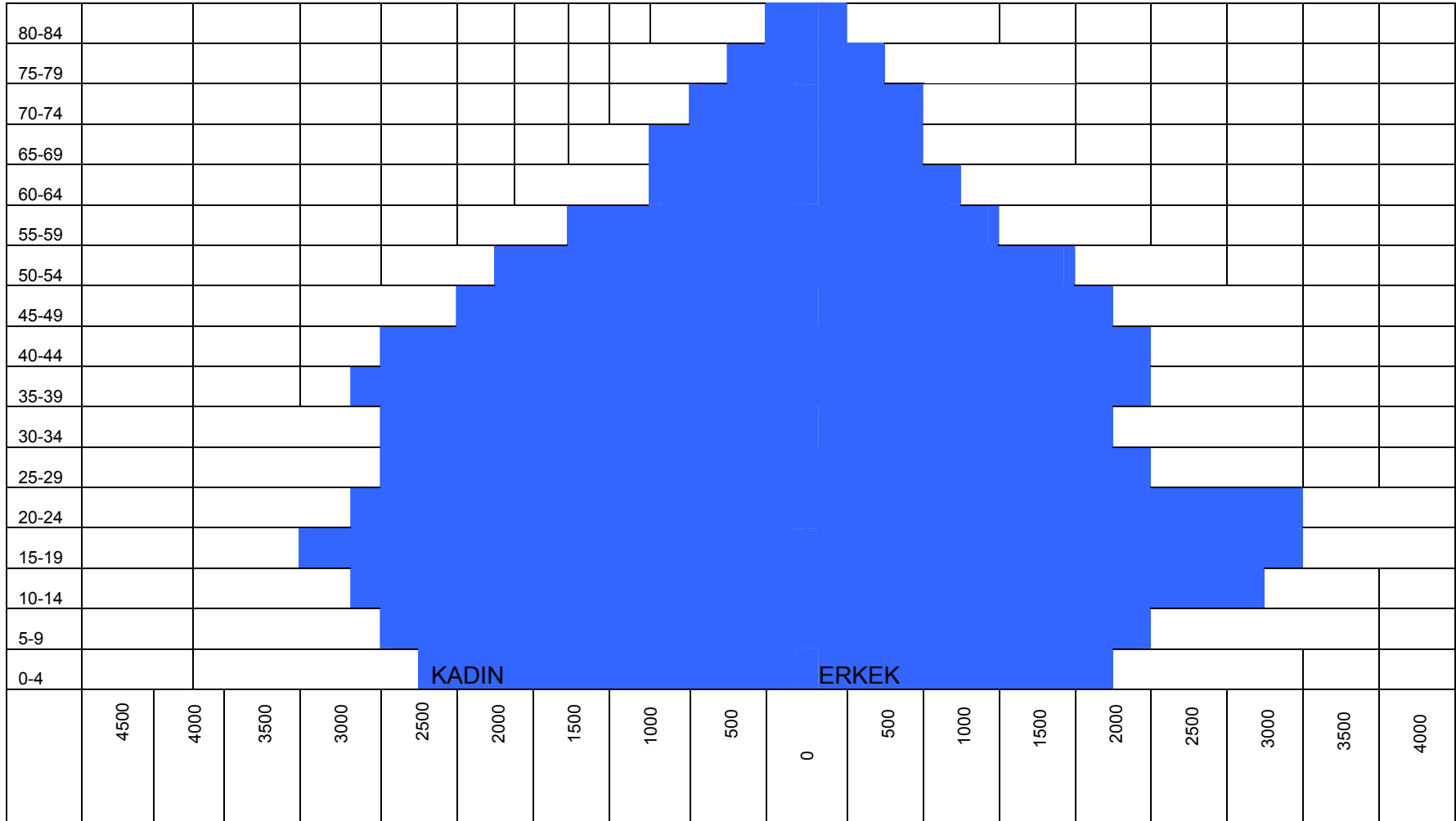
Tablo19: Söke'de Nüfusun Cinsine Göre Yaş Gruplarının (Aktif-Bağımlı) Durumu (2000)

Yaş Grupları	Toplam	Erkek	Kadın	%
0-14 Çocuk (Bağımlı) Nüfus	16.144	8.341	7.803	25,7
15-64 Yetişkin (Aktif) Nüfus	42.342	21.488	20.856	67,2
65+ Bağımlı Nüfus	3.649	1.601	2.048	5,7

Tablo20: Söke'de Nüfusun Cins ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2000)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	Fark	Top. Nüf. %
0-4	2484	2352	4836	132	7,7
5-9	2770	2525	5295	245	8,4
10-14	3087	2926	6013	161	9,6
15-19	3281	3071	6352	210	10,1
20-24	3133	2591	5724	542	9,1
25-29	2462	2505	4967	43	7,9
30-34	2247	2350	4597	103	7,3
35-39	2450	2578	5028	128	8,0
40-44	2416	2441	4857	23	7,7
45-49	2081	1940	4021	414	6,4
50-54	1506	1450	2956	56	4,7
55-59	1024	1022	2046	2	3,2
60-64	886	908	1794	22	2,8
65-69	750	913	1663	163	2,6
70-74	477	648	1125	171	1,8
75-79	292	346	638	54	1,0
80-84	82	141	223	59	0,3
85+	88	59	147	29	0,2
Toplam	31518	30866	62384	652	100

Kaynak: D.İ.E., 2000 Genel Nüfus Sayımı

Söke şehir nüfusunun yaş durumuna bakıldığında genç bir nüfusa sahip olduğu görülür. Söke'de 0-14 yaş grubunda olanlar toplam nüfusun %25,7'sini oluştururken, 15-64 yaş grubu %67,2 dir. 65 ve yaş grubunda olanlar ise toplam nüfusun %5,7'sini oluşturur.

Toplumdaki üretim faaliyetlerine iştirak etmediği varsayılan 0-14 yaş grubuyla, 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun toplamına, faal nüfus olarak kabul edilen 15-64 yaş grubundaki nüfusun üretimine ortak olduğu için bağımlı nüfus adı verilir.⁷

Buna göre Söke kent merkezinde bağımlı nüfus oranı, aktif nüfustan daha azdır.

Söke şehrinin yaş ve cins pramidine baktığımızda alt kısmının hafifçe daraldığı görülür. Bu durum Söke nüfusunun doğumlarla artmadığının göstergesidir. Toplam nüfus içinde en kalabalık yaş grubu 15-19 yaşlarıdır ve 6352 kişi bu yaş grubuna dahildir.

Tabloya bakıldığında 15-64 yaş grubuna giren nüfus oranının arttığı ve diğer iki yaş grubunun azaldığı görülür. Bu durumda Söke kentinde özellikle tüketici nüfusun azaldığı üretici olabilecek nüfusun arttığı ve aynı zamanda nüfusun olgunlaşmaya doğru adım atan gençler olduğunu söylemek gerekir. Bunda göçlerin etkisi vardır. Çünkü göç edenlerin büyük bölümü aktif nüfus içinde yer alır.⁸

Kadın nüfus içinde en kalabalık grup 15-19 yaş arasındadır. 3071 kadın 15-19 yaşlarındadır. Onu 2926 ile 10-14 yaş arası izler. Üçüncü sırada 1591 kişi ile 20-24 yaş grubu bulunur.

Erkek nüfus içinde ise en kalabalık grup kadın nüfusta olduğu gibi 15-19 yaş arasındadır. Bu yaşta toplam 3281 erkek bulunmaktadır. Genel olarak yaş gruplarının bir kısmında erkek nüfus fazla iken (0-4, 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 45-49, 50-54, 55-59), bir kısmında da kadın nüfus fazladır (25-29, 30-34, 25-39, 40-44, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84).

Kadın nüfusun genel itibar ile ileri yaş gruplarında erkek nüfusu geçtiği görülür. Öyle ki 75-79 yaş grubunda 346 kadın, 292 erkek, 80-84 yaş grubunda ise 141 kadın, 82 erkek bulunur. Bu durum kadınların yaşam süresinin erkeklerden uzun olmasına bağlıdır.

Bu noktada verileri topluca değerlendirecek, 0-4'ten 20-24 yaş grubuna kadar olan genç nüfus içinde erkek nüfus fazla oluşu hem nüfus hem de göçe bağlanabilir. Söke iş olanakları bakımından elverişli olduğundan genç erkek işçileri çeken bir merkezdir. Fakat 45-49 yaş grubundan 55-59'a kadar olan olgun nüfus içinde erkek nüfusun fazla oluşu Türkiye

---

⁷ A. Tandoğan, **Türkiye Nüfusu**, KTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon 1994, s.65.

⁸ 6. İ.Atalay, **Türkiye Coğrafyası**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1997.

genelinde olduğu gibi erkek nüfusun kadına oranla fazla oluşuna uyar ve bu durum 1940'lı yıllardın bu yana erkek doğum oranında ki bir artışın sonucudur.

Burada dikkati çeken diğer bir nokta da 55-59 yaş aralığında kadın ile erkek nüfusun neredeyse dengeli oluşudur. Kadın nüfus bu yaş aralığında 1022, erkek nüfus ise 1024'tür. 60-64 yaş grubundan 80-84 yaş grubuna kadar devamlı olarak kadın nüfus erkek nüfustan fazla olmuştur. Biraz öncede değinildiği gibi bu kadınların yaşam süresinin uzun oluşuyla ilgilidir.

Özetlersek Söke'de geç ve orta yaşlı nüfusu erkekler, yaşlı nüfusu ise çoğunlukla kadınlar oluşturur. Bu duruma göçle gelen erkek nüfusun etkisi vardır.

2.Nüfusun Eğitim Ve Kültür Durumu

Söke şehrinde, D.İ.E.(Devlet İstatistik Enstitüsü) 2000 nüfus istatistikleri verilerine göre okuma yazma oranı %91,6'dır. Erkek nüfusun okuma yazma oranı kadın nüfusuna göre daha fazladır. Nitekim kent nüfusunun erkek okur-yazar oranı %95,9 iken kadın okur-yazar oranı %87,2'dir. Okuma-yazma bilmeyenlerin çoğunluğunu ise kadınlar oluşturmaktadır. (%12,7).

Söke'de 5 Genel Lise ,7 Mesleki ve Teknik Lise, 19 Merkez İlköğretim Okulu ve 1 Çıraklık Eğitim Merkezi vardır. Bunun dışında 9 tane dersane bulunmaktadır.

2005-2006 Eğitim öğretim yılında Söke şehrinde öğrenim gören öğrenci sayısı 15.275'dür. Bu sayının %.47.7'sini (7295) kız öğrenciler, % 52.2'sini (7980) erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Söke şehrinde eğitim ve öğretime çok önem verilir. Bu yüzden zengin aileler okul yaptırmada adeta yarış içindedirler. Özel dersane sayısının fazla olması da şehrin eğitime verdiği önemi açıkça göstermektedir.

Şehirde 1 sinema salonu (aslında 2 tane mevcuttur ancak "Efes Sineması" isimli salon faaliyet göstermemektedir.), 1 Tiyatro kurumu (Söke Belediyesi Şehir Tiyatrosu) vardır. İlçe merkezinde 2 yerel gazete ve bir halk kütüphanesi (Hacı Halil Paşa kütüphanesi) ve 1 müze bulunmaktadır.

Şehir kültürel faaliyetleriyle de başka yerlerde yaşayan nüfusu kendisine çekebilmektedir. Bu önemli kültürel faaliyetler şunlardır.

Söke Turizm Şenlikleri

Güllübahçe Festivali

Pamuk Festivali ve Kurtuluş Etkinlikleri

3.Nüfusun Mesleklere Göre Dağılışı

Söke ilçe merkezinde aktif nüfusun durumu şöyledir: 15-64 yaş arası kabul edilen aktif nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %67,2'dir. Erkekler de aktif nüfus oranı kadınlara oranla yüksektir. Bunun nedeni aktif erkek nüfus göçüdür.

Söke şehir nüfusunun mesleklere göre dağılımı hakkında D.İ.E.'nin 2000 yılı verilerinden yola çıkarak şu sonuçlara varılabilir. Toplam 36918 kişinin 28984 'ü erkek, 7934'ü kadın olmak üzere iktisadi faaliyette bulunan nüfusu oluşturmaktadır. Erkeklerin %79'u kadınların ise %21'i iktisadi faaliyet kollarından birinde çalışmaktadır.

Tablo21'de görüldüğü gibi iktisadi faaliyet kolları içerisinde nüfusun en yoğun olduğu faaliyet kolu tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlardır. Bu faaliyet kolunda toplam 7609 kişi çalışmakta olup bunun 6787'si (%18.3) erkek, 822 'si (%2.2) kadınlardır. Diğer yoğun faaliyet ise toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetlerdir. Bu faaliyet kolunda çalışanların sayısı 5649'dur. Bunun 4191'i (%11.3) erkek, 1458'i (%3.9) kadındır. İmalat sanayinde çalışanlar ise toplam 3648 kişidir. Bunun 2689'u (%7.2) erkek, 959'u (%2.5) kadındır.

Ayrıca; toptan ve perakende, lokanta ve oteller faaliyet kolunda çalışanlar toplam 3205 kişi olup; bunun 2662'si (%5.7) erkek, 543'ü (%1.4) kadındır. Ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyet kolunda çalışanlar toplam 2738 kişi olup bunun 2107 (%5.7) erkek, 631'i (%1.7) kadındır. Tarım , hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve avcılık işlerinde çalışanlar ise toplam 2733 kişidir. Bunun 2103'ü (%5.6) erkek, 630'u (%1.7) kadındır. İlimi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri faaliyet kolunda 1238 kişiyle erkekler %3.3, 961 kişiyle kadınlar %2.6'lık bir paya sahipken, hizmet işlerinde çalışanlar toplam 2030 kişi olup bunun 1589'u (%4.3) erkek, 441'i (%1.1) kadınlardan oluşur

Ticaret ve satış personeli faaliyet kolunda çalışanlar toplam 1949 kişi olup; bunun 1613'ü (%4.3) erkek, 327'si (%0.8) kadındır. İdari personel ve benzeri çalışanların toplam sayısı 1617 olup bunun 864'ü (%2.3) erkek, 753'ü (%2) kadındır. İnşaat sektöründe ise toplam 1409 kişi çalışmaktadır. Bunun 1388'i (%3.7) erkek, 21'i (%0,05) kadındır. Mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumlarda çalışanlar toplam 903 kişi olup bunun 613'ü (%1.6) erkek, 290'ı (%0.7) kadındır. Ulaştırma, haberleşme ve depolamalarda 592 kişiyle erkekler %1.6, 39 kişiyle kadınlar %0,1'lik bir paya sahiptir. Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticilik kolunda 293 kişiyle erkekler %0.7, 34 kişiyle kadınlar

%00,9'luk paya sahiptir. Madencilik ve taş ocaklarında 218 kişiyle erkekler %0,5, 19 kişiyle kadınlar %0,05'lik bir paya sahiptir. Elektrik, su ve gaz alanının da çalışanların toplamı 43 kişi olup ,37 kişiyle erkekler % 0.1, 6 kişiyle kadınlar % 0,01 'lik bir paya sahiptir.

Tablo21: Söke Şehrinde Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılım Sıralaması

İKTİSADİ FAALİYET KOLU	ERKE	KADIN	TOPLAM	%
Tarım Dışı Üretim Faaliyetlerinde Çalışanlar ve Ulaştırma Araçları Kullananlar	6787	822	7609	20,6
Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	4191	1458	5649	15,3
İmalat Sanayi	2689	959	3648	9,8
Toptan ve Perakende ticaret Lokanta ve Oteller	2662	543	3205	8,6
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	2107	631	2738	7,4
Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık, Avcılık İşlerinde Çalışanlar	2103	630	2733	7,4
İlmi ve Teknik Elemanlar, Serbest Meslek Sahipleri	1238	961	2199	5,9
Hizmet	1589	441	2030	5,4
Ticaret ve Satış Personeli	1613	327	1940	5,2
İdari Personel ve Benzeri Çalışanlar	864	753	1617	4,3
İnşaat	1388	21	1409	3,8
Mali Kurumlar, Sigorta, Taşınmaz Mallara Ait İşler ve Kurumlar	643	290	903	2,4
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	592	39	631	1,7
Müşebbüsler, Direktörler ve Üst Kademe Yöneticileri	293	34	327	0,8
Madencilik ve Taş Ocaklarında Çalışanlar	218	19	237	0,6
Elektrik , Gaz ve Su İşlerinde Çalışanlar	37	6	43	0,1
TOPLAM	28984	7934	36918	100

Tablo21'de görüldüğü gibi Söke şehrinde iktisadi faaliyet kolları içerisinde Tarım dışı üretim faaliyetleri başta gelmektedir. Daha sonra bunu hizmet sektörü takip etmektedir.

Cinse göre faal nüfusun iş kollarına dağılımını değerlendirirsek erkek nüfus her faaliyet kolunda kadın nüfusa oranla daha fazladır. Yalnız idari personel ve benzeri çalışanlar kolunda kadın nüfus (2.0) ile erkek nüfusun (2.3) birbirine yakın olduğunu görmekteyiz

Söke'de ortaya çıkan göç nüfusunun yoğunlaştığı istihdam alanları daha çok

mevsimlidir. Bu istihdam alanlarını çoğunlukla tarım işçiliği oluşturmaktadır. Fakat tarımsal sanayi sektöründe inşaat sektöründe de işler mevsimlik olarak ortaya çıkar. Bu durum göçle gelen nüfusun sürdürülebilir bir işe sahip olmasını ve kendini güvende hissetmesini engellemektedir. Bu durum göç nüfusunun kente uyumunu ve kentleşmesini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle mesleksiz erkek ve kadınlara yönelik meslek edinme kursları açılarak göçle gelen nüfusun barınma problemini çözerken seçtiği gecekondü yapımının önüne mutlaka geçilmeli kent çevresinde yeni arsalar açılmalı ve tarım alanlarına yönelik olumsuz kentleşme hareketi önlenmelidir.

Tablo22: Söke Şehri NüfusununYaş Gruplarına Göre İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000)

Yaş grubu	TOPLAM			İş arayıp son 3 ayda iş arama kanalı kullanmayanlar		ÖĞRENCİ		EV KADINI	EMEKLİ		TOPLAM			İŞ GÜCÜ						İş Gücünde Olmayan		Bilinmeyen	
	T	E	K	E	K	E	K		E	K	T	E	K	TOPLAM		İstihdam		İşsiz		E	K	E	K
Toplam	28247	8531	19716	673	532	3526	3204	14511	3654	1268	49951	25067	24884	E	K	E	K	E	K				
12-14	3531	1769	1762	6	6	1760	1628	127	-	-	3711	1890	1821	121	59	88	50	33	9	1769	1762	-	-
15-19	4016	1684	2332	99	89	1559	1446	792	-	-	6532	3281	3071	1597	739	1249	488	348	251	1684	2332	-	-
20-24	1775	337	1438	108	137	192	117	1179	-	-	5724	3133	2591	2796	1153	2393	841	403	312	337	1438	-	-
25-29	1769	146	1623	86	99	13	9	1507	4	2	4967	2462	1905	2316	882	2037	681	279	201	146	1623	-	-
30-34	1760	120	1640	68	66	1	-	1568	7	-	4597	2247	2350	2127	710	1909	580	218	130	120	1640	-	-
35-39	2065	147	1918	85	65	1	4	1811	18	28	5028	2450	2578	2303	660	2086	521	217	139	147	1918	-	-
40-44	2207	275	1932	69	31	-	-	1677	140	207	4857	2416	2441	2141	509	1946	442	195	67	275	1932	-	-
45-49	2264	567	1697	66	26	-	-	1385	451	276	421	2081	1940	1514	243	1372	205	142	38	567	1697	-	-
50-54	2039	709	1330	45	7	-	-	1107	606	205	2956	1506	1450	797	120	695	92	102	28	709	1330	-	-
55-59	1612	646	966	21	4	-	-	820	581	133	2046	1024	1022	378	56	337	45	41	11	646	966	-	-
60-64	1552	661	891	12	-	-	-	774	589	13	1794	886	908	225	17	197	13	28	4	661	891	-	-
65+	3652	1469	2183	8	2	-	-	1760	1258	314	3889	1688	2201	219	18	192	9	27	9	1469	2183	-	-
Bilinmeyen	5	1	4	-	-	-	-	4	-	-	9	3	6	1	2	1	1	-	1	1	4	1	-
											Toplam			16535	5168	14502	3968	2033	1200	8531	19716		

Kaynak: D.İ.E. Nüfus, Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 2000

4 Nüfusun Mahalle Esaslarına Göre Dağılımı

62.384 nüfuslu Söke şehrinde nüfus her tarafa aynı şekilde dağılmamıştır. Şehirde nüfus yoğunluğu mahallere göre değişir. Söke'de nüfusun yoğun olduğu sahalar eski kent merkezi ve bunu çevreleyen mahallelerdir. Belediye, mahallelerde yüzölçüm çalışması yapmadığından dolayı şehrin mahallelere göre nüfus yoğunluğu yapılamamıştır.

Tablo:23 Söke Şehrinde Mahallere Göre Nüfusu (2000)

MAHALLE ADI	NÜFUS
Çeltikçi Mahallesi	12.432
Cumhuriyet Mahallesi	9.862
Yeni Cami Mahallesi	8.886
Konak Mahallesi	8.830
Atatürk Mahallesi	6.492
Fevzipaşa Mahallesi	6.184
Kemalpaşa Mahallesi	5.272
Yenikent Mahallesi	4.426

Kaynak: Söke Kadastro Müdürlüğü ve Söke Belediye Kayıtları

Tablo24: Söke Şehrinde Mahallere Göre Nüfus Dağılımı (1975-2000)

MAHALLE ADI	1975	1980	1985	1990	1997	2000	Son 3 yıldaki artış
Çeltikçi Mahallesi	5701	5581	7049	8023	12715	12432	-283
Cumhuriyet Mahallesi	6489	8057	9645	11857	10100	9869	-238
Yeni Cami Mahallesi	5738	5059	5886	6486	9443	8886	-557
Konak Mahallesi	7885	7088	7873	7996	11332	8830	-2502
Atatürk Mahallesi	2043	3152	4378	5271	6308	6492	+184
Fevzipaşa Mahallesi	2671	3447	4248	4968	5656	6184	+528
Kemalpaşa Mahallesi	4923	4978	5477	5997	6466	5272	-1197
Yenikent Mahallesi	-	-	-	-	-	4426	+4426

Kaynak: Söke Kadastro Müdürlüğü ve Söke Belediye Kayıtları

Tablo24'e bakıldığında dikkati çeken nokta 1975'ten 2000 yılına kadar bazı mahalleler nüfus kaybına, bazıları ise nüfus artışına maruz kalmıştır. Konak mahallesinin son 3 yıldaki artışına bakıldığında -2502 gibi oranda nüfus kaybına uğradığı görülmektedir. Bunun en önemli nedeni ise 1997'de yılında konak mahallesine bağlı sayılan Yenikent'in

2000 nüfus sayımında ayrı olarak sayılmasıdır.

Genel artış 5138 iken azalma 4777'dir. Bu iki rakam arasındaki fark +361'dir.(Tablo 24'deki son 3 yıldaki artışlar ile azalmalar çıkarılarak bulunmuştur.) İşte Söke'nin mahallerinde 1997-2000 yılları arasında görünen artış budur.

Nüfus bakımından en kalabalık olan mahalleler; Çeltikçi, Cumhuriyet, Yenicami ve Konak mahalleleridir. Kemalpaşa mahallesi eski bir mahalle olmasına karşın diğerleri kadar nüfuslanmamıştır.

Belediye'den alınan 2000 yılı bina tespit ve nüfus sayımına göre mahallelerin bina sayısı ve nüfusları baz alındığında, hem bina hem de nüfus bakımından en yoğun olan mahalle Çeltikçi, Cumhuriyet, Yenicami ve Konak mahalleridir. Atatürk ve yeni bir mahalle olan Yenikent'te ise bina sayısı az fakat nüfus fazladır. Bu da bize bu mahallelerdeki binaların çok katlı olduğunu gösterir. Eski bir mahalle olan Kemalpaşa'nın 1290 bina adedine karşın 5272 nüfusa sahip oluşu binaların çoğunlukla tek katlı ve gecekondularla yerleşmeleri olduğunu ortaya koyar. Aynı durum Fevzipaşa mahallesi içinde geçerlidir. Buradan da şu sonucu çıkarabiliriz. Fevzipaşa ve Kemalpaşa mahalleleri Söke'nin gecekondular alanlarını oluşturur. Aslında mahallelerde tespit edilen değerler gerçeği yansıtmamaktadır.

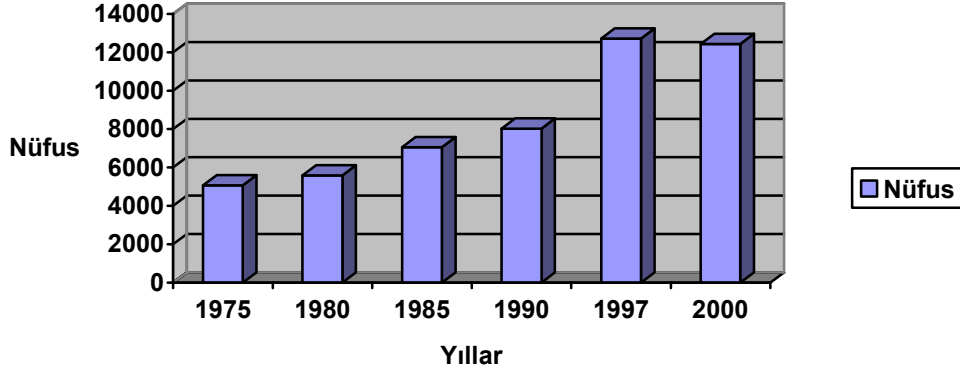
Tablo25: Söke Şehrinde Mahallelere Göre Bina Sayıları ve Nüfus (2000)

MAHALLE ADI	BİNA SAYISI	NÜFUS	NÜFUS/BİNA ORANI
Çeltikçi Mahallesi	1742	12.432	7,1
Cumhuriyet Mahallesi	2068	9.862	4,7
Yeni Cami Mahallesi	1634	8.886	5,4
Konak Mahallesi	1559	8.830	5,6
Atatürk Mahallesi	666	6.492	9,7
Fevzipaşa Mahallesi	1069	6.184	5,7
Kemalpaşa Mahallesi	1290	5.272	4,0
Yenikent Mahallesi	436	4.426	10,1
TOPLAM	10466	62384	5,9

Kaynak: DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları

Sökenin bu 8 mahallesindeki genel nüfus artış durumlarını 1975-2000 yılları arasındaki seyirine göre diyagramlarla ifade edelim.

1. Çeltikçi Mahallesi

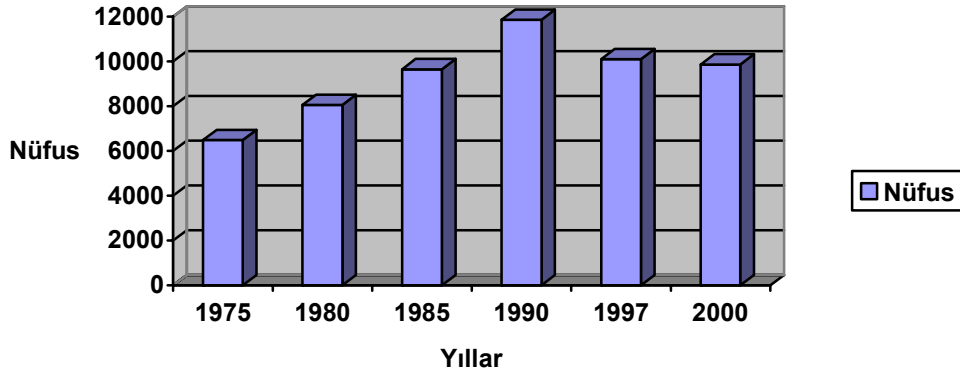

Grafik4: Çeltikçi Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)

1975 genel nüfus sayımında nüfusu 5701 iken 2000 yılında 12.432 olmuştur. Bu nüfusla Söke'nin en kalabalık nüfusuna sahip mahallesi ünvanına ulaşmıştır.

Bu mahallenin büyümesini toplu konut yapımı sağlamıştır.

2. Cumhuriyet Mahallesi

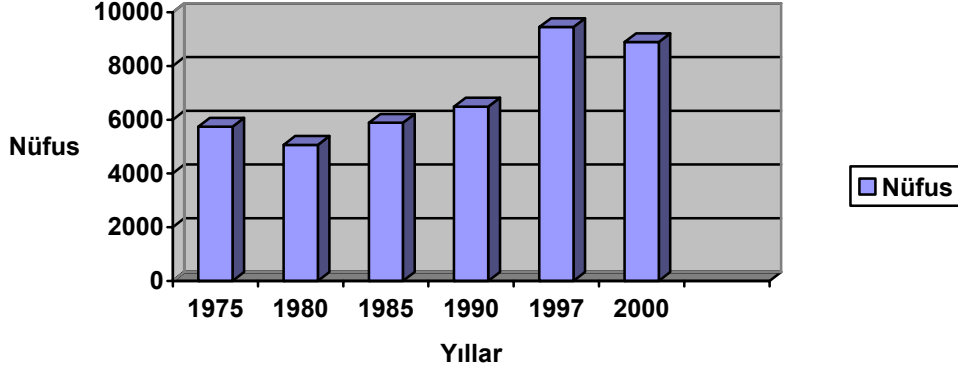

Grafik5: Cumhuriyet Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)

Söke'nin sanayi bölgesidir. Bu mahalle sanayi sitesi kurulduktan sonra hızla büyümeye başlamıştır.

1975-1997 nüfus sayımları arasında periyodik bir artış göstermiş ve 1990'da 11.857 nüfusa sahipken 2000 yılında 9.862 'ye inmiştir. Bunun nedeni genelde mevsimlik olarak gelen pamuk işçisinden kaynaklanan suni artışın olmasıdır. 2000 yılındaki sayımda pamuk işçileri memleketlerine döndüklerinden sayılmamışlardır. Bu durum nüfus sayısını düşürmüştür.

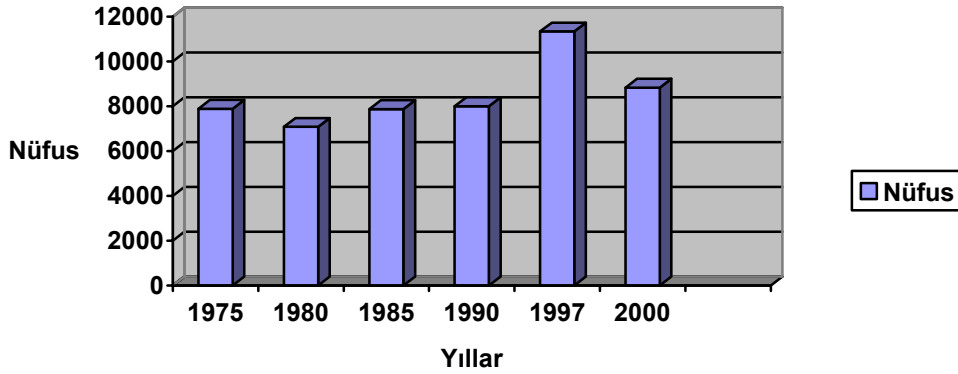
3. Yenicami Mahallesi

Grafik6: Yenicami Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)

Bu mahalle Söke’de ne hızlı büyüyen mahallelerden biridir. Mahalle genelde işyerleri kapsamındadır.

4. Konak Mahallesi

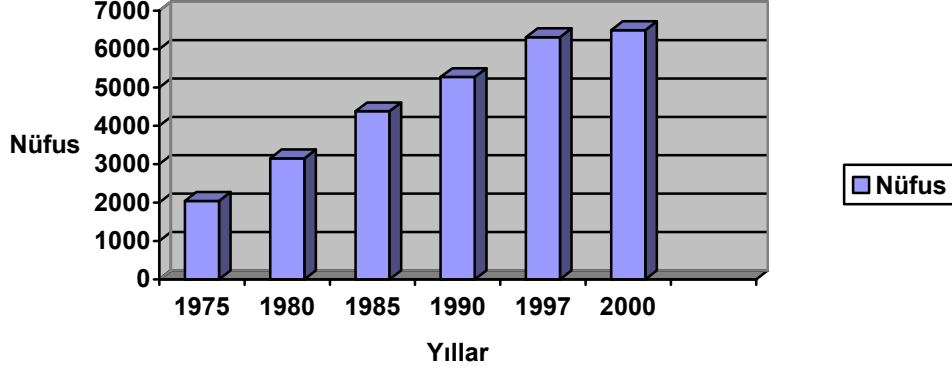

Grafik7: Konak Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)

Söke’nin 1975’te en büyük mahallesi iken 2000 yılında 4. büyük mahallesi durumuna gelmiştir.

1975-2000 arasında fazla büyümeyen mahalle 1990 yılından sonra Yenikent’in açılmasıyla büyümeye yeniden başlamıştır. Fakat Yenikent’in mahalle olup 2000 yılında ayrı sayılması bu mahallenin nüfusunun azalmasına neden olmuştur.

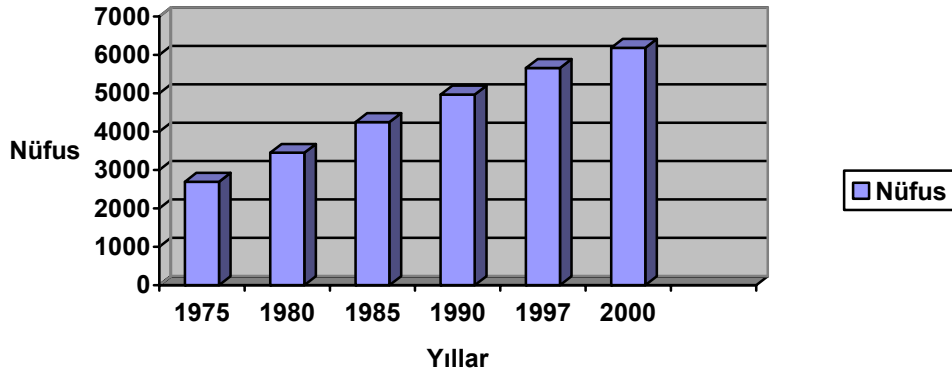
5. Atatürk Mahallesi

Grafik8: Atatürk Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)

Bu mahalle Söke'nin en yeni mahallesidir. En planlı ve en güzeldir. Söke'nin geleceği bu mahalle sınırları içinde Organize Sanayi bölgesine bağlıdır. En istikrarlı nüfus artışına sahiptir.

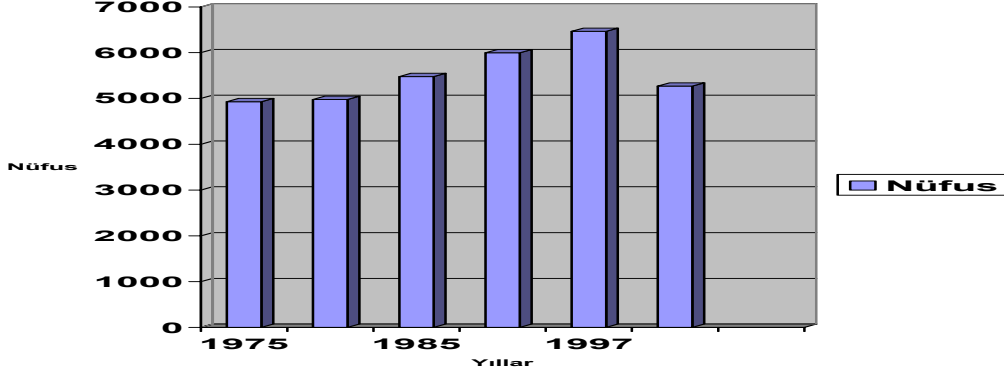
6) Fevzipaşa Mahallesi

Grafik9: Fevzipaşa Mahallesinin Nüfusu (1975-2000)

Bu mahalle önce "kızılkise" adı altında kurulan küçük bir köy iken birden bire büyüyerek 1997 nüfus sayımında 5656'ya 2000 yılında ise 6184'e ulaşmıştır. Bu mahalle de nüfusunda hiçbir azalma olmadan artış göstermiştir. Bunda en büyük etken göç yoluyla gelen insanların buraya yerleşmesidir.

7) Kemalpaşa Mahallesi

Grafik10: Kemalpaşa Mahallesinin Nüfusu '(1975-2000)

Bu mahalle Söke'nin en eski mahallesidir. Bu mahallenin nüfusu 1975'de 4923 iken ,1997 yılında 6466, 2000 yılında ise 5272 olmuştur. Toplu konut alanlarının fazla olmaması ve sit alanı olması nedeniyle fazla büyümeyen gecekondunun yaygın olduğu bir mahalledir.

8) Yenikent Mahallesi

Bu mahalle daha önce konak mahallesine bağlıydı. 2000 genel nüfus sayımında mahalle statüsü kazandı.

Mahalle yeni olmasına rağmen devamlı büyümektedir.

Mahallelerdeki nüfus artışını da göz önüne alıp durumu genel olarak özetlersek Söke'nin nüfus sayım sonuçları gerçeği yansıtmıyor. Özellikle zengin kesimin sayım günü meskenlerde olmayışı ve Söke'de oturan birçok köylünün sayım günü köyelerine gidip orada sayılmaları bunda etkilidir

Söke şehri nüfusunun artmasına, söke çevresindeki uydu kasabalar engel olmuştur. Çalışan işçi aileleri ucuz olması nedeniyle; Bağarası, Sarıkemer, Savuca, Yenidoğan, Sazlıköy gibi yerlere yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Buralarda arsa Söke'den daha ucuz olduğu için buraları tercih edenler vardır. Bu belediyelerdeki nüfus artışına bakarsak durumu daha iyi anlarız.

Tablo26: Söke'ye Bağlı Belediyelerin Nüfusları (1955-2000)

Belediye Adı	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Özbaşı	4892	4088	3396	2927	2150	3410	3737	5939	941	3486
Sazlıköy	2363	2411	2350	2854	3177	3198	4456	5998	5515	6512
Sarıkemer	5215	2926	2910	4698	5014	4496	5551	8499	6213	8204
Bağarası	3481	4538	6075	5997	5905	6500	6716	9205	11853	10485
Güllübahçe	2150	2200	2718	3052	3348	2875	3508	4843	4375	8246
Savuca	877	1175	1387	3110	3007	2528	3548	6277	7317	7932
Atburgazı	1334	1246	1361	3052	2015	2183	2612	3223	3782	3827
Yenidoğan	-	-	1019	1108	1385	1655	1909	2331	2836	2715

C. GÖÇLER

Söke şehrinde nüfus artışına sebep olan yalnızca doğum faktörü değildir. Söke sahip olduğu konum, tarımsal zenginlik ve sanayi ticaret potansiyeli ile nüfus çeken bir şehir özelliğindedir.

Söke şehrinde göçleri iki ayrı madde de toplayabiliriz.

1 Çevre köyler ile diğer yöre ve bölgelerden göç ederek gelenler. Bunlar hem tarım hem de inşaat ve son yıllarda turizm alanında büyük bir işgücü potansiyeli olması şehre doğru göçü dolayısıyla da nüfus artışını hızlandırmıştır.

2 Söke'ye yerleşen göçmenler.

Uygulanmış anketlerden elde edilen veriler dayanılarak göçle gelen nüfusun kaynaklandığı saha ile göç şekli ve sebebi açıklanmıştır.⁹

⁹ N. Gümüş, Y. Ağırçöl, Söke'de Nüfus, Nüfus Yapısı ve Göç , **Birinci Uluslar arası Aşağı Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Sempozyumu** (15-16 Kasım 2001), İzmir 2002, s.58.

Tablo27: Söke'ye Göç Yoluyla Gelenlerin Geldikleri İllere Göre Dağılımı

İLLER	%	İLLER	%	İLLER	%	İLLER	%
Konya	7	Antalya	3	Manisa	2	Malatya	1
Batman	5	Elazığ	2	Tokat	2	Kastamonu	1
İzmir	5	Maraş	2	Niğde	1	Samsun	1
Muğla	5	Iğdır	2	Muş	1	Karabük	1
Denizli	4	Çorum	2	Sivas	1	Nevşehir	1
Siirt	3	Çankırı	2	Van	1	Bingöl	1
Zonguldak	3	Kayseri	2	Adıyaman	1	Diyarbakır	1
Ağrı	3	Afyon	2	Tunceli	1		
Erzincan	3	Bitlis	2	Rize	1		

Buna göre en fazla göç alınan il Konya'dır ve %7 oranında bir göç olmuştur. Onu %5 ile İzmir, Muğla ve Batman izler. Üçüncü sırada %4 ile Denizli yer alır. Burada dikkati çeken nokta Söke'ye Türkiye'nin birçok ilinden (34 il) göç yaşanmış olmasıdır. Ayrıca göç edenlerin daha çok komşu illerden ve Doğu Karadeniz ile İç Anadolu'dan geldikleri göze çarpmaktadır. Yapılmış olan anket sonuçlarına göre Söke'ye en çok göç Doğu Anadolu Bölgesinden yaşanmaktadır. Onu komşu illerin oluşturduğu Ege bölgesi izler. Daha sonra sırasıyla İç Anadolu, Karadeniz, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesinden göç almıştır.¹⁰ Söke'ye göç eden nüfusun önemli bir bölümünü kırsal alanlardan gelen nüfustan oluşmaktadır.

Uygulanmış anketlerden elde edilen verilere göre nüfusun %74'ü söke dışı doğumludur. Söke'de Aydın ili sınırları içindeki diğer ilçe ve köylerde (özellikle köylerde) doğmuş olanların oranı %7'dir. Doğum yeri söke olanlar ise %19'dur.¹¹ Bunların miktarları verilmediğinden sadece yüzde olarak belirtilmiştir.

Tablo28: Söke'de Hane Reislerin Doğum Yerine Göre Dağılımları

DOĞUM YERİ	%
Söke İlçesi Doğumlular	19
Aydın İli Doğumlular	7
Aydın İli Dışı Doğumlular	74

Kaynak: N. Gümüş, Y. Ağırçöl, Söke'de Nüfus, Nüfus Yapısı ve Göç, **a.g.s.**

¹⁰ Gümüş, Y. Ağırçöl, Söke'de Nüfus, Nüfus Yapısı ve Göç, **a.g.s.**, (15-16 Kasım 2001), İzmir 2002, s.55

¹¹ N. Gümüş, Y. Ağırçöl, Söke'de Nüfus, Nüfus Yapısı ve Göç , **Birinci Uluslar arası Aşağı Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Sempozyumu** (15-16 Kasım 2001), İzmir 2002, s.56.

Tablo29: Söke'ye Göç Yoluyla Gelmiş Olanların Göç Etme Yıllarına Göre Dağılımları

YIL ARALIĞI	%
60 – 51 arası	5
50 – 41 arası	4
40 – 31 arası	7
30 – 21 arası	20
20 – 11 arası	19
10 – 1 arası	37

Elde edilen verilere göre en eski göç 65 yıl önce gerçekleşmiştir. 51 – 60 yıl önce göç edenlerin oranı %5'tir 41 – 50 yıl önce göç edenlerin oranı ise %4'tür. 31 – 40 yıl önce göç edenler %7, 21 – 30 yıl önce göç edenler %20, 20 – 11 yıl önce göç edenler %19, 10 – 1 yıl önce göç edenler ise %37 oranındadır. En fazla göç son 10 yıl içinde gerçekleşmiştir. Buradan da şu sonucu çıkarıyoruz. Söke uzun yıllardan beri göç almakta özellikle de göç miktarı son yıllarda tarımsal zenginlik ve sanayi ticaret potansiyeli ile daha da artmıştır.

Tablo30: Söke'de Bulunan Hane Halkı Reislerinin Göç Durumu

GÖÇ ŞEKLİ	%
Göç Etmemiş	12
Tek Gelen	28
Ailesiyle Gelen	60

Tabloya göre %28'i önce kendisi gelmiş sonra ailesini getirmiştir. %60'ise ailesiyle birlikte gelmiştir.

Tablo31: Söke'ye Göç Edenlerin Göç Etme Nedenleri

GÖÇ SEBEBİ	%
Göç Etmemiş	12
Ekonomik Nedenler	47
Sosyal Nedenler	11
Görev	21
Diğer	9

Buna göre yapılmış ankete katılanların %47'si ekonomik nedenler, %11'i sosyal nedenler, %21' kamusal nedenler ve %9'u diğer nedenler ile Söke'ye gelmişlerdir.

Buradan da şu sonuç çıkıyor: Göç nedenlerinin yaklaşık yarısının göç sebebi yaşadıkları ekonomik sıkıntılardır. Göçle gelenlerin ekonomik nedenle Söke'yi tercih etmesi Söke'nin iş imkanları bakımından elverişli

koşullara sahip olduğunu gösterir.

Göçler kesin olmamakla birlikte Söke'ye ilk yerleştirilen göçmenler Mora göçmenleridir. 1829 yılında yapılan Edirne Antlaşması sonrasında Mora'da yaşayan Türkler mecburi göçe tabi tutulmuş bunların bir kısmı Söke'de konak mahallesinin yukarı kesimlerine

yerleştirilmiştir.

1877 – 1878 Osmanlı Rus Savaşı'nda Büyük Balkan Göçü yaşanmıştır ve bu göçmenlerden 34 hane Söke'de Arap mahallesine yerleştirilmiştir.¹²

1897 Osmanlı Yunan savaşı sırasında ve sonrasında çok sayıda Giritli göçmenler Söke'ye yerleştirilmiştir.

Boşnaklar, Balkan Savaşları sırasında gelmiş olup bunlar eski adıyla Rum mahallesi şimdiki adıyla Kemalpaşa mahallesine yerleştirilmişlerdir.

Cumhuriyet sonrası Söke'ye ilk göç hareketi Yunanistan ile 30 Ocak 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasının eki olarak imzalanan "Nüfus mübadelesi sözleşmesi" sonrasında olmuştur. Yunanistan'dan gelen göçmenleri Bulgaristan'dan gelen göçmenler takip etmiştir. Böylece Söke'ye gelen nüfus daha da artmıştır. Bu artışta Söke esnafının ve basının da büyük etkisi olmuştur. 21 Şubat 1926'da Anadolu Gazetesinde çıkan bir haberde: " ..... Söke'nin sahip olduğu boş arazilerin işlenebilmesi için Söke'ye daha çok göçmen gönderilmesi istendiği belirtilmektedir."¹³

1940-1951 yılları arasında Söke'ye çok sayıda Bulgaristan'dan göçmen gelmiştir. Söke şehrine 1924 -1989 yılları arasında toplam 998 göçmen yerleştirilmiştir

Sonuç olarak Söke nüfusunun artmasında hem iç hem de dış göçler büyük rol oynamıştır. Söke'yi tercih etmeleri Söke'nin bulunduğu konum, tarımsal zenginlik ve büyük. bir istihdam potansiyeline sahip olmasıyla alakalıdır

---

¹² N. İpek, Rumeli'den Anadolu'ya Yapılan Türk Göçleri, 1877-1890), Ankara Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Dizi _sa.73, s.184. (Bkz.A A.Öztürk, Cumhuriyet Döneminde Söke'ye Yapılan Göçler (1923-1989) ,**a.g.s.**, s.70

¹³ A.A.Öztürk, Cumhuriyet Döneminde Söke'ye Yapılan Göçler (1923-1989) ,**a.g.s.**, s.65

IV. BÖLÜM

SÖKE ŞEHRİNİN YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

A. SÖKE ŞEHRİNİN BÜYÜYÜP GELİŞMESİ

Söke Ege Denizinin tarihi ve doğal güzellikleriyle dolu orta kıyı bölgesinin önemli yerleşim merkezlerinden birisidir. Büyük Menderes nehrinin yakınında kurulmuş olan kent geniş düzlükler halinde alüvyon ovanın kuzey kıyısında yer alır. Söke'nin verimli arazisini oluşturan ova mıntıkası şehir ile Büyük Menderes nehri arasında bulunmaktadır. Yerleşim bölgeleri ise daha ziyade ovanın kuzey ve kuzeybatı tarafına doğru yayılmıştır.

Eski tarihlerde Söke bazen başka yörelerin merkezi olmuş, bazen de başka kent ve yönetimlere bağlanmıştır.

Söke daha çok çevresindeki tarihsel güzellikler ile göz dolduran çok da eski sayılmayan bir kenttir. Aydınoğulları tarafından yaklaşık 3 km güneyde şimdiki tekkışla denilen yerde Akçaşehir adı altında kurulmuştur. Söke'nin yapısında hiçbir yabancı iz ve tesir yoktur. Önceleri bir Pazar şehri olarak kurulmuştur. Yani Söke, çevresindeki köylerin pazarı durumundaydı. Civar köylerin halkı buraya gelip ürünlerini satardı. Bu münasebetle Pazar çok kalabalık olduğundan yavaş yavaş burada üstü toprakla örtülü kerpiçten evler ve dükkanlar yapılmaya başlandı. Bir kasaba şeklini alıp kısa sürede Aydınoğulları Beyliğinin sayılı beldeleri arasına girdi.¹

Osmanlı döneminde ise önemini kaybeder gibi oldu. Çünkü Söke, Menderes kenarında çukur bir arazi içine kurulmuş olduğu için ara sıra su baskınına uğradı. Sonraları daha geriye ve bugünkü yerine doğru genişlemiş, Akçaşehir de Söke'nin bir mahallesi durumuna gelmiştir.

Tarihsel süreç içinde Söke zaman zaman çevresindeki çok eski yerleşimlerin gölgesinde kalmıştır. Özellikle XIX. y.y'da bu çevrede seyahat eden ve klasik kültürün izini süren Batılı Seyyahlar için Magnesia, Priene veya Miletos'a giderken güzergahları üzerinde olmasından başka hiçbir özelliği olmayan herhangi bir yerleşimdir.²

XIX. yy'ın birinci yarısında bölgeye gelen Charles Texeier³ eserinde Söke ve çevresinden bahsetmektedir. Texier 1835 yılındaki seyahatinde çevreyi gezmiştir. O da Magnesia'ya ulaşmak için Söke'ye gelmiş ve buradan yoluna devam etmiştir. Eserinde bu yolculuğunu ve Söke'yi şöyle anlatır: "..... yolun devamı Söke yeni beldesine kadar Mikal dağının arızalı arazisinden geçer. Bu şehirde bazı asar-ı atıka parçaları görülürse de bunlar eski Prien'den getirilmişlerdir. Söke şehri Menderes Ovasındadır. Buradan magnezia

---

¹ Söke Belediyesi, **Söke Tanıtım Kitapçığı**, Söke 2006

² O. P.Yapucu "XIX.yy'ın ikinci Yarısında Söke", **a.g.s**, s.36

³ C. Texier, **Küçük Asya**, İstanbul 1839

harabelerine gitmek için bir güçlük yoktur. Mesafesi takriben 12 km'dir.⁴ Texier aslında Söke'den çok çevre ile ilgilenmiş ve kentin diğerlerine göre yeni bir yerleşim olduğunu vurgulamıştır.

Evliya Çelebi ise Seyahatnamesinde⁵Söke ile ilgili şunları söylemiştir:

"Kent, söke Dağı'nın (Beşparmak Dağları) burnundan ileride bir burun ucu vardır. Söke bu burun ucunda Menderes kıyısında kurulmuş olan şirin bir kenttir. Doğu tarafı ise ovasından Güzelhisar'a kadar geniş bir ovadır. Kent, kerpiçten yapılmış 1100 evi olan dokuz mahalleden oluşan 3 mescidi, 17 dükkkanı, bir hanı ve eski bir hamamı olan bir yerleşmedir....

XIX. yy'ın ikinci yarısına ait salnamelerde Söke Aydın vilayetine bağlı bir kaza merkezi olarak görülmektedir.

XIX. yy'ın sonunda Söke'de 1 hükümet konağı, minareli üç cami, sekiz mescit, bir medrese, bir Ortodoks Rum kilisesi, iki hamam, bir pazar, ikiyüz dükkkan, buharla çalışan bir meyankökü, diğeri pamuk işleyen fabrikası ve üç hanı vardır.

Söke'de Avrupai tarzda belediye kurumu çok erken bir tarihte 1891'de kurulmuştur. Bundaki en önemli sebep kentin ticari ilişkiler özellikle uluslar arası ticarete üstlendiği roldür. Ayrıca 1891 yılında hizmete giren demiryolu da kentin gelişimine katkıda bulunmuştur.

Belediye dışında XIX yy'ın ikinci yarısında Kaymakamlık, mal müdürlüğü, telgraf ve posta memurluğu gibi yerel idarelerde bulunmaktaydı. Aynı tarihlerde 1893 tarihli salnameye göre Söke'de hapishane, hükümet konağı ve askeri daire bulunmaktaydı. Söke o dönemde kent örgütlenmesinin bütün kurumları ile varlığını kanıtlamaktadır.⁶

20. yy'da yani günümüzde ise Söke hızla büyüme sürecine girmiş bir şehir olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle bulunduğu coğrafya gelişmesinde etkili olmuştur. Söke merkez yerleşimi genelde kuzeydoğu ve güneybatı doğrultulu genişlemektedir. Hatta şehrin kendi yerleşim alanları da Savuca ve Yenidoğan belediyeleri alanlarıyla birleşmiştir. Şehrin idari ve resmi binaları daha çok Aydın caddesi üzerinde bulunmaktadır.

B. YERLEŞME SAHA İLİŞKİSİ

Şehirler çevrelerinde tecrit edilmiş halde bulunan yerleşim noktaları değil, yakın çevreleri ve hinterlandı ile sıkı iktisadi ve kültürel ilişkileri bulunan insan topluluklarının konsantrasyon sahalarıdır. Bu bakımdan denilebilir ki şehrin büyüklüğü ve önemi genellikle

---

⁴C. Texier, **a.g.e**, s.238

⁵ E. Çelebi,**Seyahatname**, C.II,

⁵ O. P. Yapucu , XIX. Yy'ın İkinci Yarısında Söke, **a.g.s.**, s.39.

⁶ O. P. Yapucu, XIX. Yy'ın İkinci Yarısında Söke, **a.g.s.**, s.39.

onun tesir sahasının özellikle iktisadi etki sahasının genişliği ve önemi ile orantılıdır.⁷

Bu açıdan Söke şehrine baktığımızda içinde bulunduğu coğrafya, şehre bu imkanı sağlamıştır. Çünkü şehir büyük yolların yakınında Söke çayı, Büyük Menderes ve Bafa oluğunun kavşağında yer almaktadır. Bu konumda kurulan şehirler bu yolları kontrol etmek, bu suretle hinterlandı iktisadi ve içtimai yönlerden etkisi altında bulundurmak gayesinde olmuşlardır.⁸ Söke'de bu gayede olmuştur.

Şehir çok eski zamanlardan beri kavimler yolu üzerinde bulunduğu için çevresiyle her yönden bağlantılı olmuştur. Şehir, yakınından geçen yollarda diğer şehirlere bağlanmıştır. Bu konumuyla da çevresindeki köylerin pazarı durumuna gelmiştir ve bir pazar şehri olarak çevresindeki bir çok yeri etki sahası içine almıştır. Yani çevresindeki köylerin malını getirip sattığı bir merkez konumundadır. Her hafta Çarşamba günleri kurulan bu pazara çevre köylerden hatta Denizli, Aydın gibi illerden gelen insanlar mallarını getirip satarlardı. Böylece hem şehir halkı ihtiyacını karşılamış olur, hem de köy halkı şehirden ihtiyacını alıp ticaret yapmış olurdu.

Haftalık pazarlar şehirlerin ticari hayatı kadar içtimai hayatını da canlandırır. Pazar kurulacağı gün şehirlerde her şey muted zamandan önce başlar ve sonra biter.⁹ Söke'de, bu pazarın kurulduğu Çarşamba günleri dolup taşar. Ayrıca o gün şehir merkezindeki tüm esnaf(market ve mağazalar gibi.) mallarında indirim yaparak halkı kendine çekmeye çalışmaktadır. Bu durum halkın her malı ucuza almasını sağlamıştır.

Şehrin bulunduğu yer, aynı zamanda kültürel etki sahası taşıyan alanlara da yakındır. Bu açıdan da şehir çok eski zamanlardan beri eski eser meraklılarının arkeolojik siteleri ziyaret için kullandıkları üs konumunda olmuştur. Şehre 41 km uzaklıkta iyi bir yol ile bağlı Balat köyündeki Milet, 15 km uzaklıkta Samsun Dağının güney eteğindeki Güllübahçe yanında Prien, Akköy bucağının 15 km güneyinde tapınağı ile ünlü Didim, Avşar köyü yakınında Söke-Milas yol ayrımından 8 km uzaklıkta Myus kültürel etki sahalarıdır.

Şehrin kurulduğu saha, şehrin çekim sahası olmasını da sağlamıştır. Şehrin çevresinde yer alan turizm alanlarında çalışmak amaçlı gelen insanlar aileleriyle birlikte daimi oturma yeri olarak Söke'yi seçmişlerdir. Çünkü kıyılarda hem eğitim tesisi yok, hem de kiralar çok pahalıdır. Şehrin ovası pamuk üreten en büyük kaynaklardan biri olduğu için buraya çalışmak için gelen işçiler yine ikamet olarak Söke'yi seçmişlerdir. Ayrıca iklim ve yaşam koşulları nedeniyle memurlar ve işçilerin tercihi de Söke olmuştur. Son yıllarda Söke merkezde ve kıyılarda yapılan çok geniş boyutlu inşaatlar da bir çok inşaat işçisinin Söke'ye gelmesine

---

⁷ O. P. Yapucu, IX. Yy'ın İkinci Yarısında Söke, **a.g.s.**, s.39.

⁸ S. Göney, **Şehir Coğrafyası**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1995, No: 3908 s.1

⁹ S. Göney, **Büyük Menderes Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:1895, s.366

neden olmuştur. Söke'nin bu kadar tercih edilmesindeki sebep biraz önce de değindiğim gibi kurulduğu yerin çekim sahası olmasıyla ilgilidir.

Günümüzde Söke şehrinin, belediye verilerine göre yaklaşık kullanım alanları büyüklükleri şöyledir (Tablo32:)

Tablo32: Söke Şehri Fonksiyon Alanlarının Dağılışı

KULLANIM TÜRÜ	ALANI (ha)
KONUT	1084.70
YOLLAR	450.00
YÖNETİM	38.00
EĞİTİM KÜLTÜR SAĞLIK	210.00
TİCARET	201.00
SANAYİ	360.00
PARK ÇOCUK BAHÇESİ	515.00
MEZARLIKLAR	100.00
SPOR	200.00
TOPLAM	3158.70

Kaynak:Söke Belediye Verileri

Yapılan nazım imar planında, Söke'nin konut açığının büyük bir bölümünü karşılamak üzere bir çağdaş kent Gelişme Konut bölgesi projesi yer almaktadır. Bu konut bölgesinde spor alanları, okullar, ticaret, eğlence, sağlık vb. bütün gereksinimler karşılanmış otopark sorunu olmayan çağdaş bir çevre planlanmıştır. Konutlar en fazla 4 kat olacaktır. Bu proje dışında başka bir proje de Merkez projesidir. Bu proje kapsamında geniş yeşil alanlar (90.000m²lik), 2000 araçlık otopark, spor alanları, ticaret ve iş merkezleri, 13 katlı modern bir toplu konut alanı (3500 konut), demiryolu- Milas karayolu çevresinde peyzaj ve yürüyüş yolları yapılacaktır¹⁰

Şehrin eğitim, kültür ve sağlık alanları büyük oranda Fevzipaşa mahallesinde yer alır. Şehrin ticari alanları yani iş yerleri ve çarşının bir kısmı Kemalpaşa'da yer alır. Toplu konut alanları ise Yenicami ve Çeltikçi mahallelerinde bulunur. Şehrin iki önemli parkı vardır. Biri Aydın caddesi üzerinde yer alan Atatürk parkı, diğeri ise Atatürk mahallesinde yine Aydın Caddesi üzerinde yer alan Uğur Mumcu parkıdır. Bunun dışında Kemalpaşa parkı, Barış Manço parkı diğer parklardır

¹⁰ O.S.B. Verileri

C.İKAMETGAH SAHALARI

Söke şehri Balat ovasının kuzey kenarında Samsun Dağı'nın geçit verdiği yerin ağzında bu dağdan geçen Söke çayının iki yamacı üzerinde yerleşmiştir. Şehir, içinden geçen çayın vadi yamaçlarından güneye doğru birikinti yelpazesi üzerine ve doğuda Söke-Aydın yolu boyunca gelişmektedir. "Yerleşme sahası bütünü ile üçgeni andırmaktadır."¹¹

Şehir zirai ve ticari imkanlardan faydalanarak gün geçtikçe gelişmektedir. Özellikle iş imkanlarının artmasıyla Söke-Ortaklar yolu üzerindeki kısım ile güneye doğru Milas yolu civarındaki kısımda nüfus gittikçe artmaktadır. Böylece şehir tekrar güneye Söke çayının birikinti yelpazesi üzerinde aşağıya doğru yayılmaktadır. Yani kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu gelişmektedir.

Şehir tarım yanında tarımsal sanayinin gelişmesiyle büyük bir alansal genişleme göstermiştir. Bu genişlemenin büyük çoğunluğu yerleşim amaçlı konut yapımı ile şekillenmiştir.

Şehrin güneyinden Milas-Aydın çevre yolu, kuzeyinden Söke-Kuşadası çevre yolu geçer. Şehir ise bu iki çevre yolunun ortasında kalır.

Şehirde, meydanlar, caddeler ve düzgün sokaklarla, parklar yapılmış, içme ve kullanma suyu sağlanmış elektrik enerjisi 1962'den beri enterkonnekte sisteme bağlanmış bir yerdir.

Şehirde toplam 8 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallenin adları şunlardır: Çeltikçi , Cumhuriyet, Yenicami, Konak, Atatürk, Fevzipaşa, Kemalpaşa ve Yenikent'tir

1) Konak Mahallesi

Söke'nin 1975'te en büyük mahallesi iken 2000'de 4. mahallesidir. 1975-1990 arasında fazla büyümeyen mahalle 1990'dan sonra Yenikent'in açılmasıyla büyümeye yeniden başlamıştır. Fakat mahalle nüfusu Yenikent'in mahalle olmasıyla azalmıştır.

Mahallenin ismi, Osmanlı döneminde devlet görevlilerinin, kaymakamların burada oturmasından gelmektedir. Bu mahallede Hükümet Konağı başta olmak üzere birçok resmi bina, Emniyet Sarayı ve Jandarma, PTT, Siyasi Partiler, Kütüphane, bankaların tamamına yakını, dükkanlar, Orman Bölge Müdürlüğü ve Belediye, Kocagöz İlköğretim Okulu, Sıdika İlköğretim Okulu, Jaletepe İlköğretim Okulu yer almaktadır. Mahallenin doğusunda Atatürk, kuzeydoğusunda Fevzipaşa, kuzeybatısında Yenikent, güneyinde Çeltikçi, güneydoğusunda Yenicami, güneybatısında ise Kemalpaşa mahallesi bulunur. Bir anlamda mahalle ortada yer alan Cumhuriyet mahallesi dışında diğerleriyle komşu olan bir mahalledir.

Mahallenin önemli Caddeleri şunlardır: Hilmi Meydan Caddesi, İsmet İnönü, Yüksel

¹¹ S. Göney, **Büyük Menderes Bölgesi** , İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:1895, İstanbul 1975, s.36

Yalova, Hikmet Bey, Faik Kocagöz, Aydın, Kubilay, Namık Kemal, İstasyon, Kayas, Cumhuriyet, Basmacılar, Kavakdibi ve Saraçlar Caddesidir.

Bu mahallede birkaç çıkmaz sokak dışında sokaklar genelde ana caddelere açılır. Başlıca çıkmaz sokakları; Yel değirmeni (1-2 çıkmaz sokak), ve Derman sokaktır.

Şehrin merkez mahallelerinden biridir. Fakat mahallenin üst kısımları heyelan riski taşıyan aşırı eğimli bir alan olduğundan nizami yol ve alt yapı yapılması olanağı yoktur. Bu durum, kentin görüntüsünü olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca burada bir fay hattı da mevcuttur. Belediye bu olumsuzluğu ortadan kaldıracak Konak Mahallesi Kentsel Tasfiye ve Dönüşüm projesi hazırlamıştır.

2) Çeltikçi Mahallesi

Bu mahallenin eski ismi Arap mahallesidir. Bu ismin verilmesinin sebebi de ö dönemde Arapların (kökeni tamamen Libyalı) çok fazla olmasıdır. Bunların Söke'ye yerleştikleri tarihi kimse bilmiyor. Bugün de bu mahalle de arap kökenli insanlar yaşamaktadır. Bu insanların tenleri biraz koyu olduğundan, diğer insanlardan kolaylıkla ayırmak mümkündür.

Mahalle son 15 yılın en hızlı büyüyen en eski mahallelerinden biridir. Söke'nin nüfus açısından en kalabalık mahallesidir. Nüfusu 12.432'dir. bu mahallenin büyümesini toplu konutlar (Huzur ve Morkent toplu konut alanları) sağlamıştır.

Bu mahallede Sağlık Ocakları, Yavuz Selim Lisesi, Fahrettin Uyguntüzel İlköğretim Okulu, 100. yıl İlköğretim Okulu, Fatih İlköğretim Okulu, ve Öğretmenevi, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Adliye Sarayı (Mahallenin gelişip canlanmasında önemli rol oynamıştır.) bulunmaktadır.

Mahallenin önemli Caddeleri Şunlardır:

Mehmetçik, Bayındır, Albayrak, Mimar Sinan, Osmangazi, Kurtuluş, Koçlar ve Atatürk önemli Caddeleridir. Çıkmaz sokaklar mevcuttur.

Mahallenin kuzeyinde Konak Mahallesi, kuzeybatısında Kemalpaşa, doğusunda ve kuzeydoğusunda Yenicami Mahallesi yer alır.

3) Cumhuriyet Mahallesi

Söke'nin sanayi bölgesidir. Bu mahalle sanayi sitesi kurulduktan sonra hızla büyümeye başlamıştır. Söktaş, Kapalı Spor Salonu, Stadyum, Sanayi Sitesi, Anadolu Lisesi, Çıraklık Eğitim Okulu, Seyda Fırat İlköğretim Okulu ve Sadullah Kuşada İlköğretim okulu ve Panayır pazarı bu mahalle sınırları içinde bulunur.

Özellikle Panayır pazarının kurulduğu gün mahalle çok yoğun olur. Bu pazara özellikle hafta içi çalışıp vakti olmayanlar gelir.

Mahallenin batısında Çeltikçi Mahallesi, kuzeydoğusunda Yenicami mahallesi yer alır.

Mahallenin önemli Caddeleri şunlardır.

Ünver, Albayrak, İstiklal, Akaller, Muradiye, Koçlar, Kurtuluş, Asya ve Reis Mustafa Ersoy Caddeleridir.

Sokaklar işlektir. Ana caddeye açılır.

4) Yeni Cami Mahallesi

En hızlı büyüyen mahallelerden biridir. Nüfusu 9888'dir.

Mahallenin batısında Konak Mahallesi, kuzeyinde Atatürk Mahallesi, güneyinde Cumhuriyet, güneybatısında Çeltikçi, batısında Kemalpaşa Mahallesi yer alır.

Santral garajı, Çarşamba pazarı, toptancı hali ve çarşının büyük kesimi Hacıkazımoğlu İlköğretim Okulu, Mehmet Ali Ekener İlköğretim Okulu, Behiye Hanım İlköğretim Okulu, Vakıfbank İlköğretim Okulu, Ali Rıza Efendi İlköğretim Okulu bu mahalle sınırları içinde yer alır. Etap ve çevre yolu civarı yeni toplu konut alanlarıdır.

Mahallenin önemli Caddeleri şunlardır:

İstasyon, Yüksel Yalova, Sekiler, Yenigün, Değirmen, Adnan Kahveci, Bağarası, At pazarı, Karayalçın, Akaller, Hilal Öcal ve Nihat Aşkın Caddesi. Bu Caddelerden en işlek olanı iş yerlerin yoğun olduğu İstasyon Caddesidir.

5) Atatürk Mahallesi

Söke'nin en yeni, en planlı ve güzel mahallesidir. Nüfusu 6492'dir.

Organize Sanayi Bölgesi gerçekleşirse 1. derecede sanayi bu mahalle kapsamında kalacağından gelecekte bu mahalle büyük bir gelişim gösterecektir.

Ticaret Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Felekşan Fırat İlköğretim Okulu, İstasyon, Taris tesisleri, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Sökebey Kültür evi, Çimento Fabrikası ve mezbaha bu mahalle sınırları içinde bulunmaktadır.

Mahallenin önemli Caddeleri şunlardır:

Aydın, Turgut Özal, ve Mercan Caddeleridir. Bu Caddelerden en işlek olanı Aydın Caddesidir.

6) Fevzipaşa Mahallesi

Mahalle tamamen mesken alanıdır. Ancak Aydın caddesi bölümünde işyerleri vardır. Bu mahalle okullar mahallesidir. Söke Lisesi, Atatürk İ.O.Ö., Sağlık Meslek Okulu, Teknik Meslek Lisesi, Turizm Meslek Lisesi, Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi bu mahalle sınırları içinde yer alır.

Kuşadası Söke çevre yolu bu mahallenin büyümesine ve yeni yerleşim alanlarının açılmasına neden olmuştur. Mesken alanlarının bir kısmını gecekondular oluşturur. Mahallenin nüfusu 6184'tür.

Mahallenin önemli Caddeleri şunlardır

Faik Kocagözoğlu, Kayaş, Aydın ve Akaya Caddeleri Sokak isimleri genelde dağ isimlerinden, ozanlarımızdan ve şahıs isimlerinden oluşmaktadır

Mahalle, Söke'nin çarpık gelişmiş üç önemli alanından biridir. Bu çarpık ve kaçak yapılaşma Kuşadası çevre yolunun kuzeyine kadar sıçramıştır. Ayrıca bu alan heyelan riski

nedeniyle büyük oranda yerleşime yasaklı konumdadır. Bu nedenle belediye Fevzipaşa mahallesi Kentsel Islah ve Dönüşüm projesi hazırlamıştır.

7) Kemalpaşa Mahallesi

Söke'nin en eski mahallesidir. Nüfusu 5272'dir.

Mahalle sit alanı olduğundan ve toplu konut alanı fazla olmadığından büyüyen bir mahalle değildir.

Kemalpaşa mahallesi Cumhuriyet öncesinde Söke'nin Rum mahallesidir. Kemalpaşa ismi verilmeden önce bu isimle anılmaktaydı. Bu mahallede Rumlardan kalma tarihi yapılar(1831, 1887, 1897 yıllarında yapılmış) mevcuttur. Bu nedenle mahallenin korunması ve yaşatılmasının şehrin tarihi dokusunun korunması açısından önemi büyüktür.

Kurtuluş savaşından sonra yaşanan mübadele sonucunda Rumların terk ettiği mahalleye o dönemde Atatürk'ün Söke'yi ziyaretinden dolayı Kemalpaşa ismi verilmiştir.

Rumların terk ettiği bu mahalleye Türk aileleri yerleşmiş ancak zaman içerisinde yerleşimcilerin semtten çekilmesi ile kiraya verilen bu yapılar maddi yetersizlikten dolayı hak ettiği değeri göremeyip viranlaşmaya başlamıştır.

Rumların yaşadığı bu mahallede Levanten tipindeki evler çoğunluktadır. O dönemde bu mahallede alay kumandanı ve devlet memurları otururdu. Şimdiki caminin yerinde görkemli Rum Kilisesi, Halk Eğitimin bugün kullandığı bina da Rum okuluydu. Askeri karargah olarak kullanılmaktaydı.

Evlerin duvar örgülerine taş ve yer yer tuğla; bölme duvarlarında bağdadi veya ahşap karkas tekniğinin kullanıldığını görmekteyiz. Doğrudan dışarıyla bağlantılı evler iki, üç, bazen dört katlı inşa edilmiştir.¹²

Mahalle kuzeyinde Konak Mahallesi, güneyinde Çeltikçi mahallesi yer alır.

Mahallede Mal Müdürlüğü, Vergi Dairesi Müdürlüğü, Halk Eğitim Müdürlüğü, Kemalpaşa İ.Ö.O., Kız Meslek Lisesi bulunur. Mahallenin büyük bir bölümü çarşı ve işyeridir.

Mahallenin önemli Caddeleri şunlardır:

6 Eylül, Ömer Koyuncuoğlu ve Gündoğdu Caddesi

Mahallenin birkaç çıkmaz sokağı (Şehit Cafer 1,2,3. çıkmaz sokaklar) dışında diğer sokaklar ana yolla bağlantılıdır.

Mahalle Söke'nin en eski yerleşim yeri olduğundan tarihi ve kültürel dokusunun korunmasında önemli bir yeri olduğu noktasından hareketle 2001 Şubat ayında İzmir II. Nolu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından Kentsel Sit Alanı İlan edilmiş ve koruma altına alınmıştır. Mahalledeki tarihi özellikli yapıların kiralama ve kamulaştırma yöntemiyle alınması ve Sosyal donatı merkezlerine dönüştürülmesi düşünülmüştür. Örneğin sokak

---

¹² M. Kürüm, Söke ve Köylerde Mimari, **a.g.s.**, s.293

çocukları, Rehabilitasyon Merkezi, Okul Sonrası Eğitim Merkezi, Kadın Sığınma evi, Kütüphane, Etnografya Müzesi, Meslek Odaları, Sivil Toplum Örgütleri, Misafirhane, Restoran, Kafeterya, Alışveriş merkezleri gibi sosyal donatılar oluşturulacaktır.

Mahalle eğimli bir alanda kurulduğundan bozuk bir kentleşme söz konusudur. Bu amaçla belediye Kemalpaşa mahallesi kentsel tasfiye ve dönüşüm projesi hazırlamış ve yaptığı nazım imar planında bu projeye yer vermiştir.

8) Yenikent Mahallesi

Nüfusu 4426'dır. Önce Konak Mahallesi'ne bağlıydı. 2000 yılında ise mahalle statüsü kazandı. Yeni Mahalle olmasına rağmen devamlı büyümektedir.

Bu mahallede Nebahat Alpan İ.Ö.O., Söke Meslek Yüksek Okulu, Söke Fehime Faik Kocagöz Devlet Hastanesi yer almaktadır.

Mahalle Söke Nazım İmar planı ile kentin gelişme ve büyüme alanı olarak planlanmış, kentsel bir çok sosyal aktiviteli alanlara yer verilmiştir.

Mahallenin doğusunda Fevzipaşa ve Konak mahallesi yer alır. Söke'nin en yeni ve modern mahallesidir. İsmi de yeni bir mahalle olmasından gelmektedir.

Mahallenin önemli Caddeleri şunlardır:

İsmet İnönü, Mehmet Semerci, Önder Özokumuşoğlu, Faik Kocagöz, Acar caddesi ve Mustafa Kemal Atatürk Bulvarı .

Tablo33: Söke Şehrindeki Önemli Resmi ve Özel Hizmet Birimlerinin Dağılımı

Konak	Çeltikçi	Cumhuriyet	Yenicami	Atatürk	Fevzipaşa	Kemalpaşa	Yenikent
Hükmet Konağı	Sağlık Ocağı	SÖKTAŞ	Santral Garajı	Çimento Fab.	Söke Lisesi	Mal Müdürlüğü	Nebahat A. İÖO
Emniyet Müd.	Yavuz Selim L.	Sanayi Sitesi	Çarşamba Pazarı	Mezbaha	Atatürk İÖO	Vergi Dairesi	Söke MYO
Belediye	Fah. Uy. İÖO	Kapalı Spor Salonu	Toptancı Hali	Ticaret Lisesi	Sağlık Yüksel Ok.	Halk Eğitim Merkezi	Devlet Hastanesi
Jandarma	100. yıl İÖO	Stadyum	Hackazım İÖO	İmam H. Lisesi	Teknik Meslek L.	Kız Meslek Lisesi	Huzurevi
PTT	İlçe MEM	Panayır paz.	TANSAŞ	F.F. İöo	Turizm L.		
Kocagöz İÖO	Öğrt.evi	Anadolu Lisesi	M.Ali Ekener İöo	İstasyon	Cumhuriyet Anad. Lis.	Kemalpaşa ilköğretim o.	
Sıdika İÖO	Çeltikçi İÖO	Çıraklık Eğitim merk.	Behiye Hanım İöo	Banvi	And. Öğrt. Lisesi		
Jaletepe İÖO	Huzur ve Morkent	Seyda Fırat İÖO	Vakıfbank İöo	Sökebey Kült. Evi			
Kütüphane	Adliye	Sadullah Kuşada İOO	Ali Rıza Efendi İöo	Uğur Mumcu P.			
Akbank	ŞOK	Hayvan Pazarı	Hacı Ziya Bey Cami	I Nolu Sağ. Oca.			
Halkbank	H.H.P. Cami	Beld. Sosyal Tesisleri	İş ve İşçi Bulma Kur.	Ana sağlık			
Yapıkredi	Belediye Loj	Askeri Bölge	Ahmet Özbaş C.				
Garanti	Fatih İÖO	Subay Loj.	ETAP				
İş Bank.		Y. Selim L.	Güzelyurt				
Ziraat Bank			TARİŞ				
Vakıf							
Atatürk Parkı			Ticaret borsası				
Şeker Bank			Yavuzlar Çırçır fabr.				
BİM							
Kült. Merkezi			2 tane benzin ist.				

D SÖKE ŞEHRİNİN GELİŞİM YÖNLERİ VE BUNLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Şehir merkez yerleşimi genelde kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu genişlemektedir. Bu gelişim kuzeydoğuda ticari alanda, güneybatıda hem sanayi hem konut hem de ticaret alanındadır.

Şehrin güneydoğusu konut ağırlıklı olup mevcut O.S.B kobi ihtisas siteleri yer almaktadır. Kuzeybatı ise sadece konut gelişimidir.

Kentin gelişimini etkileyen en önemli faktör korunması gereken tarım alanlarıdır. Gelişimin bu alanlara kaymaması gerekmektedir.

Söke şehrini zeytinlik ve sulu tarım alanları çevrelemektedir. Yapılan bir çalışmaya göre 1963 -2003 yılları arasında 1.014.21 ha'lık alan yerleşmeye açılmıştır. Eğimli ve tarımsal özelliği olmayan araziler yerine özellikle zeytin yetiştirilen alanların kentleşmeden dolayı yerleşmeye açıldığı ve sulu tarım arazilerinin büyük kayıplar verdiği saptanmıştır.

Dolayısıyla daha sonraki dönemlerde kent gelişimi temel alındığında tarımsal üretim kapasitesi olmayan veya düşük olan yabancı zeytin alanları belirlenerek kentsel gelişim bu alanlara kaydırılabilir. Yani ova kesinlikle yapılaşma amaçlı olarak kullanılmamalı ve kaçak yapılara izin verilmemelidir.

Kentsel gelişimi etkileyen diğer faktörler deprem ve heyelandır. Özellikle Fevzipaşa mahallesi Söke'nin çarpık gelişmiş bir alanıdır. Bu çarpık ve kaçak yapılaşma Kuşadası çevre yolunun kuzeyine sıçramıştır. Bu alan heyelan riski nedeniyle yerleşime yasaklı konumdadır.

Konak mahallesi de heyelan riski taşıyan aşırı eğimli bir alan olup aynı zamanda fay hattının geçmesinden dolayı deprem sorununun yaşandığı bir yerdir. Her iki mahallede de şehrin gelişimi söz konusu olamaz.

Söke çayı Şehri 2 kısma ayırmaktadır. Batıda Kemalpaşa, Çeltikçi ve Cumhuriyet mahalleleri Doğuda ise Konak, Fevzipaşa, Yenicami, Atatürk ve Yenikent mahalleri yer alır. Şehrin gelişimi Doğuya doğrudur. Şehir, Bağarası Caddesi üzerinde gelişim göstermektedir.

Şehrin doğu ve batı kısımlarını birbirine bağlayan köprüler bulunmaktadır.Kuzeyden güneye doğru bu köprüler Maden İşçileri, Altı Eylül Şehitleri, Demirköprü, Halk Köprüsü ve Çevre yolu köprüsüdür.Bunlar dışında iki de yaya köprüsü bulunmaktadır. Demirköprü ile yaya köprüsü arasında belediye otoparkı ile Altı Eylül Şehitleri köprüsü arasında belediye dükkanları bulunmaktadır.

Organize Sanayi Bölgesinin kurulmasıyla şehir daha fazla gelişim gösterip her alanda bir canlılık kazanacaktır.

E ŞEHRİN CADDE VE SOKAK SİSTEMİ

Cadde ve sokak sisteminin oluşmasında etkili olan faktörlerden biri morfolojidir. Şöke şehrinde cadde ve sokak sisteminde morfolojinin etkisini görmemiz mümkündür. Bunu en iyi

Konak mahallesindeki yer alan sokaklarda görebiliriz. Bu mahallede yer alan sokakların bir kısmı merdivenli yollar şeklinde düzenlenmiştir. Eğimin fazla olması bu sonucun doğmasında etkili olmuştur.

Şehirde birkaç çıkmaz sokak dışında sokakların hepsi ana caddelere açılır. Sokaklar Kemalpaşa gibi eski mahallelerde dar, Yenikent, Atatürk gibi yeni yapılanmış mahallelerde ise geniştir.

Şehrin en önemli caddeleri:Aydın,İstasyon,Yüksel Yalova, Kubilay,İsmet İnönü, Bağarası, Abdi İpekçi,Albayrak,Sekiler,6 Eylül Ve Ömer Koyuncuoğlu caddeleridir.

Aydın caddesi şehrin çıkışını meydana getirir. Şehir çıkışında caddenin batı tarafında Söke-Kuşadası yolu, doğu tarafında ise Aydın-Milas yolu yer alır.

Şehrin en önemli ticari, idari, eğitim ve kültürel alanları Aydın ve İstasyon caddeleri üzerinde yer alır. Bu caddeler aynı zamanda şehrin çarşısını da oluşturmaktadır.

Çarşamba günleri kurulan pazar Yenicami mahallesine buna bağlı olarak İstasyon ve Aydın caddesine canlılık getiren beşeri faktörlerdir. Pazar sayesinde bu 2 cadde üzerinde yer alan mağaza ve marketler fiyatlarında indirim yaparak halkın ihtiyacını en ucuz şekilde karşılamasını sağlamaktadır.

F MESKEN ÖZELLİKLERİ

Şehirde yer alan meskenler farklı zamanlara göre iki farklı mesken tipi olarak karşımıza çıkar. Birincisi tarihi şehir dokusuna ait geleneksel Türk mimari özelliklerini yansıtan meskenler. Buna en iyi örnek Kemalpaşa mahallesinde yer alan zamanında Rumların yoğun olarak yaşadığı Levanten tipindeki evlerdir. Duvar örgülerinde taş ve yer yer tuğla, bölme duvarlarında bağdadi veya ahşap karkas tekniği kullanılmıştır.¹³

Kemalpaşa mahallesindeki bazı evlerde 1831,1887,1897 gibi yapım tarihleri dikkati çeker.¹⁴

İkincisi ise şehrin gelişim gösterdiği günümüz yapılarına uygun yapılardır. Bunlara en güzel örnekler Atatürk, Yenicami ve Yenikentteki yapılar gösterilebilir.

Mesken özellikleri bir yerleşimin coğrafi yapısı hakkında bizlere ipucu verir. Bu bakımdan Söke şehrinde yer alan meskenlerin coğrafi çevreye uyan ve bulunduğu çevrenin etkisini taşıyan meskenler olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Çimento fabrikasının şehirde yer alması yapıların betonarme ağırlıkta olmasını sağlamıştır.

Şehrin meskenlerini mahallelere göre değerlendirirsek yeni gelişen mahallelerde konutlar

---

¹³. M.Kürüm ,Söke ve Köylerde Mimari,a.g.s.,s.293

¹⁴A.Vardar,.Söke Kemalpaşa Mahallesi,Eğre Mimarlık yıl.10, sayı.35, İzmir 2000,s.40-41(Bkz. M.Kürüm,Söke ve Köylerde Mimari,a.g.s.,s.293)

5-6 katlıdır. Atatürk ve Yenicami Mahalleleri buna örnektir. Bu alandaki yapılar aynı zamanda şehrin modern görünümü olmasını sağlamaktadır. Konak mahallesinde de evler çok katlıdır. Kemalpaşa ve Fevzipaşa (yenikent'e yakın alanı dışındaki yerler) gecekondularının yoğun olduğu yerlerdir. Bunun sebebi doğudan gelen insanların bu mahallelere gelip gecekondular yapıp yerleşmeleridir.

Şehirde yer alan mesken yapı gereçleri beton ve tuğla –brikettir.

Hem ticari hem konut olarak kullanılan meskenler Aydın ve İstasyon caddelerinde yer almıştır.

V. BÖLÜM

SÖKE ŞEHRİNİN BAŞLICA FONKSİYONLARI VE BUNLARIN DAĞILIŞ SAHALARI

İktisadi coğrafyada insanların ve toplumların faaliyetleri üç sektöre ayrılmaktadır. Bunlar:

Primer Sektör : Ziraat ve Ormancılık

Sekonder Sektör : Sanayi ve İmalat faaliyetleri

Tersiyer Sektör : Ticaret, Ulaşım, Sosyal ve Kültürel hizmetler, sağlık hizmetleri eğlence ve sanat faaliyetlerini içine dahil etmektedir.

Özellikle bu üç sektörden tersiyer ve sekonder sektörlerle ait fonksiyonların toplandığı şehirler, sahip oldukları fonksiyonlarıyla çevresine hizmet vermektedir.

Kentsel fonksiyonların, bir kentin devamlılığını sürdürmesinde, gelişmesinde ve çevresiyle sürekli olarak iletişim halinde bulunmasında önemli bir yeri vardır¹

Çeşitli hizmetleriyle şehir, çevresindeki sahayı dolaylı ve dolaysız olarak etkilemektedir. Bu hizmetler şehir dışında ne kadar uzağa yayılırsa, şehrin önemi o derece büyümektedir².

Kentsel fonksiyonlar, kentleri çevrelerine göre bir çekim merkezi haline getiren önemli bir unsurdur. Bu nedenle şehirler çevrelerindeki nüfusu kendine çekme özelliğine sahiptir. Buna bağlı olarak şehirde nüfus artmaktadır. Bu artış karşısında faaliyetler ve hizmetlerde çeşitlenmektedir.³ Şehir zamanla belirli fonksiyonlarını kaybederse nüfus kaybıyla karşı karşıya kalır. Şehri bu açıdan değerlendirdiğimizde Söke, fonksiyonlarını arttırarak nüfusu kendine çeken bir yerleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Söke, turizm potansiyeli, sahip olduğu geniş tarım alanları ve tarıma dayalı sanayisi ile birçok çekiciliği kendisinde barındırmaktadır. Bu nedenle geçmişten bu yana özellikle son 25-30 yıl göç alan bir

---

¹. M. Bayartan, Kentsel Fonksiyonların Ortaya Konmasında ve Değerlendirilmesinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı, **30-31 Ekim, Fatih Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri**.,İstanbul 2002

² H. Karaboran, "Şehir Coğrafyası ve Şehrsel Fonksiyonlar", "**Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)**", c:III, say:1, Elazığ 1989, s.81-118

³ M.Bayartan,Kentsel Fonksiyonların Ortaya Konmasında Ve Değerlendirilmesinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı, **30-31 Ekim Fatih Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri**.,İstanbul 2002

yerleşmedir.

Söke'nin Ekonomik gelişim trendine baktığımızda özellikle ticaret ve turizmin gelişeceğini düşünürsek gelecekte bölgenin ticaret merkezi olacaktır. Özellikle Söke Organize Sanayi Bölgesi tamamlandığında binlerce kişiye istihdam yaratacaktır. Bu durum fonksiyonlarının artmasını sağlayacaktır

A İKTİSADİ FONKSİYON

Şehirlerin nüfus sahalarının genişliği şehir dahilinde büyük nüfus kitlelerinin barınması, çevredeki irili ufaklı yerleşmelerle şehrin yakın ilişkiler kurabilmesi ve münasebetlerini devam ettirmesi şehrin iktisadi bakımdan arzettiği elverişli şartlara bağlıdır.⁴ Söke şehrini bu yönden değerlendireceğim.

1) Sanayi Faaliyetleri:

Söke'de sanayi tarıma dayalıdır. Tarım makineleri imalatı, çırçır fabrikaları, Söktaş İplik ve Kumaş Fabrikası, Mavi Ege Kot Fabrikası, Söke Un Fabrikası, Zeytinyağı Fabrikaları tarımın sanayideki etkisini göstermektedir. Tabi bunların dışında mermer sanayi, Batı Söke Çimento Sanayi, İnşaat Sanayi sökenin ekonomisini gösteren faaliyetlerdir.

Sanayi faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlarda özellikle büyük ve orta büyüklükteki sanayi kuruluşları bir yandan üretim yaparken bir yandan da bu alanda iş gücü yaratmaktadır.⁵ Bu açıdan Söke şehrine bakıldığında sanayi tesislerinde çalışan veya çalışacak elemanlar çevre yerleşmelerden şehre gelir. Bu da sanayiye bağlı olarak şehirde nüfusu artırmaktadır.

Son yıllarda şehir sanayileşme yolunda çabalar göstermeye başlamıştır. Her türlü sanayinin bulunduğu geniş boyutlu sanayi çarşısı bu kesimde çalışan halk için de önemli bir iş kolu durumundadır.

Şehirde istihdam imkanlarının artırılması ve buna bağlı olarak işsizlik sorununun hafifletilmesi kalkınmanın ve çağın gelişimine ayak uydurabilmesi için hızlı sanayileşmek, ekonomiyi tam istihdam sağlayacak şekilde büyütüp geliştirmek, kaliteli üretime ulaşmak,

---

⁴ S.Göney, Şehir Coğrafyası, İstanbul Üniverstesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul 1995, s.164

⁵ M. Bayartan, Kentsel Fonksiyonların Ortaya Konmasında Ve Değerlendirilmesinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı, **30-31 Ekim, Fatih Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri**, İstanbul 2002

tarım, sanayi sektörleri arasındaki dengeyi kurmak zorunludur. Bunu yapabilmenin en iyi yollarından biri kurulacak olan organize sanayi bölgesidir. 1996 yılında Resmi gazetede yayımlanan yatırım programında kredili OSB'ler arasında yer alarak kurulan Söke Organize Sanayi Bölgesi;

15 Aralık 2003 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanmış, 23 Aralık 2003 tarihinde il idare kurulu kararı ile yürürlüğe girmiştir.

İmalat Sanayi

a)Küçük Sanayi Sitesi (Söke Sanayi Sitesi)

Söke Esnaf ve Sanatkarlar tarafından kurulmuştur. Site birçok sanat dalında çalışan esnafı bir araya toplayarak organize iş gücü sağlamıştır. Sitenin çevresi kısa sürede başka iş yerleri ile dolmuş ve alan genişlemiştir.

Küçük Sanayi siteleri çok ortaklı sanayi sitesi kooperatifleri şeklinde oluşmuştur. Halen faaliyette olan Söke Küçük Sanayi Sitesi Kooperatifi Türkiye çapında bir örnektir.

Söke'de Küçük Sanayi Sitesi toplam 360 işyerine sahiptir. Bu işyerlerinin çoğunluğunu araba tamiratçıları,hurdacılar ,marangozlar ve nalburcular oluşturmaktadır. Söke'de şu an yapımı bitmiş olan Gaye Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Fakat henüz faaliyete geçmemiştir. Söke çıkışında Aydın yolu üzerinde Sazlıköy beldesinde yer alır. 154 işyerine sahip olan bu siteye marangozlar taşınacaktır.

Tablo34: Tarımsal Sanayi Tesisleri, Ticari İşletmeler, Tarımsal Kooperatifler ve Bayilikler

TİCARİ ADI	ADEDİ	KAPASİTESİ
Un fabrikası	2	450 ton/gün
Zeytinyağı fabrikası	11	217 ton/saat
Yem fabrikası	1	5 ton/saat
Pamuk ipliği fabrikası	1	6500 ton/yıl
Tekstil fabrikası	1	75000 metre/yıl
Konfeksiyon fabrikası	2	40000takım
Pamuk ve çırçır fabrikası	16	158.830 ton/yıl
Saw-geen fabrikası	2	45000 ton/yıl
Zirai aletler fabrikası	22	200000 adet/yıl
Salyangoz işletme fabrikası	1	1000 ton/yıl
Tavukçuluk işletmesi	4	
Süt mandırası	7	12500 ton/yıl
Zeytin salamurhanesi	23	370
Soğuk hava tesisi	8	395 ton
Mezbaha	3	
Besihane süt sığırı	22	468 ton/yıl
Un değirmeni	4	55000 ton
Hububat selektörü	1	2000 ton/sezon
Pamuk	26	35000 ton/sezon
Karina dalyanı	1	70 ile 150 ton

Kaynak:İsmail Dalgıç ,**Söke Tarihi Coğrafyası ,Ekonomisi** adlı kitap

b) Organize Sanayi Bölgesi (O.S.B)

Şehir merkezine 3 km uzaklıkta bulunan Söke Organize Sanayi Bölgesi, otoyola 10 km, Aydın'a 54 km, İzmir Adnan Menderes Havaalanına 90 km, İzmir'e 100 km, Kuşadası Limanı'na 20 km, Güllük Limanına 100 km mesafededir.

Organize sanayi bölgesi, Batı Söke Çimento Fabrika arkası, Kızıllıgın, Balkan ve Demiryolu mevkiinde kurulacaktır.

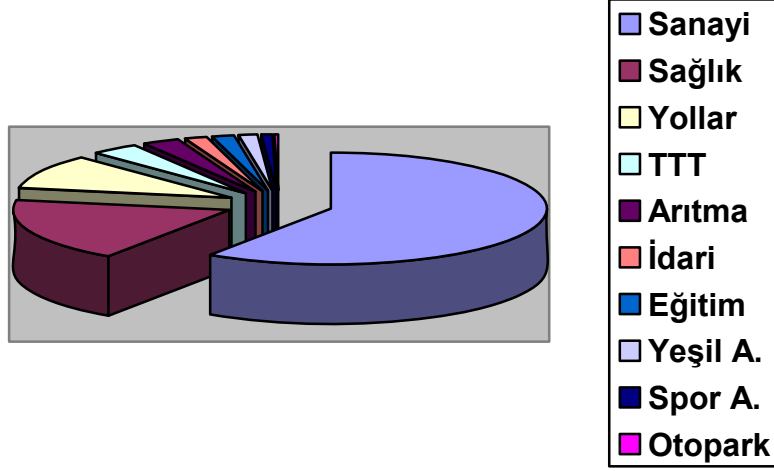
Söke Organize Sanayi Bölgesi imar planında 1,88 milyon m² sanayi alanı üzerinde bulunmaktadır.

Karma OSB statüsünde olan Söke OSB’de başta Gıda ve Tarımsal sanayi olmak üzere; gıda, tekstil, tarım makineleri, pamuk, çırçırılama, inşaat,makine ve yedek parça, güneş enerjisi, ambalaj, elektrik ve elektronik, cam, otomotiv, otomotiv yan sanayi, asansör, Büro malzemeleri, çelik konstruksiyon haddeçilik ve muhtelif makine imalatı konularındaki sektör grupları yer almaktadır. Söke OSB çalışmaları 7 aşamayı kapsamaktadır. Bunlar imar planı, imar uygulama planı, altyapı zemin araştırma raporu, altyapı avon projeleri (yol,su,elektrik), altyapı uygulama projeleri, keşif ve ihale dosyası hazırlanması ve orijinalerin teslimi işleri yer alır.⁶

Tablo35: OSB’de Arazi Kullanımı

DAĞILIM	ALAN M ²	ORAN &%
Sanayi Parseli	1.119.935,62	59,37
Sağlık Koruma Bandı	346.314,39	18,36
Yollar Alanı	191.070,00	10,13
Teknik Altyapı Alanı	65.888.,32	3,49
Arıtma Tesisi Alanı	52.188,03	2,77
İdari ve Sosyal Tesis	34.994,80	1,86
Eğitim Alanı	29.362,00	1,56
Yeşil Alan	26.251,00	1,39
Spor Alanı	17.302,80	0,92
Otopark Alanı	3.138,00	0,17
TOPLAM	1.886.444,16	100

⁶ O.S.B. Verileri,2006

Grafik11: Söke OSB'de Arazi Kullanımı

SÖKE NAZIM İMAR PLANINDA YER ALAN İHTİSAS SİTELERİ

- 1) Söke Galerici Sitesi
- 2) Toptan Gıda Çarşısı Sitesi
- 3) Fırıncılar ve Unlu Mamuller Sitesi
- 4) Demir, Çimento, Kireç, Tuğla ve Benzerleri Sitesi
- 5) Mahrukatçılar Sitesi
- 6) Hurdacılar Sitesi
- 7) LPG Dolum ve Toptancılar Sitesi

SÖKE NAZIM İMAR PLANINDA YER ALAN KOBİ SİTELERİ

- 1) Tarımsal Mekanizasyon Siteleri
- 2) Dökümcüler
- 3) Kaplamacılar
- 4) Kaportacılar ve Mobilyacılar
- 5) Makine İmalatçıları
- 6) Tornacılar ve Metal İşletmeciler

Söke organize sanayi bölgesinin toplam enerji ihtiyacı olan 20 MVA'lık elektrik enerjisinin bölgenin kuzey sınırında yer olan SÖKE 154/34,5 trafo merkezinden temin edilmesi için 2 adet fider tahsisi ile birlikte gerekli müracaatta bulunulmuş, TEİAŞ gerekli fider tahsisini yapmıştır. Ayrıca şehir, Söke trafo merkezine en yakın yerde 28791 m²'lik bir teknik

alt yapı alanı planlanarak ileride kendi enerjisini üretme amacındadır.⁷

Organize sanayi bölgesinin pis sularının arıtılması amacıyla bir arıtma tesisi kurulması da planlanmaktadır.

Sanayi bölgesi için su temin etmek amacıyla da çalışmalar yapılmaktadır.

Su ihtiyacının tamamı derin kuyular ile yer altı sularından karşılanacaktır. Arazinin tarım amaçlı kullanıma ve jeolojik yapısı göz önüne alınarak ortalama 150 metre civarında açılacak olan derin kuyularda ilk 60 m'lik kısım izole edilerek, turbalıklar nedeni ile su kalitesinin düşmesinin önüne geçilecektir.⁸

Organize sanayi bölgesindeki tesislere doğalgaz verilmesi için de BOTAŞ'ın yapımını planladığı Deniz-Nazilli-İzmir dağıtım hattı programı kapsamında söke dağıtım hattı da BOTAŞ tarafından yapılacaktır.

Organize sanayi bölgesi içerisinde 4 ayrı noktada toplam 65.888m² olarak planlanan teknik altyapı alanları bölgenin ihtiyacı olan tüm alt yapı tesisi ana dağıtım noktaları, gömme su deposu, alt yapı tesislerin işletilmesi için gerekli yardımcı üniteler, itfaiye tesisi, iş atölyeleri gibi tesisler için hizmet vereceklerdir.

34,994 m²'lik bir alanda idari hizmetlerin yürütülmesinin yanında toplantı salonu,, sanayi destek birim yerleri, fuar alanı, sağlık merkezi ile de bölge içinde yer alan sanayi kuruluşlarının sosyal ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmektedir.

Sanayinin ihtiyaç duyduğu yetişmiş personel eğitiminin sağlanması amacı ile bölge içinde Meslek Lisesi ve Meslek Yüksek Okulu gibi Eğitim merkezlerinin kurulması için bir alan planlanmıştır.

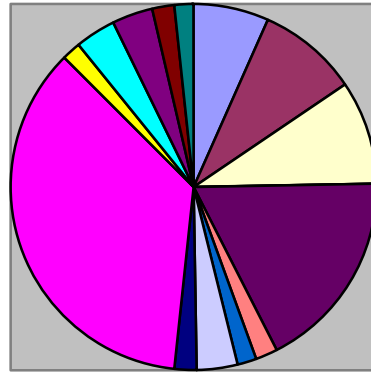
⁷ O.S.B. Verileri

⁸ O.S.B. Verileri

Tablo36: Söke Organize Sanayi Bölgesinde Sektörel Dağılım

SEKTÖR	TALEP ALAN M ²							TOPLAM		%
	5 bin	8 bin	10 bin	15 bin	20 bin	50 bin	100 bin	ADET	ALAN	
Gıda		2	2					4	36000	6,7
Tekstil Konfeksiyon	2				2			4	50000	8,9
Tarım Ma. İml.	2		4					6	50000	8,9
Ambalaj								-	-	-
Çimento Hazır Beton						2		2	100000	17,99
Asansör	2							2	10000	1,8
Plastik İmalatı	2							2	10000	1,8
Tekstil Makine			2					2	20000	3,6
Oyuncak İmalatı	2							2	10000	1,8
Pamuk Çırçırılama							2	2	200000	35,97
Makine Yedek Parça	2							2	10000	1,8
Haddecilik			2					2	20000	3,6
Güneş Enerji İmalatı			2					2	20000	3,6
Örme Dokuma	2							2	10000	1,8
Soğuk Hava Su Ürünleri	2							2	10000	1,8
TOPLAM	16	2	12	0	0	2	2	36	556000	100

Kaynak: OSB verileri

Grafik12: Söke OSB' de sektörel dağılım

Tablo37: Söke OSB'de Katılımcı Firmaların Sektörel Dağılımı

FİRMA ADI	TALEP ALANI M ²	SEKTÖR
Aygün İnşaat San. Ve Tic. Ltd. Şti.	5000	Örme Dokuma
Batı Söke Çimento TAŞ	50000	Çimento Hazır Bet.
Abdullah Uzunbeycan	5000	Asansör
Çekişsen Tarım Alt. Ve Mak. San. Tic. Ltd. Şti.	10000	Tarım Makine İm.
Sarılar Nakliye Ltd. Şti	10000	Gıda
Tankaş Yazlık Eşye ve San. Tic. Ltd. Şti.	20000	Tekstil Konfeksiyon
Ali Rıza Erkollu	5000	Plastik
Halil İbrahim Azbazlar	5000	Tarım Mak. İm.
TEKMEN Tekt. Çıçır. Fab. Taah. San. Tic. Ltd. Şti	10000	Tekstil Makine
Hasan Şaban Tulumcu	5000	Oyuncak İmalatı
ALTINÖZ Tar. Mak. İm. San. Tic. Ltd. Şti.	10000	Tarım Mak. İml.
131 Nolu Pamuk Tarım Satış Koop.	100000	Pamuk Çıçır
KOZA İnş. Tic. Ltd. Şti.	5000	Makine Yedek
MENDERES Teks. Ve Tar. Ürün. San. Tic. Ltd. Şti.	5000	Tekstil Konfeksiyon
HİSAR Doğa Ürünleri ve Sağ. Dep. Tic. San. A.Ş.	5000	Soğuk Hava Su Ür.
DADAŞ Taah. Tur. İşl. San. Tic. Ltd. Şti.	10000	Haddecilik
KARADUTLAR San. Tic. Ltd. Şti.	8000	Gıda
YAKSAN Sıc. Soğ. Su Dep. San. Tic. Ltd. Şti.	10000	Güneş Enerjisi

c) Batısöke Söke Çimento Sanayi T.A.Ş.

Söke-Aydın karayolu üzerinde şehir merkezine 3 km mesafede şarлак mevkiinde 450.000 m²'lik bir alan üzerinde 1955 yılında kurulmuş, temeli ise 1 Mart 1956 tarihinde atılmıştır. Fabrikanın yapımı 8 yıl sürmüştür. Fabrika 10 Ekim 1962 tarihinde çalışmaya başlamıştır. Merkezi İzmir'dir.

Şirket 2000 yılı başında hissesinden %25'ini halka arz etmiş olup bu hisseler satılmıştır. Fabrika halen beş çeşit çimento ürünü üretmektedir.⁹

1) Beyaz Çimento, 2) Portlant 3) Katkılı Çimentoa 4) Trans Çimento 5) Sülfatlı dayanıklı Çimento

Fabrika ayrıca klinker de üretip ihraç etmektedir. (Çimentonun %95'ini klinker teşkil etmektedir.)

Fabrika ayrıca masrafı kendisine ait olmak üzere Devlet demiryollarından Fabrikaya kadar iltisak hattı tesis etmiştir. Sülfata dayanıklı çimento en kaliteli ürün sayılmaktadır.

Liman, baraj, arıtma tesisleri, DSI'nin regilatör vesair tesisleri bu çimento ile yapılmaktadır. Tesis entegre bir tesis olup son model sistemle donatılmıştır. İşletmede 260 kişi istihdam edilmektedir.

Söke çimento 2004'de 9 trilyon kar etmiştir.

Batı Söke Çimento 2006 yılı çeyreğine ilişkin mali tablosuna göre kar açıklayan şirketlerdendir.

DÖNEM	2003/03	2005/12	2005/03	DEĞİŞİM
KAR	6.331.231 YTL	20.256.945 YTL	4.144.035 YTL	52.78

Üretim kapasitesi 765.626 ton/yıl klinker ve 1.193.940 ton/yıl çimentodur.

d) Söke Değirmencilik A.Ş.

Söke'nin iki adet un fabrikasından birisidir.

Fabrika Söke'nin Sazlıköy beldesinde Aydın- Söke karayolunun hemen altındaki eski Büyük Menderes yatağının hemen kıyısında Fırat ailesinin mülkü olan arazi üzerinde kurulmuştur.

Üretilen un; ekmeklik, böreklik, kadayıfık ve baklavalık randımanlıdır. Ayrıca yan ürün olarak rezmol ve kırık buğday da vermektedir. Bunlar hayvan yemi olarak değerlendirilmektedir.

⁹ İ.Dalgıç,a.g.e.,s.121

Söke Değirmencilik, Söke bölgesinden buğday mübaaya ettiği gibi Ankara, Haymana, Konya ve Trakya bölgelerinde alım irtibat büroları vardır.

Tesisin ürünleri Söke UN markası altında Türkiye'nin her yerinde satılmaktadır.

Fabrikanın Devlet Demiryolları yanında kurulması da ayrıca ekonomik bir etkidir. Gelen hammaddenin indirilmesi hep emici aygıtlarla yapılmaktadır.

Un olarak naklide çoğunlukla bu yolla yapılmaktadır.

146.000 ton/yıl işletme kapasitesine sahiptir.

e) Söktaş Pamuk ve Tarım Ürünleri Değerlendirme Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Söke Milas çevre yolu üzerinde karasuluk mevkiindedir. Fırat ailesine ait 180.000 m²'lik açık arazi üzerinde kurulmuştur. Ring iplik, open-end iplik, büküm ipliği, iplik boya ve dokuma tesislerine sahiptir. Bu tesislerde kadre ve penye pamuk ipliği, open end ipliği, dikiş-nakış ipliği, gömleklik kumaş ve dış giyim kumaşı üretilmektedir.

Fabrika 1971 yılında kurulmuştur. Fabrika ayrıca Kız Meslek Lisesi ile Adnan Menderes Üniversitesi öğrencileri için eğitim ve öğrenim bakımından kurs ve staj yeri de olmaktadır.

Üretilen iplik ve kumaşlar yurt içine olduğu kadar yurt dışına da satılmaktadır. İhracat yaptığı başlıca ülkeler İtalya, ABD, İngiltere ve Almanya'dır.

21 milyon m/yıl kumaş üretmektedir. Yakın zamana kadar 1333 kişi istihdam eden fabrika küçülme yaparak çok sayıda işçi çıkarmıştır. Bu nedenle çalışan işçi sayısı 800'e kadar inmiştir.

f) Çırçır Fabrikaları

üretilen pamuğun çırçırılarak mahliç haline getirilip işleyen ikisi "SAWGEN" olmak üzere 14 adet fabrika vardır. Bu fabrikalar:

1 Tariş Sawgın Tesisleri	7. Göktepe Ticaret	12.Tuntaş
2 Güneş Çırçır Fabrikası	8. Tavaslılar	13. Kirişler
3. Doğan Kolektif Şirketi	9.Candalar	14. Rebişler
4. Özbaşlılar Kolektif Şirketi	10. Gültaş A.Ş	
5. Yavuzlar çırçır Fabrikası	11Koyuncuoğlu	

g) TARIŞ

Tarım satış kooperatifi, Ege Bölgesinin ekonomik bel kemiği olan tarıma dayalı bir çiftçi kooperatifidir. Bu kooperatif sadece pamuk değil üzüm, incir, ayçiçeği, zeytinyağı da

mübayaa etmektedir.¹⁰

Tariş tesisleri ve marketi Yenicami Mahallesinde yer alır.

h) Mavi Ege ve Ekenerler Gömlek Fabrikası

Söke Milas yolu üzerinde kurulmuştur. Ege Söke Giyim Sanayi A.Ş. 750 kişi istihdam etmektedir. Outlet 1 ,2 ve 3 olarak geçen mağazalar zinciri Yavuzlar Lmtd. Şirketine ait olup 57 tane mağaza vardır.

i) Menderes Tekstil ve Tarım Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Genç işadamlarından Metin Balçık'ın kurmuş olduğu bir tekstil fabrikasıdır. Çorap üzerine üretim yapılmaktadır.Söke Milas yolu üzerinde bulunmaktadır.

İzmir tekstil sitesindeki mağazalardan yapılan satışlar yanında Almanya'ya önemli ihracatı vardır.

i) Berra Çorap ve Tekstil Sanayi Ltd. Şti.

Çorap üretimi yapan bir fabrikadır. Denizli'li bir şirketten iplik getiren şirket ürettiği çorapların tamamını Almanya'ya ihraç etmektedir.

j) Madencilik

Söke ovası bir dolgu ovası olduğundan taban topraklarında maden yatakları yoktur. Madenler şehir çevresindeki dağlarda görülür. Başta linyit, demir, Uranyum, mermer, zımpara taşi madenleri vardır.

LİNYİT (KÖMÜR) YATAKLARI: Söke linyit yatakları bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Kuşadası yolunun sol tarafında Bülbül Dağı'nın arka yüzünde mevcut linyit yatakları işletilmektedir. Bu linyitin kalorisi oldukça iyi olup (3800-4000 cal) yıllık üretim kapasitesi 40.00-50.000 tondur. Bunun dışında yapılan araştırmalar sonucu Dedetepe, Kupdağı, Yeniköy ve Yarıkkaya dolaylarında da linyit yataklarına rastlanmıştır.

DEMİR YATAKLARI: Beşparmak Dağlarının kuzey yamaçlarında yer alan Çavdar ve Demirçay yakınlarında bol miktarda demir cevherine rastlanmıştır.

URANYUM: Kisir köyü yakınlarında Demirtepe (Osman kuyusu) mevkiinde MTA araştırmaları sonucu Uranyum bulunduğu tespit edilmiştir. Henüz işletilmeye açılmamıştır.

MERMER: Samsun Dağlarının büyük bir bölümü oluşum bakımından mermer kütlesidir. Bu sebeple Güllübahçe ve yakınlarındaki köylerin civarında bol miktarda mermer yatakları mevcuttur. Ancak şimdiye kadar bu yataklar işletilmeye açılmamıştır.

---

¹⁰ İ.Dalgıç,a.g.e.,s.121

DOĞAL GAZ: Artezyen açmak amacıyla yapılan çalışmalar sırasında kaman mevkiinde doğalgaz çıkmıştır. Fakat işletilmemektedir.

Tablo38: Söke ve Çevresinde İşletilen Madenler

Madenin Adı	Bulunduğu Yer	İşletme Durumu
Linyit Kömürü	Söke-Kuşadası Yolu	İşletmeye Devam
Demir Madeni	Çavdar ve Demirçay Köyü	İşletilmiyor
Uranyum	Kisir Köyü Yakınları	İşletilmiyor
Mermer	Güllübahçe Çevresi	İşletilmiyor
Kireç Taşı	Güllübahçe&Sazlıköy	İşletiliyor
Doğalgaz	Kaman Bölgesi	İşletilmiyor

KARAKAŞLAR İNŞ. TİC. VE MADENCİLİK LTD. ŞİRKETİ

Söke ve çevresindeki inşaatların ihtiyacı için lüzumlu kum ve çakıl 2000 yılına kadar çay ve derelerden temin ediliyordu. Bu hem çevrecilik bakımından hem de kalite yönünden olumsuzluk arz ediyordu. Bu önemli ihtiyacı karşılamak amacıyla Söke'nin köklü ailelerinden Karakaş kardeşlerin girişimi ile Karakaşlar İnş. Ve Madencilik Şirketi kuruldu.¹¹

Kuşadası çevre yolu üzerinde Gül dağı mevkiinde kurulan taş, kum, mıcır işletmesi Ocak/2000 tarihinden bu yana bölgede faaliyet göstermektedir.

2000 ton/gün kapasiteli işletme ürettiği malzemeyi karayolları, köy hizmetleri, müteahitler, demir-çimento bayilikleri ve hazır beton şirketlerine pazarlamaktadır.

Muhtelif büyüklükte 6 adet kompresör, 8 ağır hizmet kamyonu çeşitli kırma, eleme üniteleri faaliyet göstermektedir.

Ürettiği yıllık değer 2 trilyon lirayı aşmaktadır.

Söke'de yeni sayılan ve gelecek için ümit vadeden bu işletme hem istihdam açısından hem de önemli bir ihtiyacı karşılaması yönünden bölge ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır.

k) Enerji

Söke şehrinin enerji ihtiyacını Tedaşa bağlı Menderes Elektrik Kuruluşu yapmaktadır şehirde en fazla elektrik tüketimini ticaret alanları yapmaktadır

¹¹ İ.Dalgıç,a.g.e.,s.15

Şehrin elektrik dağıtımını yapan kuruluşun(Menderes elektrik) asıl merkezi Aydın'dadır .

Rüzgar Enerjisi: Temiz yenilenebilir, ucuz ve çevre dostu enerji kaynaklarından birisidir. Yapılan ölçümler sonucunda Söke'de rüzgar enerjisi uygulamaları için uygun olduğu tespit edilmiştir.

Rüzgardan elektrik üretim için Söke çevresinde başlatılan proje tamamlanmış ve ilgili Bakanlığa müracaatta bulunulmuştur.

2)Ticaret

Şehrin çeşitli alanlarında kurulan yerel pazarlar şehirlerde canlılığın ve yoğunluğun sembolü haline gelmiştir.¹²

Şehir, ticari anlamda çevresiyle karşılıklı ilişkide bulunduğu bir ortam yaratmıştır. Bu ortamı sağlayan da yakın ve uzak çevrelerden gelen çeşitli malların burada pazarlanmasıdır. Bu durum ticari faaliyetlerin şehrin fonksiyonunu yerine getirmesini sağlamıştır.

Söke şehri tarihi devirler içerisinde bölgesel pazarın kurulduğu çeşitli ticari faaliyetlerin yürütüldüğü bir merkezdir. Şimdi de aynı nitelik devam etmektedir. Gerçi şu an pazar yeni yapılanmayla eskisine oranla küçülmüştür. Fakat önemini hala korumaktadır. Söke pazarı çevre ilçeler içinde büyüklüğü ve çeşitliliği ile ünlüdür.

Çarşamba Pazarı: İstanbul pazarından sonra Türkiye'nin en büyük 2. pazarıdır. Pazarda mallarını satmak amacıyla Kuşadası, Milas, Koçarlı, Selçuk, Germencik, Ortaklar, İncirliova, Aydın merkez, Nazilli gibi yakın çevrelerden gelen satıcılarla Denizli, Kale, Tavas, Babadağ, Buldan ve Serinhisar (Kızılıhisar) gibi uzak il ve ilçelerden gelen satıcılar bulunmaktadır.

Bu pazarcıların çoğu çevre pazarlarda pazarcılık yapan, çevredeki pazarları günü güne takip ederek arabaları ile dolaşip mallarını satankişilerdir. Bunun yanı sıra Söke'de bakkallık yapanların da pazara mal götürüp sattıkları görülür. Ayrıca pazardan alacaklarının parasının karşılayabilmek için kendi yetiştirdiği ürünlerden veya evde kendi ihtiyacı ve kışlığı için hazırladığı mallardan birazını satmak üzere pazarda satıcı olarak bulunanlar da vardır. Bunlar birkaç demet soğan, birkaç marul, dört beş kilo incir veya zeytin, mandalina, portakal,

---

¹² M.Bayartan, Kentsel Fonksiyonların Ortaya Konmasında ve Değerlendirilmesinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı, **30-31 Ekim, Fatih Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri**,İstanbul 2002

sabun vs. getirip satarlar. Ellerine geçen para ile de evlerinin o haftalık ihtiyaçlarını karşılarlar.

Pazarın kurulduğu gün şehir çok kalabalık olur. Pazarda çevre köy ve ilçelerden gelen alıcılar ile haftalık tatil ilan edildiğinden mevsimlik işçileri (Tarım, inşaat işçileri) görmek mümkündür. Son zamanlarda yaz aylarında deniz kıyılarındaki dinlenme ve sayfiye yerlerinde oturan yazlık sahipleri ile gününbirlik veya yatılı olarak gelen turistleri de Söke pazarının müşterileri olmuştur.

Pazarın bu kadar müşteriyi çekmesinin sebebi; esnafın çokluğu, arz edilen malın fazla olması, esnafın rekabet sebebiyle fazla kar gözetmemesi oluyor. Fiyatın düşük olmasında başka faktörlerde vardır. Örneğin esnafın çoğu vergi mükellefi değildir. Vergi denetimin olmaması bazı malların hale girmeden satılması fiyat düşüklüğünün başlıca sebepleridir.

Pazar yeri satıcılara göre bölümlere ayrılmış gibidir. Manifaturacılar, ayakkabıcılar, bakkaliye malzemesi satıcıları, hazır giyim satıcıları, züccaciyeci, balıkçılar, yoğurtçular, sebze ve meyve satıcıları, fide ve fidan satıcıları bunların dışında tarım aletlerinden çapa, kürek, testere gibi mevsimlik tarım işçileri ve inşaat işçilerinin kullandığı basit araçları satanlar pazarda geniş yer işgal eder. Bu satıcılar birbiri içine girmeden ve bir bölme ayrılmadan gayet muntazam ve hoş bir tarzda birbirlerinden ayrılmışlardır.

Söke pazarının en ilginç yönlerinden birisi de bol miktarda ot satılmasıdır. Kırdan ve tarlalardan, tarla kenarlarından toplanan otlar mevsimine göre pazarda yığın yığın satılır: Sarmaşık otu, arap saçı, turp otu, ebe gümeci, kenger dikenin köklerinin taze olduğu (şevketi bostan), dalağan (ısırgan otu) vs. bu otların başlıcalarıdır. Bunların dışında kültür bitkileri olarak nane, maydanoz, tere, taze soğan, marul, roka gibi baharlı yeşil sebzeler de pazarda bol miktarda satılır ve hemen hepsi alıcı bulur

Her hafta Çarşamba kurulan Söke pazarının çok kalabalık olması ve mevcut alanının yetmeyip çevredeki cadde ve sokaklara pazarın taşması gerek pazar yeri civarındaki konut sahiplerini gerekse alışveriş amaçlı pazar yerine giden vatandaşları sıkıntıya soktuğundan belediye daha düzenli bir pazar alanı yaratmak için çalışma yapmıştır. Çünkü sağlıklı plansız açık pazar yeri hiç kimse tarafından memnuniyetle karşılanmamaktaydı. Pazar yerinde plansız programsız sokağa dökülmüş mallar ve birbirlerini çiğneyerek sürtünerek yürümeye çalışan insanlar vardı. Hırsızlık, yankesicilik kol geziyordu. Yazın güneşten kışın yağmurdan pazarcı şikayetçiydi. Bugün artık o ilkelik yok. Yapılan pazar yeri daha sağlıklı, planlı ve rahattır.

Diğer bir pazarda Pazar günleri kurulan çevre mahallelerin ihtiyacını gören panayır pazarı (Pazar pazarı)'dır. Çeltikçi mahallesinde Sadullah Kuşada İÖO ile Hacı Halil Paşa Cami kurulur. Çarşamba pazarı kadar büyük olmamasına rağmen yine satıcı ve alıcı bakımından kalabalık olur. Pazar alıcıları genellikle memur olmaktadır. Çarşamba günü mesai sebebiyle pazara çıkamadıklarından pazar ihtiyaçları için panayır pazarına gelirler. Bu pazara gelen satıcılar da Çarşamba pazarına gelenlerin hemen hemen aynıdır. Yalnız sayıca azdır. Yakın ve uzak köy ve kasabalardan her türlü satıcı gelmektedir. Pazar tamamen beton kaplanmış ve çam ağaçları ile gölgelendirilmiştir.

Söke şehrinde bir ticaret odası, bir ziraat odası, bir ticaret borsası ve SÖGİAD (Söke Genç İş Adamları Derneği) bulunmaktadır.

Söke Ticaret Borsası 10/09/1996 günü faaliyete geçmiştir. Borsaya dahil maddelerin alım satım ve fiyatlarının tespit ve ilanı işleri ile meşgul olmak üzere kurulmuştur. Burada işlem gören madde pamuk ve hububattır. Borsa kotasyonunda toplam 25 madde bulunmaktadır,

Borsa, Milas yolu üzerinde 250m² büyüklükte iki katlı bir binada faaliyetini devam ettirmektedir.

Borsa 2002 yılında Pamuk Test laboratuvarını 2005 yılının başında da Buğday Test laboratuvarını kurarak faaliyete geçirmiştir.

Tablo39: Söke Ticaret Borsasının Kotasyonunda Bulunan Tescil Ettiği Ürünler

PAMUK	MISIR	AYÇİÇEĞİ	MEYAN KÖKÜ
YAPAK	YULAF	ZEYTİN	SUSAM
YÜN	BUĞDAY UNU	ZEYTİNYAĞI	KURU FASULYE
BUĞDAY	KURU İNCİR	BAL	HAYVAN DERİLERİ
ARPA	PAMUK ÇEKİRDEĞİ	PEYNİR	PRİNA

Tablo40: Söke Ticaret Borsasının son 6 Yıllık İşlem Hacmi

1999	44 Trilyon 185 Milyar	2002	159 Trilyon 609 Milyar
2000	69 trilyon 795 milyar	2003	205 trilyon
2001	130 trilyon 228 milyar	2004	218 trilyon

Söke Ticaret Odası, 6590 sayılı kanunla kurulmuştur. Önceleri Aydın Ticaret Odasına

bağlı bir ajanlık şeklinde faaliyetini sürdürürken 1974 yılında bağımsız bir oda haline dönüştürülmüştür.

Oda 14 kişiden oluşan bir meclis ve onun içerisinde teşekkül eden 5 kişilik yönetim kurulu ile idare edilmektedir.

Söke Ticaret Odası 12 adet banka şubesi, 92 adet anonim şirket, 556 adet limitet şirketi, 7 adet kolektif şirket, 124 adet kooperatif ve 488 adet gerçek kişi olmak üzere 1341 üyesi mevcuttur.

Tablo41 Söke Şehrindeki Meslek Grupları ve Sayıları (2000)

MESLEK GRUPLARI	ÜYE SAYISI
İnşaat Malzemeleri, Sıhhi Tesisat, Kereste, Mobilya, Demir vb.	273
Manifatura, Konfeksiyon, Halı, Kilim vb	44
Deri Malzemeleri, Tuhafiye, Parfüm,Kırtasiye, Matbaa, Hırdavat, Züccaciye	42
Bilumum Gıda Maddeleri, Otel, Gazino, Lokanta, Fırın, Pastane, vb.	144
Yerli Ürünler, Komisyon, Çırçır Fabrikaları	118
Banka, Sigorta, Kooperatif, Eczane,Özel Hastane, Yurt, Dershane, Muhasebe	307
Akaryakıt, Yedek Parça, Nakliye, Dayanıklı Tüketim Maddeleri Ticareti	236

Kaynak:Söke Ticaret Odası

Tablo:42 Söke Şehrinde Ticaret Odasına Kayıtlı Kooperatifler

KOOPERATİF TÜRÜ	SAYISI
Sulama, Tüketim Koop.	3
Tarımsal Kalkınma Koop.	3
Yapı Koop.	91
Küçük Sanat Koop.	1
Kooperatif Birlikleri	2
Motorlu Taşıyıcılar Koop.	23
Su ürünleri Koop	1

Kaynak:Ticaret Odası Kayıtları

Tablo43'de görülen iş kolları içinde sayıca en fazla olanlar 1 meslek grubunda inşaat malzemeleri satanlar, plan ve proje inşaat müteahhitliği yapanlar. Yani inşaat faaliyetlerine bağlı mesleklerin fazla oluşu bize Söke'de inşaat sektörünün ne kadar çok geliştiğini göstermektedir. Demir, çimento, çakıl gibi inşaatın ilk malzemeleri kireç, tuğla, kiremit, kereste ve diğer türlerindeki yapı malzemeleri ticareti oldukça canlıdır. Bu dallarda üretim ve tüketim yapan kuruluşlar halk için önemli bir çalışma alanı yaratmıştır. Bu özelliklerden dolayı söke dıştan gelen halkın akınına uğramaktadır.

2. meslek grubu Tuhafiye konfeksiyon , 4. meslek grubunda toptan gıda bakkaliye, 5. meslek grubunda oto emlak komisyonculuğu yapanlar, yerli ürün satıcıları 48, 6. meslek grubunda yapı kooperatifçiliği 187 ve 7. meslek grubunda ise nakliyeciler 56, akaryakıt bayiliği yapanlar ise 38'dir.

Tablo 43 :Söke Şehrinde İş Kolları ve Sayıları

İş Kolu	Say	İş Kolu	Say	İş Kolu	Say	İş Kolu	Say	İş Kolu	Sa	İş Kolu	Say
Harita	9	Ev Tekst.	10	Av Maz.	-	Arıcılık	1	Aracı Kur.	-	Akaryakıt Bay.	38
İnş Mal.	92	Halicilik	1	Cd Satş	1	Tarım	10	Banka	10	Bilgisayar	11
Kereste	11	Tuhfye	33	El San.	1	Baharat	1	Çiçekci	1	DTM	30
Maden	9			Hamderi	3	Balıkçılık	4	Danşmnlık	1	Elektrik malz.	10
Mobilya	18			Prfmri, Hed.	9	Fırın Pastane	12	Kal. Koop.	-	Eski Ziraat Aletleri	1
İnş. Müh.	129			Hırdvat	9	Halı Saha	1	Eczane	8	Nakliyeciler	56
Sondaj	2			Kirtasiye	9	Kahvane	-	Muhasebe	3	Oto Yeder Parça	26
Yer Döşeme	1			Matbaa	5	Restran	14	Dersane	6	Oto Traktör	12
İnş. Taah.	2			Zücaciye	4	Kasap	6	Sağlık	17	Turizm	7
				Ayakkabı	1	Kuruyemiş	1	Rad. Tv.	-	Tüpgaz	11
				TOPLAM	42	Mandra	8	Reklam	4	Türk Telekom	7
						Meyve Sebze	11	Sarraf	27	Ziraat alet. İmalatı	10
İş Kolu	Say					Kom. Sin. Otel	13	Sig. Ac.	29	Plastik hmde im.	1
Çırcır	19					Sulama Ür. Paz.	10	Spr. S. İ.	1	Vinç işletmesi	1
Dabib Tic.	11					Temizlik Malz.	3	Sürcü K.	4	Cep telefonu tic.	2
Oto Emlak	33					Toptan Gıda	49	Yapı Koop.	187	Karuş dulumu	1
Yerli Ürün	48							Temzlik	-	Beton test labv.	1
Zey. Ürt.	7							Zirai Toh.	8	Tarım makineleri	1
								Gan. Bay.	1	TOPLAM	236
								Toplam	307		

Tablo44: Söke Şehrinde Kurulu Dernek ve Üye Sayıları

DERNEKLER	ÜYE SAYISI	DERNEKLER	ÜYE
Elektrik ve Elektronikçi Saatçi	190	Demirciler ve Madeni Eş. Der.	735
Fırıncı,Simitçi,Börekçi,Pideci,Kasap, Tavukçular ,Balıkçılar,Celepler	119	Berberler,Kuaförler,Fotoğrafçı	203
Terziler,Tuhafiyeciler	360	Kahveciler	245
Bakkallar,Marketler	515	Şoförler	544
Lokantacılar	200	Ayakkabıcılar	104
Sebze Ve Meyve	280	Marangozlar,Mobilya	213

Kaynak: Söke'de Kurulu Esnaf ve Dernekler Odası

Tablo45: Söke Şehrinde Kurulu Meslek Odaları ve Sayıları

MESLEK ODALARI	SAYILARI
Avukatlar	74
Doktorlar	85
Muhasebeciler	82
Veterinerler	8
Eczacılar	39

Söke Ticaret Odası balıkçılığın geliştirilmesi amacıyla karina dalyanındaki tıkalı boğazların açılması için de çalışma başlatmıştır.

Karina dalyanındaki balık türlerinin denizden girişini sağlayan boğazların (Mona, Tekdan, Pale) Menderes nehirinin taşıdığı alüvyonlarla yavaş yavaş dolarak işlevini kaybetmesi nedeniyle dalyandaki balık türlerinde önemli düşüşler yaşandığından dolayı böyle bir çalışma başlatılmıştır. Yıllık 80 ton kefal, lida, levrek, çupra kapasitesi olan dalyanın tıkanan boğazların açılmasıyla 250 tona ulaşması hedeflenmektedir.

Söke Ticaret Odasında İşlem gören ihracat (2004 yıl sonu) 57.093.163,67 USD \$'dır . Söke Ziraat Odasının ise 11.835 kayıtlı çiftçisi bulunmaktadır. Oda bünyesinde tarımsal konularda teknik destekten sorumlu bir ziraat yüksek mühendisi, bir adet odaya ait çiftçilerin arazisinde hizmet veren dozer için dozer operatörü, bir genel sekreter ve bir memur çiftçilere hizmet vermektedir.

Odanın yaptığı hizmet şunlardır.

1990 yılında çiftçilere hizmet verilmesi amacıyla D6 Caterpillar dozer alındı. 1999 tarihinde bir adet 19 sıralı buğday mibzeri alınmıştır. 2000 tarihinde 1 adet 4 sıralı pnomatik ekim makinesi satın alınmıştır. 2003 yılında iki adet daha pnomatik ekim makinesi alınarak üç makine olmuştur. 2004 yılında ise pamuk üretim sezonunda üretici pamuk fiyatlarının düşüklüğü pamuk toplama işçi sıkıntısı ve beraberinde yüksek toplama maliyetinden dolayı pamuk üretiminden zarar etmiş ve ürün değiştirme eğilimine girmiştir. Bu nedenle tarla ve yöre koşulları, buğday ekimine uygun olan çiftçilerimizin yoğun buğday ekme talebine hizmet etmek amacıyla buğday ekim makinesi parkı 3'e çıkmıştır.

Söke Genç İş Adamları Derneği (SÖGİAD) ,Cumhuriyetin kuruluş yıllarında yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu ve ona bağlı ticaret odaları günümüz şartlarına cevap verememesi, ticaret odalarının Ticaret Bakanlığı'na bağlı resmi kuruluşlar olmasından dolayı

politika yapamaması, demokratik tepki gösterilememesi ve iş adamlarını daha etkin ve yaratıcı kılınması nedeniyle “SÖGİAD” kurulmuştur.

Bir tarım bölgesi olan Söke’de 12 adet **banka şubesi** bulunmaktadır.

Tablo46: Söke Şehrinde Bulunan Bankalar

ZİRAAT BANKASI	HALK BANKASI	YAPI KREDİ	DIŞBANK
İŞ BANKASI	GARANTİ BANKASI	DENİZBANK	FİNANS BANK
AKBANK	ŞEKERBANK	VAKIF BANK	OYAKBANK

Söke’de bankacılık faaliyetleri yoğundur. Bankalar tarım ürünlerinin satıldığı aylarda daha yoğun olmaktadır. Şehir de ticari ve tarımsal faaliyetler yanında büyük çapta kooperatifçiliğin gelişmiş olması ayrıca sahillerdeki inşaat yatırımları Bankacılık faaliyetlerinin yoğun olmasına neden olmuştur. Bankalar,bütün bu yatırımcılar için sağlanan kredileri, sanayicilerin talebi olan kredileri ve tarımla uğraşan Sökelilerin mevsimlik ihtiyacı olan kredileri sağlamak için büyük gayret içindedirler.

Bu bankalar daha çok Aydın ve İstasyon caddesinde yer almaktadır. Ticari işyerlerinin en fazla yoğunlaştığı yerler de buralardır.

3) Söke ve Çevresinde Tarım ve Hayvancılık

a)Söke Çevresinde Tarım

Söke şehrinin ekonomik yapısına tarım ve tarım endüstrisi hakimdir.

Söke ve çevresinin iklimi, topraklarının sulanabilir oluşu, buralarda çeşitli tarım ürünlerinin yetişmesini sağlamıştır. Söke’de yaşayan halkın çoğu çiftçi ve tarım işçisidir .Yerli işçilerden başka, yöreye çalışmak için sezonluk işçiler de gelmektedir. Fakat tarlalar şehir içinde yer almaz.Tarım şehrin ovasında yapılır.Ovada yetiştirilen ürünler daha sonra şehir pazarına getirilip satılmaktadır.Tarımı ele alırken bu açıdan bir yaklaşım içine girerek açıklamaya çalışacağım.

Söke ovası, Büyük Menderes Ovasının son bölümüdür. Gümüş dağı eteğindeki Magnesia yıkıntıları önünden başlar, kuzeyde Samsun sıradağları, güneyde Menteşe sıradağları ve bunların en yüksek doruğunun bulunduğu Beşparmak dağı, kütesinin çevrelediği tepelerle denize kadar doğu-batı yönünde uzanır.

Tablo47: Söke'de Genel Arazi Dağılımı

ARAZİ TÜRÜ	MİKTARI	%
Tarla	450	33,2
Zeytinlik	310	22,9
Çayır mera	76	5,6
Bataklık azmak	40	2,9
Bağ, bahçe, sebzelik	18	1,3
Devlet ormanı, makilik	425	31,3
Dağlık, kayalık	13	1,0
Yerleşim alanı	24	1,8
TOPLAM	1356	100

Görüldüğü gibi Söke topraklarının üçte biri tarladır. Bu ovada toplam 51.600 kişi tarımla uğraşmaktadır. Ekilebilir arazi miktarı 609.700 dekadır. Bütün havza da sulanabilir arazi miktarı ise 30.000 hektardır.¹³ Bölgedeki tarım arazisinin %75'i pamuk tarlaları oluşturur.

Geriye kalan tarım arazilerinde portakal, mandalina, patates, incir, tütün, zeytin, susam, buğday, mısır, ayçiçeği, fıstık ve sebze yetiştirilir.

Tablo48: Söke Tarım Alanlarını Sulama Durumu ve Alanları

SULAMA DURUMU	ALANI (ha)
Sulu Alanlar	33.339,3
Büyük Menderesten	13.310,1
DSİ Şebekesinden	21.525,8
Artezyenlerden	3.503,4
Kıraç Alanlar	22.626,4

Söke Çevresinde Yetişen Başlıca Ürünler

1) Tahıllar: Buğday, arpa ve mısırdır. Bunlardan arpa hayvan yemi olarak, yeşil veya kırma halinde değerlendirilir. Mısır ise taze mısır ve taneli mısır olarak iki şekilde değerlendirilir. Buğday ise ekonomik boyutlu bir şekilde üretilir. Söke un fabrikalarında un haline getirilir. Buradan çevreye satılır. Önemli bir ekonomik katkısı vardır.

¹³ Ticaret Odası Kayıtları

2) Endüstri Bitkileri: Pamuk Söke'nin simgesidir. Söke pamuk tarımı bakımından geniş bir potansiyele sahiptir.

Ovada sulama ve drenaj işlerinin gittikçe daha düzenli hale gelmesi pamuk tarımını olumlu yönde etkilemiş ve birim alandan alınan pamuk miktarını arttırmıştır.

Söke pamukları Adana pamuklarından daha uzun elyafı, daha temiz ve yumuşaktır.

Büyük Menderes Ovasının en iyi pamuğu Koçarlı, Bağarası ve Söke'de yetiştirilir. Bölgedeki tarım alanlarının %75'inde pamuk üretilmesi de bunun kanıtıdır..

Ayçiçeği ekimi de ikinci ürün olarak yapılmaya başlandı. Bu üründen çok randıman alınmaktadır. Şekerpancarı kışlık olarak denenmişse de degection (şeker oranı) düşük olduğundan bu türün üretimi uygun bulunmamıştır. İstendiği taktirde 2. ürün olarak üretilmektedir.

Ayrıca doğal yetişen meyan kökü vardır. Menşei dağ olmakla beraber ovada yerleşmiştir. Ovanın çorak ve tuzlu kısımlarında pek bulunmaz.

Tablo49: Söke Çevresinde Yetiştirilen Ürünlerin Alansal Dağılımı

ÜRÜNLER	ALAN (ha)
Pamuk, mısır, ayçiçeği, ve diğer tarla bitkileri	37.530,8
Zeytin, narenciye, incir, diğer meyve üretimi	22.647,3
Sebze, bostan (karpuz)	770

Tablo50: Söke ovasında ekimi yapılan ürünler(dekar)

SÖKE OVASINDA EKİMİ YAPILAN ÜRÜNLER	20004(dekar)	2005(dekar)	2006(dekar)
PAMUK	280.000	10.000(2.ürün) 200-220.000(1)	5000(2.ürün) 280- 300.000(1)
BUĞDAY	65.000	130.000	45.000
MISIR	31.000(1.ve 2.ürün)	10.000(2.ürün) 40-50.000(1.)	10.000(2.ürün) 10-15.000(1.)
AYÇIÇEĞİ	30.000	110.000(2.ürün)	35.000(2.ürün)

Kaynak:Söke Ticaret Odası

Söke ticaret odası kayıtlarına göre 2004 yılında 135.000 ton buğday ,135.000 ton kütlü pamuk üretimi gerçekleşmiştir.¹⁴

b) Söke Ve Çevresinde Hayvancılık

Hayvancılık yamaç ve dağlık arazide yapılmaktadır.Şehirde hayvancılık yapılmamaktadır.Nedeni belediyenin buna izin vermemesidir.Yalnız Yenicami mahallesinde hayvan pazarına yakın yerde hayvancılık yapılmaktadır. Bu nedenle hayvancılık konusuna değinilirken şehirden çok şehir çevresinde yapılan hayvancılık hakkında bilgi verilmiştir Ovada kültür bitkilerinin yetiştirilmesine paralel olarak besi ve süt hayvancılığı da gelişme gös termiştir

Menderes ovası hayvancılık bakımından çok müsaittir. Ovanın ekilmeyen çayırkı kısımlarında koyun, sığır, at beslenir.

Söke'de km²'ye 10'dan fazla sığır düşmektedir. Kuraklık az olduğundan İç Anadolu'ya rağmen sığır burada daha fazla bulunur. Yerli kara sığırları boz ırkın ve kısmen güney illerinden gelen Halep boğaları melezlerinden ibarettir. Donları genellikle siyah, kırmızı ve boz renktedir. 200 kilodur.¹⁵

Beşparmak dağları eteklerindeki köylerde küçükbaş hayvan ile küçük yapılı yerli türde büyükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Çünkü holstoy ve montofon ırkı sığırların bu yamaç ve taşlık arazide dolaşması ve beslenmesi mümkün değildir. Bu bölgede hayvan besiciliği salma şeklinde yapılmaktadır. Buralarda hayvanlar zeytinler ve çamlar altında otlamakta hatta geceyi buralarda geçirmektedirler. 21.510 büyükbaş hayvan bulunmaktadır.¹⁶

Söke arıcılık açısından uygun şartlara sahiptir. Arılardan Ağustos ve Ekim aylarında 2 defa bal alınır. Ağustosta alınan bal genellikle pamuk çiçeklerindedir. Pamuk adı verilen bu tür bal çabuk şekerlenir.Şehrin çevresinde yer alan Turburgazı, Doğanbey, Yuvaca, Karakoy, Çavdar ve Yamaç köyleri arıların barınabilecekleri en iyi yerlerdir. Mevcut 21.350 arı kovanı ile yüzlerce çiftçinin elde ettiği yaklaşık 427 ton bal üretimiyle Şehrin ekonomisine katkıda bulunmaktadır.

Söke'de tavukçuluk beklenildiği şekilde gelişmemiştir. Sadece Ziraat Teknik Lisesi ile Söke Tav A.Ş. tarafından modern şekilde yumurta üretimi yapılmaktadır. Bunlar dışındaki

---

¹⁴ Ticaret Odası Kayıtları

¹⁵ Y. Çağbayır, a. g.e., s.75

¹⁶ Y. Çağbayır, a. g.e., s.75

tavukçuluk ev tavukçuluğu şeklindedir. 1.150.000 kanatlı hayvan varlığıyla hayvansal tarım ürünleri elde edilmektedir.

Verimli topraklara sahip bulunan Söke şehri su ürünleri bakımından da Batı Anadolu'da hatırı sayılır bir zenginliğe sahiptir. Başlıca balık elde edilen sahalar Büyük Menderes nehrinin meydana getirdiği göller ve azmaklar ve su birikintileri ile denize döküldüğü kıyılar ve bu kıyılarda ortaya çıktığı kordonla, kordonların iç kısımlarıdır. (Lagün göller)

Tatlı Su Ürünleri: Sazan, yılan balığı, yayın, kefal (tatlı su)

Deniz Mahsulleri: Kefal, Levrek, Lida, Mırmır, Dil-pisi, Karagöz, Çupra, İspinoz, yılan balığı, kefal.

Ayrıca Söke çevresinde Akçakonak köyünde devekuşu üretimi de yapılmaktadır.. Sığır eti niteliğinde yağsız ve kolesterolü az bir ete sahiptir.Üç ünite de 200'ü aşkın deve kuşu beslenmektedir. Halen civciv ve yumurta satışı yapılmaktadır.¹⁷

Görüldüğü gibi şehir içinde tarım ya da hayvancılık yapılmaz, şehirde halk bahçelerinde kendi tüketimleri için domates, biber ve salata gibi ürünler yetiştirmektedir. Genelde şehir halkı, köylerinde tarım ve hayvancılığı yapmaktadır.

4) Turizm

Günümüzde birçok ülkenin ekonomisinde önemli gelir kaynaklarından birini oluşturan turizm, bir ülke, bölge ya da şehir de yarattığı etkinlik alanlarıyla o ülkeye döviz kazandıran "bacasız sanayidir". Çevrenin turizm potansiyeli söke şehrine de yansımaktadır. Çünkü çok yakında bulunan Kuşadası, Dilek Yarımadası Milli Parkı, Didim, Magnesia, Myus, Hereclia ve Efes'in kuşak gibi sardığı Söke kendini turizmin içinde bulmuştur.

Şehirde kurulan Çarşamba pazarı, civarında bulunan turistik yörelerden binlerce yerli ve yabancı turistin akınına uğramaktadır. Bu Pazar Söke'ye ayrı bir canlılık ve hareket kazandırır.

Söke-Milas yolu üzerinde bulunan birçok büyük firmanın açmış olduğu mağazalar başta Söke halkının olmak üzere hem yerli turistlerin hem de yabancı turistlerin ilgi odağı olmuştur.

Söke gerek antik döneme ait gerekse beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait eserler yönünden de bir hayli zengindir. Söke çok eski medeniyetlerin yaşamış olduğu bir bölgede

---

¹⁷ Y. Çağbayır, a. g.e., s.75

kurulmuş bir şehir olduğundan civarı sanat değerlerine sahip eski devir mimarı eserlerin kalıntıları ile doludur.

Prota-Hitit, Hitit kültürünün devamında İonya, Lidya, Pers, Asur, Urartu kültürleri üzerinde başlayan bugünkü kültürün özünü oluşturan Selçuklu ve Osmanlı kültürü, cumhuriyet devri kültürünün oluşmasında temel olmuştur.

Söke yıllar boyunca değişik din ve kültürlerin beraber yaşadığı bir Anadolu yerleşim merkezi olmuştur. Bu açıdan burada bir inanç turizminin olduğunu söyleyebiliriz.

Değişen dünya ekonomisi ve Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum Söke'de tarımın yanında, tarımsal alanlar zarar vermeden turizme ağırlık verilmesini zorunlu kılmaktadır. Söke'de turizm alanında yapılacak yatırım ve atılımlarda var olan turizm potansiyelinin ekonomiye ve ticari hayata yön vermesi kaçınılmazdır. Bu nedenle eksikliği hissedilen turistik otel ve işletmeler yapılması gerekir.

Söke ve çevresindeki turizmi şu şekilde şekillendirebiliriz.

a) Kültür ve Sanat Turizmi

- a) İnanç Turizmi
- b) İpek Yolu
- c) Folklorik Zenginlikler
- d) Tarihi Miras ve Antik Kentler

b) Doğal Güzellikler

- a) Milli Park
- b) Akarsular ve Göller, Bafa Gölü. Büyük Menderes Deltası, Kaplıcalar

c)Eko Turizm

a)KÜLTÜR VE SANAT TURİZMİ

İnanç Turizmi: Söke çevresinde yer alan Priene ve Magnesia dini merkez olarak karşımıza çıkmaktadır.

İpek Yolu: Anadolu coğrafi konum nedeniyle çeşitli uygarlıkların doğup geliştiği bir yer olduğu gibi doğu ile batı arasında bir geçit bir köprü işlevi görmüştür. Ege kıyılarında Milet ve Efes gibi önemli limanlar kullanılarak deniz yolu ile Avrupa'ya ulaşılmıştır.¹⁸

Folklorik Zenginlikler

* Sempozyumlar ,Paneller

---

¹⁸ S. Azazi, **Her Yönü İle Aydın** , Aydın 2003,s.70

* Söke Pamuk Festivali (30 Ağustos-6 Eylül)

* Söke Priene Festivali (4-5 Mayıs)

* Turizm Şenlikleri

Bu festivallerle Türkiye'nin birçok yerinden insan Söke'ye gelmektedir ve ekonomik hayatı canlandırmaktadır.

Tarihi Miras ve Antik Kentler

İlyas Ağa Cami (Koca Cami):Söke merkezindedir Sığla Sancağı müsellemi İlyaszade İlyas Ağa tarafından sancak merkezi olan Söke'de 1817 yılında yapılmıştır.' Abonozdan yapıma kapısı ve minberi bir şaheserdir.¹⁹ Halk arasında "Koca Cami" olarak adlandırılmaktadır.

Hacı Ziya Bey Cami

Söke eşrafından Hacı Ziya Bey tarafından 1899 yılında yaptırılmıştır. Söke merkezindedir. Küçük olmasına rağmen zarafeti ve kabartma süslemeleriyle son devir Osmanlı Cami mimarisinin tipik örneklerinden biridir. Bahçedeki şadırvanı ayrıca dikkati çekmektedir.

Ramazan Paşa Kemerli:

Söke'ye 6 km uzaklıkta Sazlıköy beldesinde Menderes nehrinin eski yatağı üzerindedir. Padişah II. Mehmet'in Lalası olup, karaman ve Kıbrıs Beylerbeyliği görevlerinde bulunan Ramazan Paşa tarafından 1595-1596 yıllarında yapılmıştır.

Menteşeoğlu İlyas Bey Cami

Söke'ye 41 km uzaklıkta ilçeye bağlı Balat köyünde tarihi Milet harabeleri üzerinde son Menteşe Beyliği beylerinden İlyas Bey tarafından yapılmıştır. Beylikler devri mimarisinin şaheserlerindedir. Üzerinde bulunduğu iyon sanatına adeta meydan okumaktadır. Mermer Mihrabının ve yine mermer olan pencerelerinin sanat değeri çok büyüktür. Caminin dış duvarları tamamen mermer kaplıdır. Bahçesinde Selçuklu ve Menteşe büyüklerinin mezarları bulunmaktadır.

Tarihi Konaklar

Kocaperiler Konağı

Hacı Halil Paşa Konağı

Hüseyin Avni Özbaş Konağı

Suat Orhon Konağı ve Hilmi Fırat Konağı

---

¹⁹ Söke Belediyesi, Söke Tanıtım Kitapçığı .Söke 2006

Harita 6:Söke Şehri Çevresindeki Turizm Alanları

(Kaynak:E.T.TEKİN)

TARİHİ MİRAS VE ANTİK KENTLER

Kültür turizminin coğrafyası (mekansal dağılımı) kültürel zenginliğin toplandığı coğrafi lokasyonla bağlantı içindedir. Zengin bölgeler anıtlara etkileyici inşa edilmiş binalara ve güçlü bir kültür turizmin oluşumuna sahiptir. Kültür turizminde kültürel zenginliğe sahip anıtlar ve tarihi binalar bölgeler, genelde milli çekiciliğe kısmen de milletler arası çekiciliğe sahip eserlerdir.²⁰

Günümüz şehir ve kasabalarındaki tarihi yapılar dinsel yapılar ve mekanlar tarihi olay ve mekanlar çok farklı kültürlerin kaynakları olarak karşımıza çıkmaktadır. İşte bu antik kentler de Söke çevresinde yer aldığından dolayı bu yerler hakkında kısaca bilgi verilecektir.

Milet: Söke şehrine 37 km uzaklıkta Balat köyünün 2 km kuzeyinde bulunan antik İyon kentidir.

Milet, kolay müdafaa edilebilen adalar üzerinde doğu-batı istikametindeki Büyük Menderes oluşu ile Anadolu ortalarına kuzey-güney doğrultulu Bafa-Milas çukurluğu vasıtasıyla güneyindeki yüksek yayla ve dağlar memleketine sokulan büyük ve tabii yolların kesiştiği noktada bulunur.

Girit adasından gelen Karyalılar Milet civarında yerleşerek Kumandanlarına izafen Miletos ismini verdikleri bir şehir kurdular. Daha sonraları M.Ö. XI. Asırda İyon muhaceriti esnasında batı Anadolu kıyılarına gelenler kalabak tepede yerleştiler. İyonların kurduğu Milet kısa zamanda gelişti ve büyük bir şehir haline geldi. Daha sonra deniz ticaretini ellerine geçirdiler. Milet, doğu batı, kuzey ile güneyinde kalan memleketlerin ticari ilişkilerini kanalize eden, farklı muhitlerin değişik ihtiyaçlarından doğan mal mübadelesini tanzim eden bir şehirdir. Denizlerdeki ticari üstünlük iktisadi, içtimai ve kültürel alanlarda Milet'i öne geçirdi. Refah ve servet merkezi olması uzak ve yakın birçok komşularının kıskançlık ve husumet hislerinin bu zengin şehre yönelmesine zemin hazırladı.²¹

Lidyalılar Milet'i ele geçirmek için büyük gayret sarf ettiler ama başarılı olmadılar. Bu zenginlik Lidya dışında Doğudaki büyük İmparatorlukların da dikkatini Milet'e çevirmelerine sebep olmuştur. Şehir M.Ö. 494 senesinde Perslerin hakimiyetine geçti. Baştan başa harap edildi. İskender'in Anadolu'ya seferi sırasında M.Ö. 334 yılında İskender Milet önüne geldi ve zorlu bir savaştan sonra şehir İskender'in hakimiyetine geçti. Bundan sonraki yıllarda büyük

---

²⁰ İ. Çelik, Aşağı Büyük Menderes Yöresinde Kültür Turizmi **a.g.s.**,s.349

²¹ S.Göney, **Büyük Menderes Bölgesi** ,İstanbul Üniverstesi Yayınları,İstanbul 1975, s.318 .

bir kalkınma görülür.²² Surlar yeniden güçlendirildi. Fakat İskender'in ölümünden sonra tahtı ve imparatorluğu paylaşmak üzere kumandanlar arasında çıkan mücadelede Milet sıkıntılı devreler yaşadı. Daha sonra Bergama krallığının eline geçti. M.Ö. 133 yılında Roma İmparatorluğunun idari altına girdi. Roma imparatorluğunun ikiye bölünmesinden sonra Milet Doğu Roma İmparatorluğu içinde kaldı. Yaklaşık M.Ö. 300 yıllarında Milet için Büyük Menderes nehrinin biriktirdiği depolardan ileri gelen bir tehlike doğdu. Kıyı çizgisi gittikçe şehrin bulunduğu adalara doğru yaklaşıyordu. Latmos körfezi kapanmış ve göl haline gelmiş, Myus kara içinde kalmıştır. Böylece şehrin iki limanı alüvyonlarla dolmuştur. Denizle ilgisinin kesilmesi yanında meydana gelen göl ve bataklıktaki sivrisineklerden ötürü malarya (sıtma) tehlikesi de şehri tehdit ediyordu.

XI. Asrın sonlarında Selçuklular Milet'e geldi. 1261 yılından sonra eski karyasahasında Menteşe Beyliği kuruldu. 1333 yılında Menteşe beylerinden Orhan Bey Milet'te kendi adına sikke bastırarak şehrin adını "PLATA" (bugünkü Balat) diye yazdırmıştır. 1424 yılında II. Murat Menteşe Beyliğini ele geçirdiği zaman limanları dolmuş olan şehir önemini çoktan kaybetmişti.

Milet'i çevredeki diğer antik kentlerden ayıran özellik çok büyük bir alana yayılmış olmasıdır. Bu çok eski ve önemli şehir bütün zenginliğini emniyetli ve alışverişli mevkisine ve deniz ticaretinde ileri gitmiş bir belde olmasına borçludur.

Milet'in kentsel gelişimine bakıldığı zaman ticaretle bağlantılı olarak önce liman bölgesi gelişmiştir.²³ Hippodamus burayı üçe bölmüştür. Kuzey bölümüne konutları, merkezde iki limanı birbirine bağlayan bölgeye kamusal yapıları, güneye ise yine konutları yerleştirmiştir.²⁴ (Vitruvius 1990)En önemli limanı Arslanlar limanıdır. Şehir planında caddeler birbirine paralel uzanmakta ve sokaklar caddeleri dik olarak kesmektedir. Böylece şehir planı dama tahtasını andırmaktadır. Sokaklar eşit genişliktedir. Sokaklar arasında kalan parçalara ada denilmektedir. Her adada belirli sayıda mesken bulunurdu. Caddeler rüzgar ve güneş alan durumuna göre yapılmıştır. Milet Tiyatrosu Yunan Roma tipinin en güzel örneklerinden biridir.

---

²² M. Boran, Milet Klavuzu, Ankara 1965, s.1

²³ R.E. Wycherley, Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu? (Çev: N. Nirvan ve N. Başgelen) (3. Baskı), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1993 (bkz. A.Tırıl, C. Durmuşkahya, **Antik Çağda Aşağı Büyük Menderes Havzası Kültür Tarihi**, a.g.s., İzmir 2002, s.364)

²⁴ Vitruvius, Mimarlık Üzerine On Kitap (Çev: S.Güven, Şevki Vanlı Mimarlık), Vakıf Yayınları, İstanbul 1990 (bkz. A. Tırıl, C. Durmuşkahya, a.g.m., **a.g.s.**, s.364)

Yaklaşık 25000 kişi almaktadır. Güney agora, onun batısında yer alan buğday ambarı, 100 m uzunluğundaki tören yolunun kapısı, senato binası işlevini gören bouleuterion, 19 dükkanlı iyonik düzende stoas, üç katlı olduğu bilinen ve nymphaion adı verilen kent çeşmesi, Milet Tiyatrosu, Faustina Hamamı, Gymnasium, Athena tapınağı, Liman anıtı, Zeus Olympios Temenosu, Pazar yeri, Jimnazyum, Stadyum, İlyas Bey Cami, Liman Salonu, Mısır Tanrılarının Temenosu kalıntıları şehrin güneyinde kalan kale duvarlarının önündeki büyük nekropol ören yerinde bu dönemlerden kalma önemli yapılardır.

Milet aynı zamanda bilim ve sanatta da önder durum da olmuştur. Milet kenti "Milet Okulu" olarak adlandırılan İonia felsefesinin merkezi olmuştur. Milet'in yetiştirdiği ünlü düşünürler; Thales, Anaximandros, Arkhelaos, Hekatoios, Dionysios, ünlü Bilgin Levkippos, Ünlü ozan Timotheas, Filozof ve Hatip Dianysios Claodius, Yazar Hesykhios, Aristeidos, Ayasofyanın Mimarlarından Isidoros ve Hippodamus.²⁵

Piriene: Söke şehrine 15 km uzaklıkta, Güllübahçe yakınlarında bölgenin en güzel yerleşimlerinden biri olan Priene bir iyon şehridir. Şu anda ören yeri olarak gezilen Pirine ikinci kurulan kenttir. Yani bugün gördüğümüz yer şehrin ilk kurulduğu zamanki mevkisi değildir. İlk şehrin yeri muhtemelen Büyük Menderes nehrinin alüvyonları tarafından örtülmüş ve bu nedenle ilk şehrin denizle bağlantısı kesilmiştir. Bir de buna bataklıklar ve malarya tehlikesi eklenince Prien yerini terk etmiştir. M.Ö. 334 yıllarında İskender Büyük Menderes bölgesine geldiğinde şehir yeni kuruluyordu. Rivayetlere göre Nela'nin oğlu Aopytos tarafından kurulmuştur. Sonra şehir Perslerin eline geçti, sonra nehrin getirdiği alüvyonlar neticesinde şehir yerini değiştirmek zorunda kaldı ve bugünkü daha emin ve sağlıklı yerinde inşa edildi.²⁶

İskender'in Asya seferine kadar Perslerin hakimiyeti altındaki şehir iç ve dış çekişmelerden zarar görürdü. Deltanın batıya doğru ilerlemesiyle birlikte iki limanı denizden ayırdı. Denizden uzak kalması şehrin nüfusunu azalttı.

Priene eski şehir planlamacılığının en güzel örneklerindedir. Şehir Miletli mimar Hippodamus tarafından geliştirilen "Grid sistemi" ile inşa edilmiştir. Genellikle 3,5 metre genişlikte olan şehrin yan sokakları arazinin eğimli olması sebebiyle merdivenlidir. Şehirde dikkati tüm kenti aynı büyüklükte ev bloklarına bölen istikrarlı bir şekilde izlemiş, birbirine dik

---

²⁵ T.C. Kültür Turizm Bakanlığı Tanıtım Broşürü, Ankara 2005

²⁶ S.Göney, **Büyük Menderes Bölgesi**, İstanbul Üniverstesi Yayınları, İstanbul 1975, s.324

açıyla kesen ızgara sistemi çeker. Sokaklar kanalizasyon kanallarıyla döşenmiştir. Suyu, uzaklardan borularla getirilerek, şehrin doğusunda depo ediliyor ve buradan bütün şehre dağıtılıyordu. Dik açılı kesişen cadde şebekeleriyle “Hippodamus” sistemi şehir planlarına yenilik getirmiştir. Şehir dört set halindeki düzlüklere kurulmuştur. Ana caddeler doğu batı istikametinde, sokaklar ise dik şekilde düzenlenerek hemen hemen birbirine eşit parçalara ayrılmıştır. Sekiz ana caddeyi kesen 15 sokak şehri 80 parsel ayırmıştır.²⁷

Priene dini bir merkez olarak üne kavuştuğundan daha çok mabetler şehridir. Şehrin merkezinde M.Ö. 2. yy'a ait buğdayı yarattığına inanılan Demeler Tapınağı, M.Ö. 4. yy'a ait Pytheas'ın eseri olan Athena tapınağı, İsis ve Zeus Tapınakları, şehrin ortasında Agora (Pazar yeri, ve siyaset meydanı) ve etrafında sıralanmış dükkanlar yer alır. 116 km uzunluğundaki Stao'nun kuzeydoğusunda mermerden oturma yerleri ile yaklaşık 650 kişi alabilecek bir Halk meclisi binası bulunmaktadır. Pazar yerinin kuzeyinde oturma yerleri yamaca oyulmuş 5000 kişilik bir tiyatro bulunmaktadır.²⁸

Priene evleri genelinin kapıları ana caddeye değil yan sokakları açılmaktadır. Evlerin ana caddeye bakan kısımlarında pencereler yoktur. Pek çoğunun zaman içinde açılmış mahzen ve dehlizler bulunur. Etrafı surla çevrilmiş şehrin yukarısında çıkılması zor bir tepe üzerinde kalesi bulunmaktadır.

Selçuklular 1230 yılında şehre geldiklerinde Büyük Menderes nehri deltasının ilerlemesi sonucunda kıyıda 15 km içerde kaldığından artık şehir önemini kaybetmiştir.

Priene'de M.Ö. 6. yy'da yedi bilge yaşamıştır. Bunlardan “Bias” filozof ve hukukçuydu. Onun “Çoğunluk kötüdür” ve “Kaba kuvvet ile değil ikna ederek kazanın” sözü ünlüdür.

Didim (Didyma) Kahinler Kenti: Evvelce Söke'ye bağlı olan Didim, Söke'ye 55 km, Milet'e de 25 km uzaklıkta olan ion devrinden kalma tarihe sahip bir yerdir. “İkizler” ya da İviz Tepeler” anlamına gelen Didyma isminin bölgede tapınakları bulunan iki kardeş Apollon ve Artemis'e atfen söylendiği düşünülmektedir.

Didim o dönemde dini merkez özelliği de taşımaktaydı. O zamanki kavimler yapacakları işleri bu merkezdeki rahiplere danışarlardı. Mabedin (Apollon) M.Ö. 7 ve 8. yy'da ünü çoktu. 6. yy'da Milet, Didim arasında kutsal yol yapılmıştır. M.Ö. 494 yılında Lade deniz savaşından sonra İranlılar tarafından yağmalandı. Ünlü heykelleri de İranlılar götürdü. Tahrip

---

²⁷ Söke belediyesi, Söke Ve Çevresini Tanıtma Kitapçığı, Söke 2006

²⁸ Encyclopedia Britanica, “Priene Maddesi”, 1768, 18. Cilt, s.479 (bkz. S. Göney ,a.g.e., s.325

edilen Mabet, Büyük İskender'in maddi katkısıyla yeniden yapılandı. İskender'den sonra tapınak Miletliilere geçmiştir. Kehanete gelenler bu taşın üzerinden dileklerini rahiplere verirlerdi. Ve tavsiyeyi de buradan dinlerlerdi.

Yine tapınağın kutsal alanlarına girenlere veya tapınağa kaçıp sığınan kişilere dokunulmazdı. Bu nedenle bu yerler suçluların sığınağı olmuştur.

Didim, M.S. 4. yy'da Romalılar tarafından işgal edilince burası üç kısımlı kiliseyi dönüşmüştür. Bu ek yapı kazı esnasında tamamıyla ortadan kaldırılmıştır. 1492'deki büyük depremden sonra buraları tamamen terk edilmiş ve tarihe gömülmüştür.

Hereclia: Şehir küçük olmasına rağmen nispeten korunmuş, mikaşist ve gnayslardan müteşekkil Beşparmak (Latmus) dağının yamaçlarında ve Bafa gölünün doğu kıyılarında bulunmaktadır. Dağlık, sarp bir mevkide kurulması onu İyon şehirlerinden ayırmaktadır.²⁹

M.Ö. 3. yy'da kent, Büyük İskender'den sonra gelenler tarafından bir süre yönetilmiştir. Bu dönemde deniz ticaret sayesinde gelişen kent, eski Latmos'un hemen yanında ve biraz batısında olarak yeniden inşa edilmiştir. Yeni kurulan kente, Helenistik dönemin de etkisiyle Hereclia adı verilmiştir.

M.Ö. 1. yy'ın sonlarına doğru Büyük Menderes nehrinin taşıdığı alüvyonlarla Latmos körfezinin denizle olan ilişkisi yavaş yavaş kesilmiştir.

Hereklia, 1280 yılında Menteşe Beyliğinin eline geçmiştir. Bugünkü Kapıkırı köyü ile iç içe olan Heraklia kalıntılarının çok iyi durumda oldukları söylenemez. Izgara planlı kent modeli, Hereklia'nın da yapımında kullanılmıştır. Bu planda, kentte cadde ve sokaklar birbirlerini kuzey güney ve doğu batı doğrultularında dik açı oluşturacak şekilde kesecek şekilde tasarlanmıştır. Heraklia kalıntıları bu planı görebilme şansını bize vermemektedir.

Hereklia'nın en dikkat çeken yapısı olan Athena Tapınağı, Helenistik dönemde M.Ö. 3. yy'da Dor düzenlemesine uygun olarak inşa edilmiştir. Kentin baş tanrıçası olan Athena adına yapıldığı sanılmaktadır. Sadece ön cephesinde iki sütun bulunur. .

Tiyatro şehrin kuzeydoğusunda yer alır. Bugün üst basamakları ve sahne binasının üst kısımları toprak üzerinde seçilebilmektedir. Kentin güneyinde Endymian adına ayrılmış doğal bir kayaya oyulmuş kutsal bir alana gelinmektedir.

Hereklia harabelerinde dikkat çekici bir husus Bafa Gölü kenarında bir berzah ile karaya bağlanmış adayı çevreleyen surların sular altında kalmasıdır. Deniz ile surların

---

²⁹ S.Göney, **Büyük Menderes Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1975, s.326

bağlantılı olduğu zamanlarda burası büyük ihtimalle liman görevini görüyordu.³⁰

Günümüze kadar gelen diğer kalıntıların ise; Nekropol, liman, stylos manastırı, pantokrator İsa mağaraları sayılabilir.

Magnesia: Manisa Magnesia'sından ayırmak için Meandar Magnesia'sı derler. Magnez'ya da önce deniz kenarında kurulmuş sonra yer değiştirmiştir. Menderes nehrinin sürekli yatak değiştirip, taşması sonucu meydana gelen salgın hastalıklar ve pers tehlikesinden korunmak için kentin taşınmıştır.

Yeni kurulan magnesia'da önceleri surlarla çevrilmiştir. Bu itibarla yer değiştirmesinde emniyet ve savunma kaygısı yoktu. Tahminlere göre yer değiştirmesinde deltanın ilerlemesi ve ilk magnesia'nın kara içinde kalması dolayısıyla denizle iribatının kaybolması büyük rol oynamıştır.³¹

Yeni kurulan magnezya ise denize dayanan kaynaklara değil karaya yöneldi. Şehir tekrar Perslerin eline geçti ve bölgede İskender gününe kadar pers hakimiyeti altında kaldı. Şehrin asıl gelişmesi M.Ö. 334'te Büyük İskender'in Anadolu'yu istilasından sonra olmuştur. M.Ö. 2yy'da Bergama Karlığının eline geçen magnesia şehri M.Ö. 1: yy'da Romalılarla dostluk kurmuş daha sonra Bizanslıların eline geçmiş ve bir piskoposluk merkezi olmuştur. Magnesia çevresi surlarla çevrili, Priene, Efes, Tralles üçgeni arasında ticari ve stratejik açıdan önemli bir konuma sahipti. Magnesia bir kent suru ile çevrili yaklaşık 1,5 km çapında bir alanı kapsayan ızgara planlı cadde ve sokak sistemine sahip bir kentti.

Yapılan kazı çalışmaları sonucunda; tapınağın batı cephesine ait kalıntılar "at nali" planlı, tanrı kabartmalarıyla kaplı sunağın temeli ile Tören Alanı ve kutsal alanı çevreleyen stoalardan bölümler ortaya çıkarılmıştır. Kazı çalışmaları sonucunda Roma dönemine ait bir çarşı bazilikası ortaya çıkarılmıştır. Son yıllarda ortaya çıkarılan ısıtma sistemine sahip bir konutun bölümleri ile 32 kişilik Latrina "Genel Tuvalet" Magnesia'nın diğer önemli yapıları arasındaki yerlerini almışlardır.

Magnesia'da bugün kısmen görülebilen diğer yapılar arasında ise; Milet'te Faustina hamamının bir kopyası olan hamam, Odion, 25 000 kişilik Stadion,, spor ağırlıklı bir eğitim merkezi olan Gymnasion, Roma Tapınağı, Bizans suru ve 15. yy'a ait enine planlı Çerkez Musa Camii sayılabilir.

---

³⁰ S.Göney, **Büyük Menderes Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1975, s.326

³¹ S.Göney, **Büyük Menderes Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1975, s.329

Myus: Beşparmak dağlarının kuzey eteklerinde kurulmuş bir sahil şehriydi. Menderes nehrinin şehri doldurması sebebiyle bugün denizden 20 km uzaklıkta kalmıştır. Şehir İyon birliğine dahil 20 şehir içinde en fakiri ve en önemsiz şehriydi. Menderes nehrinin doldurmasıyla zamanla karada kalmıştır. Sivrisineklerden ilk etkilenen kent olmuştur

Doğanbey Köyü: Eski Doğanbey Köyü M.Ö. 7. yy'dan günümüze uzanan bir geçmişe sahiptir. "Domotia adıyla bilinen köy çevresinde, eski gümrük binalarının olduğu karina bulunmaktaydı.

Mykala (Samsun) Dağlarının güney yamacına dayalı, milli parkın delta alanına yukarıdan bakan ve 1924'e kadar Rumların yaşadığı bir köydür. Söke'ye bağlı tarihi Priene kenti ile Güllübahçe yolunun ilerisinde Turburgaz ve Atburgaz köylerinin hemen ardında yer alan bölgedeki son yerleşim yeridir.

Eski Doğanbey köyü, Rum ve Türk mimarisinin en güzel örneklerini sergileyen bir açık hava müzesi gibidir.

Rum mimarisinin karakteristik özelliklerini taşıyan usta taş işçiliğinin ilk bakışta göze çarptığı sivil mimari denilen Doğanbey evleri dükkanları şapel dediğimiz yapı ve hastanesi ile Arnavut kaldırım şeklinde döşenmiş dar taş sokakları gibi Türk mimarisinin güzel örneklerini köy bir arada sergiler. Sadece mimarisi sırtına dayandığı dağın yamacında bugün şarлак denilen şelalesi içinden akan Rum halkının çeşme dediği eskiden içme suyunu da sağladıkları nehri de görülmeye değerdir.³²

Rumlar 1924 yılından itibaren gerçekleştirilen nüfus mübadelesi ile kendi vatanlarına gitmişlerdir³³

1985 yılında köy tamamen boşaltılmış ve Doğanbey adıyla köyün hemen aşağısında yol kenarında yeni bir yerleşim yeri kurulmuştur.

b)DOĞAL GÜZELLİKLER: Şehir çevresinde yer alan doğal güzellikler de şehre turizm potansiyeli katmaktadır

Dilek Yarımadası Milli Parkı

Samsun Dağlarının Ege Denizine uzantısı olan Dilek Yarımadasındaki ormanlık alan 1966 yılında Milli Park olarak korumaya alınmıştır. Milli Park 11 000 hektarlık bir alanı

---

³² Söke Belediyesi ,Söke Tanıtım Kitapçığı, Söke 2006

³³ İ.Çelik,Aşağı Büyük Menderes Yöresinde Kültür Turizmi, a.g.s.,s.352

kapsamaktadır.

Dilek yarımadası'nın jeolojik yapısı, Paleozoik şistler, mezozoik kalkerler ve mermerler ile Neojen tortul kütlelerden meydana gelmiştir. Yarımada kumlu, kıl, yatık ve yüksek kıyı şekillerini içeren plajlarıyla ilgi çekici kıyı özelliklerine sahiptir. En temiz ve doğal kıyılardır.

Samsun Dağlarının Ege Denizine uzantısı olan Dilek Yarımadasındaki ormanlık alan 1966 yılında Milli Park olarak korumaya alınmıştır. Milli Park 11 000 hektarlık bir alanı kapsamaktadır.

Dilek yarımadası'nın jeolojik yapısı, Paleozoik şistler, mezozoik kalkerler ve mermerler ile Neojen tortul kütlelerden meydana gelmiştir. Yarımada kumlu, kıl, yatık ve yüksek kıyı şekillerini içeren plajlarıyla ilgi çekici kıyı özelliklerine sahiptir. En temiz ve doğal kıyılardır. Milli park, Akdeniz'den Karadeniz'e kadar tüm Anadolu'da var olan bitki türlerinin doğal olarak bir arada görüldüğü, doğa müzesi olma özelliğini taşımaktadır. Bu benzersiz çeşitlilik nedeniyle Dilek Yarımadası, Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Biogenetik Rezervleri Şemasında "Flora Biogenetik Rezerv" alanı kabul edilmiştir.

Dilek Yarımadası 36 tür memeli, 42 tür sürüngen ve 45 tür deniz canlısına ev sahipliği yapmaktadır. Deltada 255 adet kuş türünün yaşadığı belirlenmiştir.

2004 yılı uluslar arası Mavi Bayrak ödülünü koylarında deniz sporları, doğa yürüyüşü, kaya tırmanışı, dağ bisikleti. Foto safari, manzara izleme, olta balıkçılığı, kültürel yürüyüşler, kuş gözlemciliği, at safari, motosiklet safari ve botanik turu etkinlikleri yapılabilmektedir.

Milli parkın sahip olduğu doğal çevre yakın zamanlara kadar karayolunun bulunmamasının da katkısıyla kimi yaban hayvanlarının da korunduğu bir alan olmuştur.

Yeryüzünde hemen hemen soyu tükenmek üzere olan türlere de rastlanmaktadır. Bunun en tipik örneği Anadolu Parsıdır. Ayrıca bu alanın kıyılarında Akdeniz'e özgü hemen hemen tüm balık çeşitleri ile deniz kaplumbağaları yaşam ve çoğalma olanağı bulmuşlardır. Akdeniz ülkelerinde korunmaya alınan Akdeniz Foku'da yörenin tipik hayvanlarından.

Gümüş Ilicası : Söke'nin kuzeyinde Gümüş dağının doğu eteklerinde tren yolu ve söke Pınarbaşı şosesinin batısında yer alır. 40°C sıcaklıkta ve kükürtlüdür. Romatizma ve deri hastalıklarına iyi gelmektedir

Büyük Menderes Deltası

Büyük Menderes nehri 560 km aktıktan sonra Ege denizine döküldüğü yerde Büyük Menderes Deltasını oluşturur. Yüzölçümü 9800 ha'dır. Dilek yarımadası'nın dik yamaçları

deltanın kuzey sınırını oluşturur. Deltanın en kuzeyindeki Karine (Dil) Lagünü, bölgedeki en büyük lagündür. (2460 ha)

Deltada çok sayıda küçük ve büyükbaş hayvan bulunur. Lagünlerde, gölcüklerde ve nehir ağzında yapılan balıkçılık önde gelen ekonomik etkinliklerdendir.

Deltanın kuzey ve güneyinde büyük turizm merkezleri olmasına karşın günübirlik sektör dışında turizm gelişmemiştir. Giderek artan sayıda yabancı kuş gözlemcisi alanı gezi programlarına dahil etmektedir.

Delta 1993 yılında toplam alanı 27 675 ha bulan Dilek Yarımadası milli parkına dahil edilmiştir. 1994 yılında da SİT alanı ilan edilmiştir.

Bafa Gölü

Söke ovasının güney ucunda Söke'ye 25 km uzaklıktadır. Gölün maksimum derinliği 25 m'ye ulaşmaktadır. Ana su kaynağı Büyük Menderes nehri taşkınları ve çevresinde ki dağlardan gelen yer altı ve yer üstü sularıdır.

Bugünkü gölün yerinde eskiden Latmos körfezi bulunuyordu. Bugün göl kıyısında kalıntıları bulunan Hereklia kenti de bu koyun doğu kıyısında bulunuyordu. Alüvyonlanma nedeniyle Latmos körfezinin denizle bağlantısı kesilmiş ve doğal set gerisinde toplanan fazla sularla düzeyi yükselerek kuzeydeki Serçin gölü denilen sığı çukuru kaplayıp alanı genişletmiş fazla suyunu da batı ucundaki ayağı ile Büyük Menderes'e akıtarak zamanla tatlı su gölüne dönüşmüştür.

Bafa gölü Deniz Kartalı, Doğan, Küçük Karabatak, Lylek, Gece Balıkçılı, Ala Balıkçıl, Kızıl Şahin, Angıt Yılan Kartalı, Küçük Kerkenez, Uzun Bacak, İzmir Yalı Çapkını, nesli tehlikede altında olan Tepeli Pelikan, kaşıkçı vb. kuş türlerine rastlanmaktadır.

Bafa gölü çevresinde dini açıdan önem taşıyan Kapıkırı Adası, İnkiz adadaki manastır adası ve Stylos Manastırı gibi vb birçok hristiyanlık eserleri bulunmaktadır.

c) EKO TURİZM

Doğal güzelliklerin ve biyolojik çeşitliliğin vurgulandığı çevre ağırlıklı eko turizm günümüzde hızla artmakta ve büyük bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Büyük Menderes Deltası, Dilek Yarımadası Milli Parkı, Bafa Gölü, göl kıyısı ve Beşparmak eteklerinde kurulu Hereklia ve tekrar Bafa gölüne uzanan bölgenin doğa yürüyüşleri sportif amaçlı turizme açık olduğu görülür.³⁴

---

³⁴ S.Azazi, a.g.e., s.71.

Sonuç olarak Söke'nin içinde yer aldığı Büyük Menderes Havzası turizm açısından önemli alanların bulunduğu bir yerdir. Yörede hemen hemen turizmin her çeşidi mevcuttur. Söke çevresi özellikle arkeolojik sitler bakımından oldukça zengindir. Bu alanlar aynı zamanda kültür turizm alanlarını oluşturur. Milet (Miletos), Efes (Ephesus), Didim (Didyma), Hereklia, Menderes'in Magnesiası, Myus, Priene önemli antik kentlerdir. Yörede bulunan cami, kervansaray, manastır gibi yapıların varlığı yöre de tarihi turizm ve inanç turizminin varlığını da ortaya çıkarmıştır. "Lade Savaşının yapıldığı yerde savaş alanı turizmi açısından dikkat çekicidir."³⁵

Söz konusu arkeolojik kalıntısı bulunan şehirlerin bir çoğu antik dönemde, Helenistik dönemde, Roma ve Bizans dönemlerinde altın çağlarını yaşamışlar ve zamanlarının ilim kültür merkezleri olmuşlardır.

Arkeolojik sitlerin zamanla önemlerin kaybederek terkedilmiş olmalarında ve önemli kültür merkezi olmasında öncelikli neden coğrafi mekan şartlarıdır Havzadaki şehirlerin sit seçimlerinde etkili olan başlıca faktörler şunlardır: Savunma, ticaret yollarının yakınlık, kaynak sularına yakınlık, ziraat alanlarına yakınlık, taşkınlardan korunma ve salgın hastalık riski taşımayan bölgelerdir.

Priene ve Hereklia savunması kolay sitlere kurulmuşlardır. Dikkat çeken ikinci önemli husus ziraate elverişli bir arazi yakınında kurulmuş olmalarıdır. Yani şehirlerin iktisadi kültürel açıdan zamanlarının en iyi şehirleri olmaları havzadaki tarım alanlarının varlığı ile açıklanabilir.

Liman ve kıyı şehri özelliği taşıyan şehirler ise Didim, Efes, Milet, Priene, Menderes Magnesiası, Heraklia, Myus. Fakat daha sonra bu şehirler Büyük Menderes'in getirdiği alüvyonlarla dolmuş ve liman şehri olma özelliğini kaybetmişlerdir.

Doğal faktörlerin yanında beşeri faktörlerin de etkisi büyüktür. Bunlardan ilki Anadolu'nun ve dolayısıyla Menderes havzasının stratejik konumundan kaynaklanan doğulu ve batılı toplumlar arasında adeta nöbetleşe yerleşilen bir mekan durumunda olmasıdır. İstilalar sonrasında yapılan göçler ve savaşlar da kültür değişimlerine ve kültürün ortadan kalkmasına etki yapan beşeri etmenlerdir.

Aşağı Büyük Menderes yöresi kültürel miras açısından sanıldandan daha çok zengindir. Fakat daha çok kıyı turizmine önem verildiğinden ülkemizde dolayısıyla bu yöremizde kültür

---

³⁵ .Çelik,Aşağı Büyük Menderes Yöresinde Kültür Turizmi,**a.g.s.**, s.351

turizmi gelişmemiştir. Yapmamız gereken kültür turizmini ön plana çıkarıp yılın bütün aylarında turizmi canlı tutmaktır. Söke'de Turizmi canlandırmak amaçlı birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan biri de Kemalpaşa mahallesinde bulunan tarihi Rum evlerinin restorasyonudur. Kemalpaşa mahallesinde bulunan tarihi Rum evleri restorasyonu ile mahalleye ve Söke'ye yeni bir kimlik kazandırmak, sosyal ve ekonomik hayatı hareketlendirmek amaçlı bir proje hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Söke'nin en eski yerleşimi olan bu mahallenin kentin tarihi ve kültürel dokusunun korunmasında önemli bir yeri olduğu noktasından hareketle kentsel sit alanı ilan edilmiş ve koruma altına alınmıştır.

Belediye ayrıca Söke fuarı ve rekreasyon merkezi kurma amacındadır. Bunu yeni 10. nazım imar planında da göstermiştir. Bu merkez devlet hastanesi kuzeyinde 150 000 m²'lik bir alanda kurularak, ulusal düzeyde tarım sanayi ve turizm fuarı olarak gelişecek. Fuar alanı ile Kuşadası çevre yolu arasında kalan alanda botanik parkı, hayvanat bahçesi mesire alanı, Söke kent ormanını içeren büyük bir rekreasyon ve turizm merkezi, mavi göl projesi ile entegre olacaktır.

Mavi göl projesi, Kuşadası çevre yolu üzerindeki mevcut olan büyük ve derin çukurda planlanan suni gölde her türlü su etkinlikleri ve etrafında rekreasyon ve turizm faaliyetlerinin yapılacağı bir projedir.

Bu proje dışında bir de Özel Turizm Bölgesi oluşumu içine alan bir proje mevcuttur. Bu bölge 3 000 000 m² alanda kurulacaktır. Bu alan içinde golf sahaları de yer alacaktır.

d) KONAKLAMA

Söke şehri Kuşadası kıyılarında, Didim kıyılarında, Akbük kıyılarındaki otellere çok yakın olduğundan şehir içinde turistik otel ve işletmeleri yoktur. Bu en büyük eksikliklerdir. Şehir içinde yer alan oteller yıldızlı olmamakla beraber sadece yerli turistlerin kaldıkları bir yer durumundadır.

Şehirde 1.sınıf niteliğinde olan Yenicami mahallesinde bulunan 2 otel göze çarpmaktadır. Bunlar

1-60 yataklı kapasiteye sahip 28 odalı Akalın Otel

2- 50 yataklı 26 odaya sahip Haymanalı Otel

Her 2 otele gelen müşterileri iş adamları ve pazarlamacılar oluşturmaktadır. Oteller turistik amaç taşımadığından yaz ve kış sezonuna göre müşteri sayısının artması veya çoğalması söz konusu değildir.

Bunlar dışında var olan 3 küçük otel daha vardır. Fakat bunlar diğer 2 otel kadar işlek

değildir.

B. İDARİ FONKSİYON

Söke'nin bir yerleşim birimi olarak ne zaman kurulduğuna dair kesin bir tarih yoktur. 1583 tarihli Aydın Vakıf defterinde bulunan bir belgeye göre bu tarihte Söke bir Karye (köy)'dir.³⁶ kaza merkezidir. Ancak Katip Çelebi'nin Cihannüma'sında Söke Sığla sancağına bağlı Aydın nam-ı diğer Söke olarak geçmektedir.³⁷ Bundan anlaşılacağına göre Söke XVII yy'da bir kaza merkezidir. Daha sonraları bu kaza merkezi, gelişmesine rağmen XVII. yy başlarına kadar Balat'ın gölgesinde kalmıştır. 1864 yılında İzmir'e bağlı bir kaza haline gelmiş 1868 yılında İzmir'den alınarak Aydın ilne bağlanmıştır.³⁸

Söke'nin idari durumunda en dikkat çekici özelliklerden biri belediye kurumunun çok erken denilebilecek bir tarihte oluşturulmuş olmasıdır. Bu durum kasabının modernleşme aşamalarından geçmeye başladığının önemli bir kanıtıdır. Bu sürecin bu denli erken başlamasının nedeni kentin ticari ilişkileri, özellikle de uluslararası ticarete üstlendiği rolün önemi vardır. Ayrıca 1891 yılında hizmete giren demiryolu de kentin gelişimine katkısı büyüktür .

Belediye dışında yerel idare ile ilgili daha başka kurumların da XIX. yy'ın ikinci yarısında kentte var olduğunu görmekteyiz. Kaymakamlık, mal müdürlüğü, tahrirat katipliği, aşar idaresi, telgraf ve posta memurluğu bunlardandır. Bunlardan başka kasabada telgrafhane, hapisane, karakolhane, hükümet konağı ve askeri dairenin bulunması kent örgütlenmesinin bütün kurumları ile varlığını kanıtlamaktadır.

XIX. yy'ın ikinci yarısında Söke kazasının 2 nahiyesi ve bunlara bağlı 55 köyü vardır. Köy sayısının hayli kalabalık olmasının en önemli nedeni, değişik etnik köken veya farklı dinlerden hatta farklı mezheplerden toplulukların yerleşimlerinin birbirine yakın ancak farklı birer yerleşim birimi olarak algılanmaları ve yerleşim adının da yerleşenlerin kimliğine göre uygulanmasıdır. İslam Bağarası, Hristiyan Bağarası, İslam ve Hristiyan Yoran, Çerkez Yeniköy, İslam Yeniköy gibi örnekleri gibi. Daha sonraki dönemlerde özellikle Milli Mücadele sonrasında Rum ahalinin Anadolu'yu terk etmesi ile aynı adı taşıyan birimler birleştirilmiş böylelikle sayı da azalmıştır.

---

³⁶ 517 nolu ve H.991 (M.1583) Tarihli Aydın Vakıf Defterinden, H. Akın, Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma, Ankara 1968,s.181 (bkz.O.P.Yapıcı, XIX.yy İkinci Yarısında Söke, **ag.s**, s.37)

³⁷ K. Çelebi, Cihannüma, İstanbul, 1145, s. 669, (bkz. **a.g.e.,a.g.s**, s.37)

³⁸ Aydın Vilayet Salnamesi 1317, s.206(Bkz. S.Tabak,Söke Kazasının Mülki Taksimatının Gelişimi, **a.g.s**,s.48)

1900 (H.1317) tarihli Aydın Vilayet Salnamesine göre ;Aydın sancağına bağlı 5 kaza vardı.Bunlardan biri de Söke kazasıydı.

1900 (H.1317) yılında Söke kazasında nüfus dağılımı kadın,erkek ve milliyetine göre şöyle idi.³⁹(Tablo 51)

Tablo51: Söke Kazasının Kadın, Erkek ve Milliyete Göre Nüfus Dağılımı

MİLLETLER	ERKEKLER	KADINLAR	TOPLAM
İslam	7 787	7 709	15 496
Rum	6 024	5 739	11 763
Ermeni	30	32	62
Yabancı	186	84	270
TOPLAM	14 027	13 564	25 791

1925-1926 tarihli Devlet Salnamesine göre; Aydın ilinin Aydın merkez, Söke, Çine, Bozdoğan, Karacasu ve Nazilli olmak üzere 6 kazası bulunmaktaydı. Ayrıca Söke kazasının da Söke merkez, Bağarası, Doğanbey ve Akköy olmak üzere 4 nahiyesi bulunmaktaydı.⁴⁰

1927 yılı genel nüfus sayımına göre; Söke kazasına bağlı 53 köy bulunmaktaydı. 1935 genel nüfus sayımına göre ise Söke kazasının 40 köyü vardı. Bazı köylerin birleştirilmesi nedeniyle 1935 yılında köy sayısı azalmıştır.⁴¹

1927 yılı genel nüfus sayımına göre; Söke kazasına bağlı 53 köy bulunmaktaydı. 1935 genel nüfus sayımına göre ise Söke kazasının 40 köyü vardı. Bazı köylerin birleştirilmesi 1945 yılında Söke ilçesinde 4 nahije ve 42 köy bulunmaktaydı. Söke ilçesinin nahiyelerinin adları ve bu nahiyelere bağlı köylerin dağılımı şöyledir.(Tablo 52)

³⁹ **Aydın Vilayet Salnamesi** 1326, s.415-476(Bkz. S.Tabak,a.g.e., **a.g.s**,s.48)

⁴⁰ Düstürk 3 Tertip C. III, s. 99 (bkz. S.Tabak, ,a.g.e. **a.g.s**,s.49)

⁴¹ Devlet Salnamesi,1925-1926,s.364-365,Cumhuriyetin 15.Yılında Aydın,1958,CHP Basımevi,s.15-16 ve 22,TC Dahili Vekaleti ,İdare Taksimatı 1944 Ankara 1945,s.359 (Bkz.S.Tabak, Mülki Taksimatının Gelişimi, **a.g.s**,s.49)

Tablo52: Söke İlçesinin Merkez ve Nahiyelerine Bağlı Köy Dağılımı (1945)

NAHİYELER	KÖY SAYISI
MERKEZ	13
AKKÖY	7
BAĞARASI (P.T.)	18
DOĞANBEY (DOMATÇA)	4

1950'den sonra bu dağılımda değişiklik olmuştur. Söke'ye bağlı merkez bucağına köy sayısı 13'ten 14'e çıkmıştır. Akköy bucağının köy sayısı 7'den 4'e inmiştir. Bağarası bucağının köy sayısı 18'den 22'ye çıkmıştır. Doğanbey bucağının adı da Atburgazı'na dönüştü köy sayısı değişmedi.

1950-1968 yılları arasında ise Söke Kazası'na bağlı nahiye sayısı 4, köy sayısı ise 44'dür.

1935-1985 yılları arasında 50 yıllık devrede bazı yerleşim yerlerinin yeniden kurulduğu bazıların yok olduğu, bazıların isimlerinin değiştiği ve bazıların da idari taksimat sebebi ile başka ilçelere bağlandığı görülmektedir.⁴² 1935 nüfus sayımında görülmeyen Yuvaca, Akçaköy, Demirçay, Güneyyaka, Pamukçular, Yenidoğan, Yamaç sonradan kurulan köylerdir.

Sonradan kaldırılan Kacı, Kızıllarlar, Göçebe, Kızılışık (Çukurköy) artık yerleşim yeri değillerdi.

1935'de Azap olarak bilinen yer; Yeşilköy, Kemer olarak bilinen yerleşim yeri de Sazlı kasabası olmuştur. Ayrıca Ağaçlı olarak bilinen köy o zamanlar Kuşadası ilçesine bağlı olup ismi "Tırha" idi.

1990'lı yıllarda yapılan idari taksimatta Yenihisar, Balat, Akköy, Yeniköy, Denizköy ve Batmaz "Didim" ilçesine bağlanmıştır.,

Günümüzde Söke 8 belediye, 35 köy yerleşmesinin idari açıdan kendisine bağlı bulunduğu bir şehir yerleşmesidir. Bu yerleşmeler yetiştirdikleri tarımsal ürünleri Çarşamba günü kurulan pazara getirerek ticaret başta olmak üzere çeşitli fonksiyonların gelişmesine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda Çarşamba kurulan pazara Söke'nin köylerinden çok sayıda insan gelmektedir.

⁴² M.Bayartan, a.g.e .,

Tablo53: Söke'ye Bağlı Köylerin Söke Şehrine Uzaklıkları ve Nüfusları (2000)

Sıra No	Köy Adı	Mes km	Nüfus	Sıra No	Köy Adı	Mes km	Nüfus
1	Ağaçlı	10	528	18	Güzeltepe	39	242
2	Akçakaya	22	628	19	Karaatlı	20	276
3	Akçakonak	13	1773	20	Karacahayıt	40	1107
4	Argavlı	12	401	21	Karakaya	51	376
5	Ars lanyaylası	25	225	22	Kaygılı	39	423
6	Avcılar	24	326	23	Kisir	30	423
7	Avşar	28	971	24	köprülan	46	122
8	Bayırdamı	39	87	25	Nalbantlar	29	690
9	Burunköy	10	1712	26	Özbaşı	20	3486
10	Çalıköy	33	402	27	Pamukçular	28	564
11	Çalışlı	18	776	28	Sayrakçı	29	183
12	Çavdar	47	1063	29	Sofular	34	325
13	Demirçay	39	293	30	Turgazı	30	1694
14	Doğanbey	32	1471	31	Yamaç	9	166
15	Gölbent	13	1225	32	Yeniköy	12	672
16	Gölönü	25	1415	33	Yeşilköy	30	511
17	Güneyyaka	39	83	34	yuvaca	24	792

Kaynak: İlçe Özel İdare Kayıtları 35 Özbey yeniköy

Tablo54: İdari Olarak Söke'ye Bağlı Belediyeler ve Nüfusları (2000)

BELEDİYENİN ADI	MESAFE KM	NÜFUS
Söke Merkez	--	62 384
Bağarası Merkez	15	10 485
Güllübahçe Merkez	17	8 246
Sarıkemer	22	8 204
Savuca	3	7 932
Sazlıköy	6	6 512
Atburgazı	26	3 827
Yenidoğan	6	2 715

Kaynak: DİE Verileri

Söke şehrinde idari ve resim binaların dağılışına baktığımızda Hükümet Konağı, Emniyet Müdürlüğü, Belediye Binası ve Bankalar Konak Mahallesi, cadde olarak da Aydın Caddesi Üzerinde bulunurlar. Adliye Sarayı ile İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Öğretmenevi, Sağlık Ocakları, Çeltikçi mahallesinde, Fatih caddesi yanında, DSİ, Askerlik Şubesi, Santral Garajı, İşçi Bulma Kurumu, SSK Hastanesi, İtfaiye Yenicami Mahallesi, cadde olarak Adnan Kahveci caddesinde, Halk Eğitim Müdürlüğü, Vergi Dairesi Müdürlüğü, Öğrenci Yurdu, Kemalpaşa mahallesinde, Devlet Hastanesi Yenikent mahallesinde, sanayi sitesi, SÖKTAŞ, Stadyum, Panayır Pazarı Cumhuriyet mahallesinde bulunur.

Görüldüğü gibi ağırlıklı olarak idari ve resmi binaların en fazla yoğunlaştığı mahalleler Konak mahallesi, Çeltikçi mahallesi ve Kemalpaşa Mahallesi'dir.

Söke Belediyesi 1891 yılında kurulmuştur. Belediye 97 kadrolu memur ve 218 personel çalıştırmaktadır.

Belediyenin 2005-2006 yılı programında kapalı Pazar yeri projesi, bedesten iş merkezi, galericiler sitesi ve turizmi canlandırma amaçlı projeleri vardır. Bunlardan kapalı Pazar kurma projesi gerçekleştirilmiş olup şu an yeni yerinde halka hizmet vermektedir. Bedesten iş merkezi ise yapım aşamasındadır.2007'de hizmete açılacaktır.

Yeni yerleşmeye açılan semt ve mahallelerdeki sokak ve kaldırım yapımları yeni konutların numaralama işlemleri sağlıklı bir şekilde yürütülmektedir.

Belediye kanalizasyon işleri %95 nisbetinde tamamlanmıştır. Her yeni açılan semt ve sokakların kanalizasyonları tamamlanmaktadır.

Belediyenin yaptığı en iyi yatırım toprak altı yatırımlarıdır.

2. yılda yapılanların en önemlilerinden biri de "Söke Nazım İmar Planı"dır.

Nazım Plan, 2/4'ü mesken alanı, 1/4'ü organize sanayi, 1/4'ü ise Söke'nin geleceği olan Sera yani kapalı veya örtülü tarım alanı olarak planlanmıştır. Kapalı tarım günümüzde rağbet görmekte turfanda ürün ürettiği için satışlar çabuk olmakta kayıp az olmaktadır. Bu planın kapsamındaki alanlar rayına oturduğu zaman 20 bin nüfusu rahatça besleyecek kapasiteye kavuşacaktır.

Sosyal, kültürel, ekonomik hayatı ile yaşanabilir bir kent yaratmak amacıyla 2004 yılında belediye tarafından çalışmaları başlatılan bu planın hedefleri şunlardır.

1) Üniversite ve Ortaöğretim kurumları ile bir EĞİTİM KENTİ

2) Merkez Yaya Bölgesi ve Turizm Merkezi, Kemalpaşa Mahallesi Tarihi Doku Projesi, Mavi Göl Projesi, Golf Turizmi Alanı ile önemli bir TURİZM KENTİ

3) Mahalle ölçeğinde peyzaj ve parklar, kent ölçeğinde büyük mesire alanları, orman ve yeşil alanları ile YEŞİLİ ÇOK OLAN BİR KENT OLMAK.

C. SAĞLIK FONKSİYONU

Söke şehrinde bulunan bir devlet hastanesi, 3 sağlık ocağı, bir verem savaş dispanseri ve bir SSK dispanseri ile poliklinik sağlık hizmeti vermektedir. Bunların dışında;

Özel Söke Hastanesi, Ersin Sağlık Hizmetleri, Muratoğlu Sağlık Hizmetleri, Özenci Sağlık Hizmetleri, Dental Sağlık Hizmetleri, Söke Özel Tıp Merkezi, Özel Tulga Kadın Hastanesi, Söke Diyaliz Merkezi, Söke Röntgen Ultrason Hommografi Görüntüleme Merkezi, Halk Sağlık Ocağı Laboratuvarı ile 1 ve 2 nolu Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri bulunmaktadır.

Tıbbi tahlil laboratuvarı olarak da Sağlık Tıbbi Tahlil Laboratuvarı, Söke Tıbbi Tahlil Laboratuvarı ve Yeni Tıbbi Tahlil Laboratuvarı bulunmaktadır.

Özel Söke Hastanesi 10 yatak kapasiteli olup 9 personel çalışmaktadır.

SSS Dispanserinde 32 personel çalışmaktadır.

Verem savaş dispanseri 1984 yılında kurulmuştur. Dispanser kayıtlı hastalarına sürekli tedavi vermekte, verem taraması uygulamakta, verem aşılı ve röntgen taraması yapmaktadır.

Çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezleri de Söke halkına sürekli ve ücretsiz hizmet vermektedir. Hamilelik döneminde yetişkinlik çağına kadar çocuğun sağlığını takip etmekte ve önerilerde bulunmaktadır.

Söke Devlet Hastanesi ise Yenikent -Fevzipaşa semtinde yeni yerinde hizmete girmiştir. 250 yataklı bu bölge hastanesine Söke'ye bağlı köylerden,Didim'den ve Muğla'ya bağlı Milas'tan çok sayıda hasta gelmektedir.

Hastanede ayrıca 3 Müdür Yardımcısı, 6 Memur, 8 Hizmetli, 3 Teknisyen,1 İmam Gasal,1 Aşçı,1Teknik Yardımcı vardır.

Yeni yerinde hizmete geçen Söke Devlet Hastanesi, Aydın, Muğla ve çevresine de hizmet vermektedir.

Söke'de 40'dan fazla eczane de halkın hizmetine sunulmuştur

Tablo55: Söke Fehime Faik Kocagöz Devlet Hastanesinde Personel Bulunan Bölümler

BÖLÜMLER	SAYI	BÖLÜMLER	SAYI
Aneztezi	2	Mikrobiyoloji ve klinik mib.	1
Beyin ve sinir cerrahi	3	Rh sağlığı ve hastalıkları	2
Biyokimya	1	Psikiyatri	2
Çocuk cerrahisi	1	Ortopedi	4
Çocuk hastalıkları	5	Noroşirurji	3
Deri ve zührevi hastalıklar	2	UZMAN DOKTOR	48
Enfeksiyon hastalıkları	2	Pratisyen	21
Fizik tedavi ve rehabilitasyon	1	Diş Hekimi	4
Göğüs cerrahi	-	Hemşire	124
Göğüs hastalıkları ve tüberküloz	2	Ebe	27
Göz hastalıkları	3	Diş Protez Teknisyeni	
Genel cerrahi	3	Anestezi Teknisyeni	7
İç hastalıklar	4	Laboratuar Teknisyeni	14
Kadın hastalıkları ve doğum	6	Fizyoterapist	2
Kalp damar cerrahi	-	Eczacı	1
Kardiyoloji	1	Diyetisyen	1
Üroloji	3	Biyolog	1
Nöroloji	2	Tıbbi Teknolog	3
Cildiye	2	Röntgen teknisyeni	5
Kulak burun boğaz	4	Diğer	12

Kaynak:Söke Devlet Hastanesi

D. ULAŞIM FONKSİYONU

Ulaşım hizmetleri şehirde şehiriçi ulaşım hizmetleri ve şehrin çevreyle ilişkilerinde kolaylık sağlamak açısından çevre ulaşım hizmetleri şeklindedir.Ulaşım fonksiyonu başta ekonomi olmak üzere tüm hizmetlerin yerine getirilmesinde önemli bir fonksiyon olarak karşımıza çıkmaktadır.Çünkü her türlü hizmetlerin gerçekleştirilmesinde hem şehir içi hem de çevre ile ilişkilerde ulaşım hizmetleri büyük önem arz etmektedir.

Söke çok eski zamanlardan beri kavimler yolu üzerinde bulunduğundan çevresi ile her yönden bağlantılı idi.

1) Karayolu İle Bağlantısı: söke ulaşım bakımından çok önemli bir konumdadır. Aydın ilinin batısında yer alan kent merkezinden Güney Ege Turizm Projesi Anayolu geçer. Bu yol İzmir-Çeşme-Kuşadası-Söke-Didim-Milas üzerinden Bodrum'a ulaşır. Yaz aylarında ve turizm sezonunda bu yol çok kalabalık olmaktadır. İzmir-Torbalı-Selçuk-Ortaklar-Söke-Didim-Milas-Bodrum yolu da Söke'den geçer. Ankara-Denizli-Aydın-Ortaklar-Milas-Bodrum ve Söke-Kuşadası, Söke-Didim-Ankara yolu da yine Söke'den geçmektedir.

Kısacası Söke'nin bütün illeri karayolu ile bağlantısı vardır.

Söke şehrinin bazı şehirlere ve ilçelere olan karayolu mesafeleri şöyledir.

Tablo56: Söke Şehrinin İl ve İlçe Merkezlerine Olan Uzaklıkları

İL MERKEZLERİ	UZAKLIK (KM)	İLÇE MERKEZLERİ	UZAKLIK(KM)
Aydın	50	Kuşadası	23
İzmir	120	Didim	56
Muğla	125	Milas	70

Söke köyleri, genelde şehir merkezine yakındır. En uzak köyler Karakaya (51km), Köprüalan (46km), Çavdar (47km), Kaygılı, Güneyyaka, Güzeltepe, Demirçay ve Bayırdamı (39km), Doğanbey(32) ve Sayrakçı (34)'dir. Bütün köylerden şehir merkezine minibüs seferi olmaktadır.

Ova köyleri ve dağ köylerindeki yollar yapılmış olduğundan burada yaşayan halkın gelişme temposu hızlanmıştır.

Söke'de 1987 yılında açılan şehir garajından İzmir, Ankara, İstanbul, Muğla, Denizli, Kayseri, Van, Diyarbakır, Eskişehir, Urfa, Hatay, Konya gibi uzak mesafelere düzenli otobüs seferleri vardır. Yine aynı garajdan Kuşadası, Aydın, Yenihisar, Bağarası, Güllübahçe, Sarıkemer, Milas gibi şehir ve belediyelere düzenli dolmuş, minibüs seferleri yapılmaktadır. Köylerin hepsinden sabah gelip öğleden sora dönüş yapan minibüs seferleri vardır. Güllübahçe ve Sarıkemer Belediyelerinin düzenli sefer yapan otobüsleri vardır. Bu düzenli otobüs ve minibüs seferleri sayesinde pek çok memur ve öğretmen şehirde oturup günü birlik bu köy ve kasabalara gidip gelmektedirler

Söke santral garajı Yenicami mahallesinde Bağarası yolu üzerindedir. Burada mevcut binalar şunlardır: Garaj amir odası, Garaj çıkış kontrol noktası, 2 restoran, 1kafeterya, 3 büfe,

1 bekleme salonu, 1 eczane 5 otobüs yazıhanesi, 4 minibüs yazıhanesi, 9 otobüs ve 21 mi-büs peronu yer alır.

Tablo57: Söke'de Bulunan Şehirler arası Seyahat Şirketleri, Gittiği Yerler ve Araç Sayısı

PAMUKKALE	İstanbul,Ankara,Antalya Uşak,Denizli	PATNOS TUR	Ağrı,	VAN ERÇİŞ	Van
KAMİL KOÇ	İstanbul,Bursa,Eskişehir Ankara	DADAŞ	Erzurum,Sivas ,Erzincan	SAHİL SEYAHAT	Rize,Kırıkkale, Çorum,Ordu
METRO	İstanbul,Sivas,Ankara, Rize,Trabzon	ZAFER	Malatya	STAR	Diyarbakır
AYDIN TURİZM	İstanbul,Ankara,İzmir, Bursa	KÜTAHYALILAR	Eskişehir	ÖZLEM	DiyarbakırAdana, Osmaniye,Urfa
EFE TUR	Adapazarı	VAN GÖLÜ	Van,Bingöl,Muş Bitlis,Erçiş	DİLMENLER	Mardin,Antep, Urfa,Virantepe
VİB	Sakarya,Göçlük,İzmit	BESTVAN	Van,Hakkari, Bitlis	SAS	Hatay,Adana, İskenderun
BUZLU TRZ	Eskişehir	SAHİL YILDIZI	Rize	HAS	Hatay
ANADOLU	Ankara,Eskişehir	MURAT TRZ	Elazığ,Kayseri Malatya	HATTUŞAŞ	Samsun
İSTANBUL SES	Keşan	YENİ AKSARAY	Kayseri,Konya, Aksaray	NUR	Hatay,İzmir,Konya Tarsus
NEVŞEHİRLİLER	Nevşehir	AFŞINLILAR	Maraş	LİDER	Samsun,Çorum Kırıkkale,Merzifon
PETROL TRZ	Isparta	KÜTAHYA ASTUR	Eskişehir, Kütahya	LÜKS AKSEL	Konya,Afyon, Ilgın,Akşehir
DÜZCEGÜVEN	Zonguldak	HAKİKİ KOÇ	İstanbul,İzmir Ankara	ŞANAL	Kırşehir
BEN TURİZM	Antep	SÖKESEYEHAT	EXPRESSizmir	KONTUR	Konya
ÖZEMNİYET	Bartın	KENT	Kayseri	ESTURİZM	Kırıkkale
TRUVA	Çanakkale	ÖZDİYARBAKIR	Diyarbakır	ÖZLER	Çorum

Şehir içi ulaşım ise şehir merkezinde minibüs seferleriyle gerçekleşmektedir. Şehir içinde toplam 50 minibüs Söke halkına hizmet vermektedir. Bundan birkaç ay önce özel halk otobüsleri de halka hizmet vermekteyken daha sonra bunlar kaldırılmıştır. Sefer saatleri yaz

ve kış sezonuna göre değişmektedir.Yazın saat 07.00'da başlayıp, akşam 21:00'a kadar devam etmektedir.Kışın okulların açılması da göz önüne alınarak saat 6.30'da başlar 19.15 de biter.

Şehir içi minibüs seferlerinin kalkış saatleri de yaz ve kış durumuna göre değişmektedir.Örneğin 4 numaralı minibüs yazın 15 dk arayla gelirken kışın 10 dk. arayla gelir.

Minibüslerin son durakları Yenikentte hastane yanındadır

Tablo58: Söke Şehir İçi Ulaşımında Minibüs ve Otobüslerin Gittiği Güzergahlar

MİNİBÜS NO	GİTTİĞİ YER
1 Nolu	Fevzipaşa,Cezaevi,Yeşilköşk,Hastane(7.5 dk da bir gelir)
2 Nolu	Morkent,Hastane (4 dk arayla)
3 Nolu	Yenikent,Hastane (7.5 dk arayla)
4 Nolu	Etap,Sanayi(15dk arayla)
5 Nolu	Etap ,Hastane(10dk arayla)

Demiryolu Bağlantıları

Söke, Devlet Demir Yolları ağına da bağlıdır. Söke-Ortaklar-Aydın-Denizli-Ankara ve Konya hattı olduğu gibi, Söke-Ortaklar-İzmir-Manisa ve İstanbul-Çanakkale hatlarına da bağlıdır. İzmir'den Söke'ye ve Söke'den İzmir'e düzenli tarifeli seferleri vardır. Ayrıca Söke'den Aydın'a, Aydın'dan da Söke'ye yine düzenli tarifeli tren seferleri yapılmaktadır. Bu demiryolu sayesinde Türkiye'nin her tarafına bağlanmıştır. Tren hareket saatleri şunlardır:

GELEN TREN: Denizli-Söke : 06:13 – 09:28
Aydın- Söke : 12:25 – 13:25
Nazilli-Söke : 08:45-10:30/14:54-16:47

GİDEN TREN: Söke-İzmir: 05:25-08:06
Söke-Nazilli: 06:40-08:34/12:30-14:21
Söke-Aydın: 11:05-12:01
Söke –Denizli: 13:50-17:34

Denizyoluyla Söke'ye gelmek için iki yol mevcuttur. İzmir üzerinden veya doğrudan Kuşadası Limanından gemi ile gelinebilir. Kuşadası Limanı Söke'ye en yakın olanıdır ve 20 km'dir. Kuşadası'na gelen turist her 20 dakika da bir kalkan dolmuşlara binerek Söke'ye gelebilir. Fakat Söke'nin en çok yararlandığı Liman İzmir Limanıdır. Bu liman Söke'ye 110 km uzaklıktadır. Uluslar arası büyüklükte bir limandır. Her türlü ticaret nakliyesi yapılır. Söke ayrıca Güllük Limanına yakındır. Bu limanın Söke'ye uzaklığı 110 km'dir. Maden ihracatında yararlanılıyor.

Söke'de bir hava limanı ise henüz bulunmamaktadır. Fakat kurulacak olan Organize Sanayi Bölgesi içerisinde kurulma projesi vardır. Fakat uzaktan geliyorsanız önce İzmir Adnan Menderes Hava Limanına indikten sonra THY'nin servisleri ile İzmir Otobüs garajına gelip buradan Söke otobüslerine binip ulaşabilirsiniz.

Şehirde hem turizm sektörünü hem Organize Sanayi Bölgesini hem de Organize Sera Bölgesini desteklemesi amacıyla havaalanı yapılması düşünülmüştür.

E) SOSYAL VE KÜLTÜREL FONKSİYONLAR

1) Eğitim ve Öğretim

Tablo59: Söke Şehrindeki Eğitim Kurumları(2005-2006)

İLKÖĞRETİM OKULLAIR	DERSLİK SAYISI	ÖĞRT. SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			BULUNDUĞU MAHALLE
			ERKEK	KIZ	TOPLAM	
Ali Rıza Efendi	27	30	290	277	567	Yenicami
Çeltikçi	12	24	196	189	385	Çeltikçi
Fahrettin Uygun Tüzel	12	26	397	314	711	Çeltikçi
Fatih	19	18	216	194	410	Çeltikçi
Felekşan Fırat	28	34	321	322	643	Atatürk
Fevzipaşa	8	20	232	220	452	Fevzipaşa
Jaletepe	5	13	106	113	219	Konak
Hacıkazımoğlu	10	11	137	120	257	Yenicami
Kemalpaşa	9	20	261	232	493	Kemalpaşa
Kocagöz	16	34	231	209	440	Konak
Mehmet Ali Ekener	5	9	72	78	150	Yenicami
Öğretmen Nebahat Alpan	28	34	377	357	734	Yenikent
Sadullah Kuşada	12	19	190	171	361	Cumhuriyet
Seyda Fırat	12	12	97	83	180	Cumhuriyet
Sıdika	13	29	432	343	775	Konak
Söke Atatürk	25	33	434	424	858	Fevzipaşa
100. Yıl Atatürk	8	18	332	286	618	Çeltikçi
Vakıfbank	18	25	276	269	545	Yenicami
Behiye Hanım	29	9	470	412	882	Yenicami
GENEL LİSELER						
Söke Lisesi(Genel ve Y.D.A.L)	44	68	437+83	531+194	1245	Fevzipaşa
Yavuz Selim Lise(Genel ve Y.D.A.L)	28	37	363+83	418+194	1058	Çeltikçi
Hilmi Fırat Anadolu Lisesi	24	46	325	322	647	Cumhuriyet
Cumhuriyet Anadolu Lisesi	22	12	72	100	172	Fevzipaşa
Söke Anadolu Öğretmen Lisesi	12	6	20	32	52	Fevzipaşa
MESLEKİ TEKNİK LİSELER						
Anadolu Teknik ,Teknik,Anadolu meslek,Endüstri Meslek Lisesi	25	49	884	26	910	Fevzipaşa
Anadolu Kız Meslek Lisesi	21	43	8	582	590	Kemalpaşa
Ticaret Meslek Lisesi	18	26	210	108	318	Atatürk
And. Otelcilik veTurizm Meslek Lisesi	15	31	347	35	382	Fevzipaşa
İmam Hatip Lisesi	8	7	58	-	58	Atatürk
Sağlık Meslek Lisesi	8	25	23	140	163	Fevzipaşa
ÖZEL OKUL –Havva Ayşe Güven İ	13	16	74	44	118	Konak

Tablo60:Söke Şehrindeki Okul Öncesi(Anaokulu) Kurumlar

ANA OKULLARI	DERSLİK SAYISI	ÖĞRT. SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			USTA ÖĞRETİCİ	KADROSU SINIF ÖĞRETMENİ
			ERKEK	KIZ	TOPLAM		
Ali Rıza Efendi İ.Ö.O.	2	1	10	12	22		
Behiye Hanım İ.Ö.O.	1	-	7	6	13	1	
Çeltikçi İ.Ö.O.	2	2	28	29	57		
Fatih İ.Ö.O.	1	1	9	8	17		
Feleksen Fırat İ.Ö.O.	2	2	25	20	45		
Hacıkazımoğlu İ.Ö.O.	1		6	9	15	1	
Kocagöz İ.Ö.O.	4	3	37	30	67		
Öğretmen Nebahat Alpan İ.Ö.O.	1	1	10	8	18		
Sadullah Kuşada İ.Ö.O.	2	1	20	25	45	1	
Seyda Fırat İ.Ö.O.	2		7	4	11		1
Sıdika İ.Ö.O.	3		29	17	46	3	
Atatürk İ.Ö.O.	1	1	8	12	20		
Sümer Yılmaz Kocagöz İ.Ö.O.	4	4	39	29	68	2	
Vakıfbank	1		19	7	26		1
Özel Havva Ayşe Güven İ.Ö.O.	1		10	5	15	1	
Anadolu Kız Meslek Ve Meslek Lisesi	3	3	28	36	64		
TOPLAM	31	19	292	257	549	9	2

Kaynak:İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kayıtları(2005-20006)

Tablo61:Söke'deki Yaygın Eğitim Kurumları

YAYGIN EĞİTİM	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRETMEN SAYISI
	T	E	K	
Halk Eğitim Merkezi	723	326	397	12
	T	Çıracak	Kalfa	
Çıracaklık Eğitim Mrk.	752	270	482	18

Kaynak:Söke İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kayıtları

5 genel lise, 7 meslek lisesi ve teknik lise, 19 merkez ilköğretim okulu, 17 köy ilköğretim ve kasaba ilköğretim okulu, 13 birleştirilmiş sınıf ilköğretim, 1 çıracaklık eğitim merkezi, 1 halk eğitim merkezi, 11 özel kurum olmak üzere 70'tir.

Tabloda görüldüğü gibi Söke şehrinde ilköğretim okullarında 9680, liselerde 5594 Öğrenci olmak üzere toplam 15.274 öğrenci eğitim ve öğretime devam etmektedir. Öğretmen sayısı ise ilköğretim okullarında 418, liselerde 350 olmak üzere toplam 768 öğretmen görev yapmaktadır. Anaokullarında ise 19'u anasınıf 2 tanesi sınıf öğretmeni olup anasınıfı okutan olmak üzere 21 öğretmen görev yapmaktadır.

Ayrıca bir de Özel Havva Ayşe Güven İ.Ö.Okulu bulunmaktadır. Bu okulun derslik sayısı

13, toplam öğretmen sayısı 16, toplam öğrenci sayısı 118' dir

Şehirde okuma yazma oranı %90'ların üzerindedir. 2000 yılı genel nüfus sayımında Söke'de okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 11. 680 olarak belirlenmiştir. Bunun 5804'ü erkek, 5 876'sı kadındır. İlköğretim mezunu ise 23 600'dür. Bunun 12 399'u erkek, 11201'i kadındır. Ortaöğretim mezunu toplam 4 216'dır. Bu sayının 2588'i erkek, 1628'i kadındır. Lise mezunu ise 4561'i erkek, 4110'u kadın olmak üzere toplam 8671'dir. Yüksekokul mezunu ise 6522'dir. Bunun 3925'i erkek, 2597'si kadındır.

Yaygın eğitim alanında Kemalpaşa mahallesinde bulunan Halk Eğitim Merkezi açtığı mesleki eğitim bilgi, beceri kazandırıcı kurslarla şehrin eğitimi içinde önemli rol oynamaktadır. Açtığı kurslardan bazıları şunlardır. Bilgisayar kullanım kursu, el sanatları kursu, giyim kursu, anne ve çocuk eğitim, makine nakışları kursu, turistik eşya yapım kursu, Türk halk oyunları kursu, İngilizce kursu, 1. ve 2. kademe okuma yazma kurslarıdır.

Yenicami Mahallesinde bulunan çıraklık eğitim merkezi de vasıfsız elamanların bir meslek edinmesinde büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca şehirde sürücüleri yetiştirmek amacı ile Özel Egem,Özel İtimat,Özel Utku ve Özel Suyolcu olmak üzere 4 adet Özel Motorlu Taşıt Sürücü Kursu faaliyet göstermektedir. Şehirde Liselere,Yüksekokullara ve Üniversiteye hazırlık amacı ile 9 özel dersane yer almaktadır.

ÖZEL OYTUN SINAV DERSHANESİ	ÖZEL ÖZ GÜNDOĞDU DERSHANESİ
ÖZEL KÖRFEZ DERSHANESİ	ÖZEL ELİT DERSHANESİ
ÖZEL YENİ KÖRFEZ DERSHANESİ	ÖZEL UĞUR DERSHANESİ
ÖZEL KONAKLI DERSHANESİ	ÖZEL ZAFER DERSHANESİ
ÖZEL EGE- FEN DERSHANESİ	

Şehir içindeki okulların mahallelere göre dağılımına baktığımızda okulların genellikle Fevzipaşa Mahallesi ve Çeltikçi mahallesinde olduğu görülmektedir.

2)Adnan Menderes Üniversitesi Söke Meslek Yüksek Okulu

1 Temmuz 1992 tarihinde yürürlüğe giren 3837 sayılı kanun ile kurulmuş ve 27.05.1994 tarihinde Prof. Dr. Akgün Aydeniz'in Söke Meslek Yüksekokul Müdürlüğüne atanması ile faaliyet başlamıştır. 10 Ekim 1994 tarihinde 47 öğrenci ile ilk eğitim öğretime başlamıştır.

TEKNİK PROGRAMLAR

Tekstil

Otomotiv

2002 yılında iki teknik program daha açılmıştır.

Elektrik ve Hazır Giyim

Söke Meslek Yüksekokulunda bulunan dört programda eğitim süresi 2 yıl (dört yarıyıl)'dan oluşmaktadır. Staj süresi 40 iş günüdür.

Söke Meslek Yüksek Okulu, Tekstil, Hazır Giyim, Elektrik ve Otomotiv sektörlerine hizmet verebilecek teorik ve pratik bilgi donanımına sahip ara eleman yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Mezunlar "Tekniker" unvanı almaktadır.

Söke Meslek Yüksekokulu Yenikent Mahallesiinde bulunmaktadır ve ulaşımı çok kolaydır.

Ayrıca söke'nin yeni nazım imar planında Söke Üniversitesinin kurulması da yer almaktadır. Bunun için 2 500 000 m²'lik bir alan düşünülmüştür. Bu üniversitenin 2010 yılında kurulması planlanmaktadır. Kurulacak olan üniversiteye 2015 yılında 4000, 2025 yılında ise 10 000 öğrenci ve bu sayıya paralel öğretim üyesi ve idari teknik kadroların oluşması planlanmıştır.

3) Kütüphane ve Basın Yayın

Söke'de eğitim ve öğretime destek olan bir kütüphane bulunmaktadır. Konak mahallesi Kocaçeşme sokağında yer alır. 1895 yılında Hacı Halil Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Onun ölümüyle oğlu Hilmi Fırat tarafından 1962 yılına kadar kullanılmış ve aynı sene Halk Kütüphanesi olarak kullanılmak şartı ile devlete hibe edilmiştir. 90 yıllık bina yıpranmış olduğundan Kültür Bakanlığının hazırladığı iyileştirme planına göre tamir ettirilmiştir. Halen kütüphane olarak kullanılan bina iki katlı ve bodrumludur. 1000m²'lik arsa üzerine 300m² olarak inşa edilmiştir. Bina tamamen kargır taş yapılıdır. Zemin katın tabanı mozaik, tavanı ahşaptır. Zemin katta idare kısmı, okuma salonu ve ödünç verme servisi vardır. Üst kata (U) şeklinde bir ahşap merdivenle çıkılır. Üst katta balkon hariç bir değişiklik yoktur. Bina tam 108 yaşındadır. 2002 yılında esaslı restorasyon görmüştür.

Söke'de basın ve yayın oldukça eskilere dayanır. Zaman zaman çıkan fakat kısa sürede yayın hayatından çekilen gazete ve dergiler olduğu gibi uzun bir yayın hayatına sahip gazete ve dergiler vardır.

Söke'de 1919 tarihinden bugüne kadar birçok gazete çıkmıştır. Bunlar;

-Işık Gazetesi	-Hür Söke	-Ses Gazetesi	-Söke'nin Sesi
-Halk Gazetesi	-Söke Express	-Bilge	-Demokrat Söke
-Gerçek	-Yeni Söke	-Beşparmak	İşçi
-Hakikat			

Bugün bunlardan Söke Express ve Yeni Söke yayın hayatına devam etmektedir. Bunun dışında Söke Gerçek Gazetesi, Zaman Gazetesi de çıkarılmaktadır.

Yerel televizyon olarak Maraton TV, Kanal 09 TV yayın yapmaktadır.

4) Sportif Faaliyetler

Söke şehrinde 1 kapalı spor salonu ve 2 halı sahanın bulunduğu spor kompleksi mevcuttur. Şehirde 12 tescilli spor kulübü vardır.

Söke Belediyespor Kulübü 2000 yılından itibaren kendi ismi adı altında amatör spor branşında faaliyete başladı. Söke belediyespor kulübünde amatör spor branşlarında; futbol, basketbol, hentbol, masa tenisi, alan tenisi, güreş, voleybol, atletizm, kick boks, karate, tekvando, su altı sporları, dağcılık, vücut geliştirme ve badminton bulunmaktadır.

Bu faaliyetlere yönelik organizasyonların yapılması hem gençlerin kahve köşelerinden kurtulup boş vakitlerini spor yaparak değerlendirmesini hem de şehirde sportif faaliyetlerine yönelik iş hacminin genişlemesine paralel olarak istihdam olanaklarının artmasını sağlayacaktır.

Müze

Fatma Suat Orhon Müze ve Sanat Evi: Söke merkez Aydın caddesi üzerinde Belediye parkı karşısında geniş bir bahçeye sahip olan müze ve sanat evi 1910 yılında yapılmıştır. 1930 yılında bir ek bina yapılmıştır. Cephe tamamen taştandır. Katlar arası, ince silmeyle belirlenmiştir. Çatı kiremittendir. Bina iki katlıdır. (zemin kat, giriş kat, 1. kat). Zemin katta bahçeye ayrılan iki kapı bir kiler, caddeye bakan bir oda, bir mutfak ve diğer katta da aynı büyüklükte görülen geniş bir sofaya sahiptir. Bu katta ılıman iklimin etkisiyle pencereler büyük, güvenlik amacıyla parmaklıklı dışarıyla bağlantıyı engellemek için kepenklidir.

Söke'de devrin ileri gelenlerinin oturduğu konaklara iyi bir örnektir bu yapı. Türk-Rum etkileşimleri bu yapıda kendini göstermektedir. 8 Eylül 1998 tarihinde belediyeye verilmiştir. Bu bina her ay düzenlenen sergilerle ziyaretçileri kabul etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

A DOĞAL ÇEVRE OLAYLARINA BAĞLI SORUN

1) Deprem Sorunu: Türkiye Deprem Haritası'na göre Söke I. Derece deprem kuşağında yer almaktadır. Fay hattı şehir yerleşim yerinin tam ortasından Fevzipaşa, Kemalpaşa ve Konak mahallelerinden geçtiği için önemli bir doğal tehlikedir. Geçmişte 1920, 1925, 1952, 1953, 1954 ve 1955 yıllarında depremlere maruz kalmış ve şehir, çevresiyle birlikte hasara uğramıştır.

Görüldüğü gibi şehir deprem tehdidi altındadır. Bu nedenle Söke ve çevresinde depreme yönelik tedbirler alınmalıdır. Bunun içinde inşaatlar yapılırken mutlaka zemin etüdü yapılmalı, depreme dayanıklı inşaat malzemesi ve tekniği kullanılmalı ve çok katlı binalar yapılmamalıdır.

2) Orman Yangınları: Söke çevresinde özellikle yaz aylarında meydana gelen orman yangınlarının çıkmasında;

- * Dikkatsizlik
- * Kasıtlı yapılması
- * Piknik yerlerine atılan şişe kırıkları
- * Havanın sıcak ve kurak olması
- * Ormana bırakılan kuru çalı ve otlar etkili olmaktadır.

Orman yangınlarını çıkmasını önlemek için daha dikkatli davranılmalıdır. Aksi takdirde en büyük servet kaynaklarımızdan biri yok olacaktır.

3)Heyelan: Aşırı eğim ve toprak yapısından dolayı şehrin Konak ve Fevzipaşa mahallelerinde heyelan riski bulunmaktadır.Fakat buna rağmen fevzipaşa mahallesinde halk yapı yasaklı yerlere ev yapmaya çalışmaktadır Bu konuda gerekli tedbirler alınmalıdır.Özellikle halkın bu riskli alanlara ev yapımı önlenmelidir.

B ALT YAPI SORUNLARI

1)Su Sorunu: Söke büyüyen ve artan nüfusa yetecek, yeşil alanları sulayabilecek sudan yoksundur. Mevcut kuyular ve su potansiyeli ancak günlük olan zaruri ihtiyaçları karşılayacak kapasitededir. İdeal bir Söke için bugünkü mevcut su kapasitesinin en az baş katına gerek vardır.

Bu büyüklükte bir su kaynağı çevrede bulmak ise zordur. Belediye bu konuda çok ciddi çalışmalar yaparak su bulma çabası içine girmiştir. Fakat sonuç pek iç açıcı değildir.

Söke Nazım İmar planında yer alan projelerin hayata geçirilmesinde de suya ihtiyaç vardır. Bu su temin edilemediği takdirde projelerin hayata geçirilmesi zordur.

2)Kanalizasyon Sorunu: Şehrin ovasını sulayan menderes nehrinin evsel ve endüstriyel atıklarla akış boyunca kirletilmesi bu sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle ana kaynak durumundaki Büyük menderes ırmağının her türlü kirliliğe karşı korunması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

C BEŞERİ SORUNLAR

Söke’de önemli ölçüde trafik problemi vardır. Bunlardan biri de Aydın caddesi üzerindeki Koca Emre Apartmanı önündeki ışıkların olduğu kavşakta yaşanmaktadır. Bu yoldaki ışıklar sağlıklı olmadıkları gibi U dönüşü yapan araçlar da çok tehlikeli olmaktadır. Buraya mutlaka bir döner ve sağlıklı ışıklar konması gerekmektedir.Yeni bir Devlet Hastanesinin açılmasıyla birlikte buradaki Zafer Sokakta, trafik akışı hızlanmıştır. Bu nedenle kazalar bu noktada artacaktır. Bunun için buraya bir döner yapılması gerekmektedir.

Diğer bir problem de otopark sorunudur. Söke’nin sokakları bazı semtleri de çok dardır. Sağlı sollu park eden araçlar geçişe engel olmaktadır. Bu nedenle kent içi trafik işleri düzene sokulmalı ve kent merkezinde ihtiyaç olan otopark alanları yapılmalıdır.

Şehirde dinlenme ve eğlenme imkanları kısıtlıdır. Bunun en önemli nedeni çevresindeki turistik alanlardır. Kuşadası, Söke’ye 20 dakikadır. Bir çok iş adamı yatırımını Söke yerine Kuşadası, Didim gibi turistik alanlara yapmıştır. Bu nedenle artık Sökeli iş adamlarının Söke’ye yatırım yapmaları gerekmektedir.

Şehir, yapılan göçler nedeniyle kozmopolit bir yer durumuna gelmiştir. Özellikle doğudan gelen insanlar ile Söke’nin yerli halkı arasında gizli bir husumet var gibidir. Göçle gelen insanlara ön yargıyla bakılmaktadır. Bunda; doğudan gelen bazı insanların yapmış oldukları bazı olumsuzluklar etkili olmuştur. Fakat herkesi aynı kategoriye koymak yanlış bir yaklaşımdır. Bu olumsuzlukları (haraç alma, tefecilik gibi yasa dışı işler) yapan doğulu insanların çoğu hem eğitimsiz hem de kan davalarından dolayı memleketlerinden gelmiş insanlardır. Bu nedenle göçlerle gelen her insana veya daha özelde her doğulu insana bu sebeplerden dolayı önyargılı bakmak yanlış bir yaklaşım olacaktır.

D EKONOMİK SORUNLAR

1) Turizm İmkanlarının Değerlendirilememesi: Söke turistik açıdan önem taşıyan bir geçiş noktası durumundadır. Kuzeyde Selçuk-Kuşadası, güneyde Priene-Didim-Bodrum gibi turizm merkezlerine yakın olmasının avantajını, kullanamayan bir şehir durumundadır. Sadece “Çarşamba pazarı”na tur operatörlerinin turist getirdiği bir konuma sahiptir. Ancak bu da turistlerin direk pazara yakın bir noktaya araçlarla getirilip sadece pazarı dolaşmalarına olanak veren, çarşı esnafına hiçbir getirisi olmayan bir organizasyondur. Oysa tur operatörle-

yürütülecek koordineli bir çalışmayla turistler Yenikent girişinde indirilip nostaljik araçlarla hükümet meydanına getirilebilirler. Böylece turistler çarşığı görme fırsatı bulabilirler. Özellikle Kemalpaşa mahallesinde restore edilen Rum evlerini, tarihi konakları camiler gösterilebilir.

Söke, Priene, Miletos, Didyma, Magnesia, Ephesus gibi kentlerin kalbinde bulunmaktadır. Bu kentleri tanıtan minyatür eserler sergisi, önemli sanatsal figürler ile donatılarak Söke'ye gelen turistlere gösterilebilir.

ÖNERİLER

1) Söke'ye bir ihracat ve ithalat limanı kazandırılmalıdır. Bu liman Doğanbey'in batısındaki Dipburun yakınlarına kurulabilir. Bu limana yanaşacak gemiler en önemli bir coğrafi konum yakalayacak ve alternatif limanlardan daha hızlı boşaltma ve yükleme yapacaktır. Bu da Söke için artı bir değer sağlayacak sanayicileri, ihracatçılar ve ithalatçıları yöreye çekerek yabancı yatırımı sağlanacaktır.

2) Çevredeki sulak alanlar ve su varlıkları mutlaka bilimsel yöntemlere dayalı olarak değerlendirilmelidir. Bunun için DSI'den boşalan arazi ve yapılar üzerinde mutlaka su ürünleri fakültesi kurulmalıdır. Bu fakültenin kurulmasıyla çevre canlanacak ve yörede tarla ve kafes balıkçılığı gelişecek bu türde yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcılar bölgeye geleceklerdir.

3) Şehirde tarımsal ürünlerin değerlendirilmesini sağlayabilecek tesislerin çeşitlendirilmesi ve bu tesislerin niteliklerini değiştirilmesi yoluna gidilmeli.

4) hayvancılığa daha çok önem verilmeli, bu yolla hayvansal ürün elde edilmelidir.

5) Günümüz kendi başına yaşanı dönemi değildir. Mutlaka paydaları ortak olan bazı iş kollarında birleşilmesi ve güçlü üretim kaynakları kurulması gereklidir. Bu tür organizasyonları yapacak, halka destek ve alt yapı sağlayacak yerel yönetimlere ihtiyaç vardır.

6) Şehir merkezinde otopark yapılmalı

7) En kısa zamanda Sarıçay Barajı yapılmalı

8) Yapılaşma kullanılabilir arazi üzerinde olmamalı

9) Söke Organize Sanayi Bölgesi en kısa zamanda tamamlanıp istihdam yaratılmalıdır.

Foto 1: Söke Ovasından Bir Görünüş

Foto 2: Söke Ovasından Bir Görünüş

Foto 3: Şehrin Tepeden Görünüşü

Foto 4 : Şehrin Tepeden Görünüşü

Foto 5: Yenicami Mahallesi'nin Tepeden Görünüşü

Foto 6 : Konak ve Fevzipaşa Mahallesi

Foto 7 : Garajın Tepeden Görünüşü

Foto 8 : Şehir ve Ovanın Tepeden Görünüşü

Foto 9 : Şehir ve Ovanın Tepeden Görünüşü

Foto 10 : Konak Mahallesi

Foto 11 : Konak Mahallesinde Merdivenli Yol

Foto 12 : Atatürk Mahallesi

Foto 13 : Atatürk Mahallesi

Foto 14 : Fevzipaşa Mahallesi

Foto 15 : Fevzipaşa Mahallesinde Gecekondular

Foto 16 : Yenicami Mahallesi

Foto 17 : Cumhuriyet Mahallesi

Foto 18 : Kemalpaşa Mahallesi

Foto 19 : Kemalpaşa Mahallesinde Eski Evlere Örnek

Foto 20 : Yenikent Mahallesi

Foto 21 : Yenikent Mahallesinin Tepeden Görünüşü

Foto 22 : Yenikent Mahallesinin Tepeden Görünüşü

Foto 23 : Albayrak Caddesi

Foto 24 : İstasyon Caddesi

Foto 25 : Aydın Caddesi

Foto 26 : Aydın Caddesi

Foto 27 : Abdi İpekçi Caddesi

Foto 28 : Kubilay Caddesi

Foto 29 : Adnan Kahveci Caddesi

Foto 30 : Kurtuluş Caddesi

Foto 31 : Yüksel Yalova Caddesi

Foto 32 : Belediye

Foto 33 : Belediye Meydanı

Foto 34 : Hükümet Konagi

Foto 35 : PTT

Foto 36 : Türk Telekom

Foto 37 : Adliye Sarayı

Foto 38 : Söke Vergi Dairesi

Foto 39 : TEDAŞ

Foto 40 : İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Öğretmenevi

Foto 41 : Tarım Kredi Kooperatifi Müdürlüğü

Foto 42 : Türkiye İş Kurumu Söke Eğitim Merkezi

Foto 43 : SÖKTAS

Foto 44 : TARİŞ

Foto 45 : TARIŞ Market

Foto 46 : TANSAS

Foto 47 : Kùçük Sanayi Sitesi

Foto 48 : Ticaret Lisesi

Foto 49 : Felekşan Fırat İ.Ö.O.

Foto 50 : Vakıfbank

Foto 51 : Hilmi Fırat Anadolu Lisesi

Foto 52 : Kocagöz İ.Ö.O.

Foto 53 : Ziraat Bankası

Foto 54 : Halkbank

Foto 55 : Finansbank

Foto 56 : Garanti Bankası

Foto 57 : Garaj

Foto 58 : Garaj

Foto 59 : Şehir Garajından Köylere Kalkan Minibüsler

Foto 60 : Şehirden Diğer İlçelere Kalkan Minibüsler

Foto 61 : Gar

Foto 62 : Yenicami Mahallesinde Kurulan Çarşamba Pazarı

Foto 63 : Yenice Mahallesiinde Kurulan aramba Pazarı

Foto 64 : Efes Sineması

Foto 65 : Hacı Ayşe Güven Camii

Foto 66 : Atatürk Parkı

Foto 67 : Şehirde Yapılan Ticari Bir Etkinlik

Foto 68 : Milet

Foto 69 : Priene

BİBLİYOGRAFYA

AKER, M. Ş.: 1937

“İstiklal Harbinde 57.Tümen ve Aydın Cidali ”, Ankara.

ARKIŞ ,A .: 1944-1945

“Söke Kazası Monografyası”, Tez : 1055,İstanbul.

ATALAY, İ: 1997

“Türkiye Coğrafyası”, Ege Üniversitesi Basımevi,İzmir.

AYDINEL, S.:1993

“Güneybatı Anadolu Kuva-yi Milliyesi”, Ankara.

Aydın Vilayet Salnamesi ,1317.

Aydın Vilayet Salnamesi,1326,Def'a;25.

AZAZİ, S.: 2003

“Her Yönüyle Aydın”,Aydın.

BORAN, M.: 1965

“Milet Kılavuzu ”,Ankara.

BAYARTAN,M.:2000

Kentsel Fonksiyonların Ortaya Konmasına Ve Değerlendirilmesinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı , 30-31 Ekim Fatih Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri ,İstanbul.

ÇAĞBAYIR,Y.: 1989

“Söke” ,İzmir.

ÇELEBİ, M.: 2002

Söke'de İtalyan işgali, **Birinci Uluslar arası Aşağı Menderes Havzasında Tarih Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu (15-16 Kasım 2001)**, İzmir,s.121-129

ÇELEBİ ,K.: 1145

Cihannüma, İstanbul.

ÇELİK ,İ.: 2002

Aşağı Büyük Menderes Yöresinde Kültür Turizmi, **Birinci Uluslar arası Aşağı Menderes Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu (15-16 Kasım 2001)**, İzmir,s.344-357.

DALGIÇ, İ.: 2003

“Söke Tarihi Coğrafyası Ekonomisi ”,İzmir

Devlet Salnamesi , 1925-1926

D.İ.E. 1927-2000. Genel Nüfus Sayımı, Nüfus Sayımları, Ankara

D.İ.E, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 2000
Aydın, Ankara

D.İ.E. Bina İnşaatı İstatikleri 2001, Ankara

Encyclopedia Britanica

priene maddesi , c.18

GÖNEY, S.: 1975

“Büyük Menderes Bölgesi”,İstanbul Üniversitesi Yayınları,No:1895,İstanbul.

GÖNEY ,S.:1995

Şehir Coğrafyası ,İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No :
3908

GÜN,İ.ÖZDEMİR,A.:1943

“ Söke Tarihi ve Coğrafyası ,”Aydın.

GÜNEŞ,G.:2002

Kurtuluş Savaşında Yunan İşgali Döneminde Söke ,**Birinci Uluslar
arası Aşağı Menderes Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi
Sempozyumu** (15-16 Kasım 2001),İzmir,s.109-120.

GÜMÜŞ,N,AĞIRGÖL,Y.:2002

Söke’de Nüfus, Nüfus Yapısı ve Göç, **Birinci Uluslararası Aşağı
Menderes Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu**
(15-16 Kasım 2001), İzmir s.52-61.

İBİŞOĞLU, M.: 1969

“Söke’nin Beşeri ve İktisadi Etüdü”, Tez : 5908,İstanbul.

İlçe Milli Eğitim Kayıtları 2005-2006, Söke

KARABORAN, H.: 1989

Şehir Coğrafyası ve Şehirselleşme Fonksiyonları “Fırat Üniversitesi
Derneği(Sosyal Bilimler) C.III.S.1 Elazığ

KOCATÜRK, N.: 1973

“Atatürk ve Türk Devriminin Kronolojisi, (1918-1938), Ankara.

KÜRÜM, M: 20

Söke ve Köylerinde Mimari, **Birinci Uluslararası Aşağı Menderes
Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu** (15-16
Kasım2001)İzmir,s.285-295. ,

NEBERT,K.WEDDİNG,H.:1960

Söke Linyit sahasında Yapılan Bir Harita Etüdü Hakkında Kısa Rapor,M.T.A Enstitüsünde Neşredilmemiş Rapor, Rapor No :2964

O.S.B. Verileri 2006

ÖZTÜRK,A. A :2002

Cumhuriyet Döneminde Söke'ye Yapılan Göçler, **Birinci Uluslararası Aşağı Menderes Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu** (15-16 Kasım 2001),İzmir,s.330-343.

ÖZTÜRK M,GÜVENSEN,A.,VD: 1996

“Söke Ovasında çoraklaşma ve Bitki İlişkileri, **Büyük Menderes Ovası ve Deltasında Tarım ve Çevre sorunları Sempozyumu** (5 Eylül 1996), İzmir,

SABIS,A .İ.:1951

“**Harp Hatıralarım**,c.5.Ankara.

Söke Belediyesi Yayını :1999

“**Söke Rehberi**” Söke

Söke Belediyesi :2006

Söke Tanıtım Kitapçığı, Söke

SÖKMENSUER,C.:ty.

Milli Mücadelede Aydın Nazilli Cephesi, İzmir

Salname ,1296

SARIHAN, Z.:1996

Kurtuluş Savaşı Günlüğü Sakarya Savaşında Lozan'ın Açılışına kadar 23 Ağustos 1921-20 Kasım 1922) ,C.IV,Ankara

TABAK ,S.: 2002

Söke Kazasının Mülki Taksimatının Gelişimi ,**Birinci Uluslararası Aşağı Menderes Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu** (15-16 Kasım 2001),İzmir.s.46-51

TAÇALAN, N. : 1970

“**Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken**” İstanbul.

TANDOĞAN. A. : 1994

Türkiye Nüfusu K.T.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Eser Ofset Matbaacılık Trabzon

TEKİN,E. T.: 2006

Söke Nüfusu ,Gerçek Gazetesi 21 Haziran 2006 Sayı:7004

TEXIER,C.:1839

“Küçük Asya” ,İstanbul

Ticaret Odası Kayıtları, 2006, Söke

TIRIL, A, DURMUŞKAYA, C.: 2002

Antik Çağda Aşağı Büyük Menderes Havzası Kültür Tarihi **Birinci**

Uluslararası Aşağı Menderes Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu(15-16 Kasım 2001),İzmir,s.358-372.

TUĞLACI, P. :ty

Osmanlı Şehirleri ,Milliyet Yayınları

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yıllığı 1944-1945,Ankara

Türkiye 'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü ,XV. S.T. 2.Baskı 1993 ,Ankara

Ticaret Borsası Kayıtları, Söke

UMAR,B.: 1993

“Türkiye'deki Tarihsel Adlar” ,İstanbul

VARDAR,A.:2000

Söke Kemalpaşa Mahallesi , Ege Mimarlık. Yıl :10 s:35 ,İzmir.

VİTRUVİUS :1990

Mimarlık Üzerine On Kitap Çev :S.Güven,Şevki Vanlı Mimarlık Vakıf Yayınları,İstanbul

WEDDİNG,H.:1960

Caferli / Çukurköy (Söke / AYDIN) Hattının Kuzeyindeki Neojen

Sahasında Yapılan Harita Etüdü Hakkında Kısa Rapor M.T.A

Enstitüsünde Neşredilmemiş Rapor,Rapor No: 2967

WYCHERLEY,R.E. :1953

Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu ? Çev.N.Nirvan,N.Başgelen,
Arkeoloji ve Sanat Yayınları,İstanbul

YAPUCU,O.P.:2002

XIX yy' ın İkinci Yarısında Söke, **Birinci Uluslararası Aşağı Menderes Havzasında Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu (15-16 Kasım 2001)**,İzmir.s.34-45.

SÖKE

